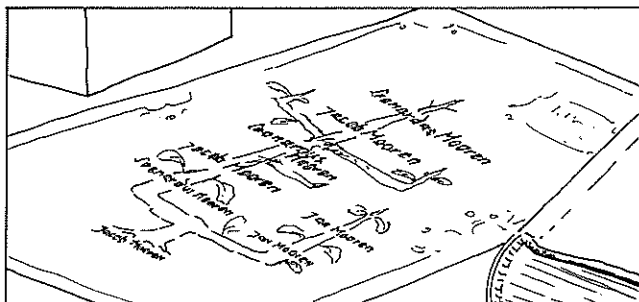

Nederweert, "een dorp zonder iets opmerkelijks" of : De geschiedenis van het geslacht Mooren

(1515-1781)

door

Alfons Bruekers

Inhoudsopgave

Inleiding.

Het geslacht Mooren.

- I. Jacob Mooren (ca. 1515-1564).
- IIa. Leonardus Mooren (ca. 1560-ca. 1629).
- IIb. Jan Mooren de Oude (ca. 1540-ca. 1620).
- IIIa. Jacob Mooren (ca. 1595-1672).
- IIIb. Jan Mooren de Jonge (1583-ca. 1637).
- IV. Leonardus Mooren (1643-1689).
- V. Jacob Mooren (1678-1749).
- VI. Leonardus Mooren (1700-1781).
 1. Zijn jeugdijaren (1700-1716).
 2. Studie aan het Seminarie in Roermond (1716-1721).
 3. Als secretaris van de bisschop van Roermond; de eerste jaren (1727-1728).
 4. Beneficiant van het Heilig Kruis (1731).
 5. Als kanunnik te Roermond en Kortrijk (1735-1738).
 6. Studie aan de universiteit van Leuven (1735-1736).
 7. Als secretaris van de bisschop van Roermond; de laatste jaren (1738-1741).
 8. Mooren steekt zijn neus in gemeentezaken (1744-1749).
 9. Het huwelijk van kanselier Tackoen (1761).

10. Onsterfelijkheid in woord en beeld (1771-1778).
11. Verdienstelijk werk voor de brandbestrijding (1779).
12. Mooren maakt zijn testament (1780).
13. Het bezoek van de bisschop van Roermond (1780).
14. Zijn laatste levensdagen en overlijden (1781).
15. De verdeling van Mooren's erfenis (1782).
16. Epiloog. Mooren's standbeeld en de tweede beeldenstorm (1797).

Inleiding

"De gemeente Nederweert doet zich voor als een uitgestrekte vlakte, maar is zozeer bedekt met moerassen dat men ze niet kan doorkruisen dan over de normale wegen. Hoewel het dorp geïsoleerd is leven de bewoners er redelijk op hun gemak. De velden voorzien hun van rogge, gerst, haver, boekweit, vlas, koolzaad en aardappelen, in hoeveelheden meer dan voldoende voor hun verbruik. Zij drijven bovendien een bloeiende handel in zuivel en door hen vetgemest vee waardoor het hun aan niets ontbreekt. De zandige heide verschaft er voedsel aan hun vee en stelt hen zo schadeloos voor het slechte hooi dat zij van hun beemden oogsten. Nederweert is een dorp zonder iets opmerkelijks..."

Tot zover de beschrijving van Nederweert die Joseph, graaf van Ferraris, omstreeks 1777 geeft als toelichting bij zijn beroemde "Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden".¹⁾ Daarmee schetst hij in wezen het achtergronddecor voor de familiegeschiedenis die zometeen gaat volgen.

Op 27 november van het jaar 1781 beierden de doods klokken boven de huizen van de Nederweertse dorpskern. Leonardus Mooren, een van de meest vooraanstaande inwoners, werd ten grave gedragen naar het familiegraf van zijn voorouders onder het priesterkoor van de oude St. Lambertuskerk. Zijn dood betekende ook het einde van het geslacht Mooren. Hijzelf - Mooren was geestelijke - stierf kinderloos als de allerlaatste nakomeling en achternaamgenoot van zijn betovergrootvader Leonardus Mooren die leefde in de 16e eeuw.²⁾

Vanaf de middeleeuwen tot aan de geboorte van de Nieuwe Tijd hebben de leden van de familie Mooren een min of meer dominerende rol gespeeld in het maatschappelijke leven van hun woonplaats. Terwijl de dood van Leonardus in 1781 een eind maakte aan de vooraanstaande plaats van zijn familie, zouden slechts enkele jaren later de Brabantse en Franse Revolutie de ineenstorting van het Ancien Régime, het Oude Gezag, bewerkstelligen; een gezag waarvan de Mooren's in Nederweert de plaatselijke exponenten waren geweest.

De familie Mooren was geen geslacht van nationale helden of krijgshaftige beroemdheden. Niettemin waren zij méér dan alleen maar een dynastie van "kleyne luyden". Van bemiddelde boeren hadden zij zich van generatie tot generatie weten op te werken tot invloedrijke en kapitaalkrachtige dorpsnotabelen. Hun vermogen en aanzien stelden hen in staat om volop deel te nemen aan het maatschappelijke leven. In het bijzonder gold dat voor de laatste afstammeling, Leonardus Mooren (1700-1781). Maar om diens doen en laten beter te kunnen begrijpen is het nodig om ook zijn voorgeslacht in deze beschouwing te betrekken, en dat alles vervolgens te projecteren op de ontwikkelingen binnen de plaatselijke geschiedenis. Het resultaat van een poging daartoe hebt U nu voor ogen liggen. Zes opeenvolgende generaties Mooren uit het tijdvak 1515-1797 zullen achtereenvolgens de revue passeren en tegelijkertijd een gevarieerde kijk bieden op diverse episoden uit de Nederweerder historie.

Naar buiten toe manifesteerde Nederweert zich volgens de graaf van Ferraris als "een dorp zonder iets opmerkelijks". Dat moge wel zo zijn, maar binnen de gemeentegrenzen maakten onze Nederweerder voorouders een minstens even bewogen periode door als het hun omringende gebied. En de geschiedenis van het geslacht Mooren verschaft ons daarvan een kleurrijke doorsnede!

Het geslacht Mooren

De oudste vermeldingen van het Nederweerder geslacht Mooren dateren uit het midden van de 16e eeuw. Hoewel oudere bronnen geenszins ontbreken vinden we daarin -voorzover was na te gaan- geen enkele maal leden van de Mooren familie genoemd.³⁾ Dat zou kunnen duiden op een oorspronkelijke herkomst van buiten Nederweert.

Een verdere aanwijzing daarvoor is dat bij het in 1565 in de Nederweerder St. Lambertuskerk gesloten huwelijk tussen Willem Janzn Mooren en Joanna Verhoven vermeld wordt dat de bruidegom afkomstig was van Roggel. Inderdaad bevond zich in die plaats in vroeger eeuwen een familie van die naam, maar hetzelfde geldt ook voor Swalmen, Leveroy, Weert, Heythuysen, Venlo en Bergen op Zoom.

De genealogie van het Venlose geslacht Mooren, een notabele familie van schepenen, advocaten en geestelijken uit de 18e eeuw, is reeds uitvoerig gepubliceerd.⁴⁾ Deze familie voerde een "sprekend" familiewapen, be-

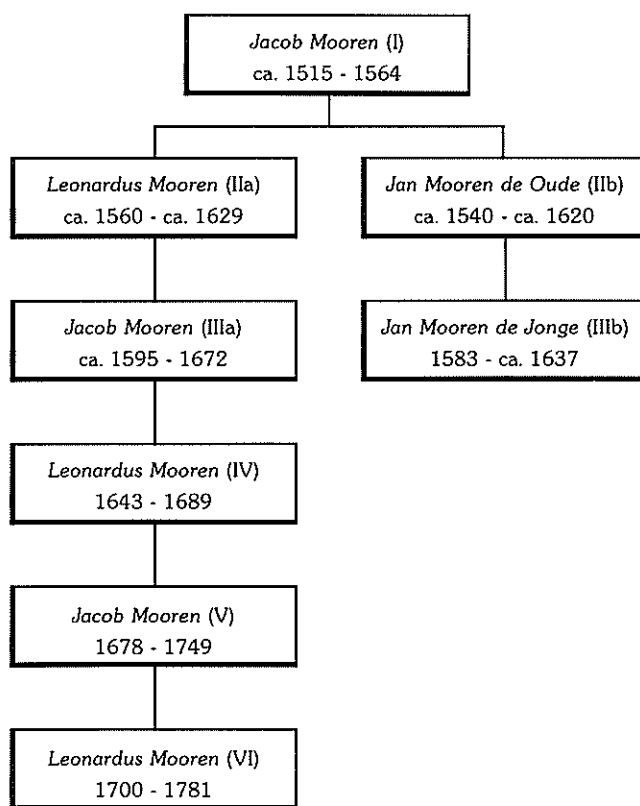
staande uit een schild in goud met daarop drie naar rechts gewende morenkoppen met fladderende hoofdband.

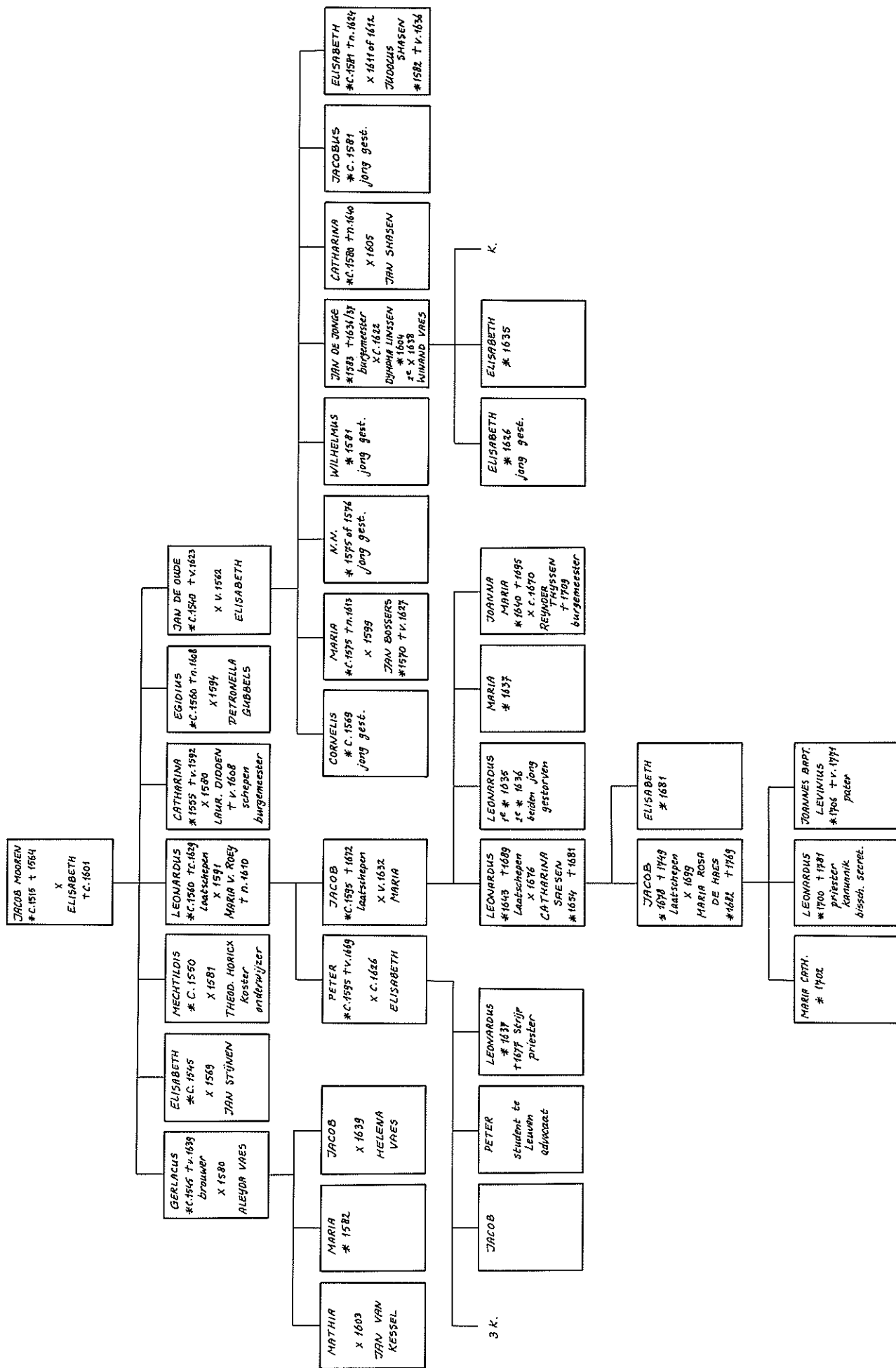
In het begin van de 17e eeuw was in Bergen op Zoom een pottenbakkersgeslacht Mooren actief.⁵⁾ Noch de Venlose noch de Bergen op Zoomse naamgenoten konden op enigerlei wijze in verband worden gebracht met de Nederweerder Moorens.

Terug nu naar de Nederweerder familie Mooren. Het geslacht was Rooms-Katholiek. De oudste spellingswijze van de naam luidt Moeren (16e eeuw), een versie die in de loop van de 17e eeuw via de tussenvormen Mueren en Meuren evolueerde tot de omstreeks 1700 in zwang rakende en sindsdien onveranderd gebleven vorm Mooren, die in dit artikel overigens consequent gehanteerd zal worden. Over de oorsprong van de familienaam tasten we helaas in het duister.

Door de gelukkige omstandigheid dat de kerkelijke registers van de Nederweerder St. Lambertusparochie de oudste van Limburg zijn (huwelijken vanaf 1562, doppen vanaf 1569) was het mogelijk om de samenstelling van de familie Mooren tot diep in de 16e eeuw te reconstrueren.⁶⁾ Enkele kleine 16e eeuwse zijtakken die niet in verband waren te brengen met de hoofdstam worden in het navolgende buiten beschouwing gelaten. Het uiteindelijke resultaat is een genealogie van zes opeenvolgende generaties (genummerd met de Romeinse cijfers I t/m VI) uit de periode 1515-1781, waarbij de levensbeschrijvingen van acht markante persoonlijkheden apart belicht worden.

De hoofdpersonen uit deze biografieëncycclus :

Genealogie van het geslacht Mooren.

Tenslotte nog een paar algemene opmerkingen : alle gebruikte doop-, huwelijks- en overlijdensdata hebben -tenzij anders vermeld- betrekking op de R.K. St. Lambertusparochie van Nederweert. Bij de weergave van eigennamen wordt het originele systeem van naamgeving gebezigd. Dus : "*Aleyda Thijsdr Vaes*" moet worden gelezen als : "*Aleyda, de dochter van Thijs Vaes*".

I. Jacob Mooren (ca. 1515-1564)

De geregelde stamreeks vangt aan met Jacob Mooren. Over hem weten we nagenoeg niets. Hij zag het levenslicht omstreeks 1515 en overleed in 1564. Zijn echtgenote heette Elisabeth (Lisken) en overleed in of kort voor 1601. Het echtpaar kreeg minstens zeven kinderen die de huwbare leeftijd bereikten. Mede gezien de hoge kindersterfte van die tijd kan het gezin nog groter zijn geweest.

Kinderen uit dit huwelijk :

1. Jan Mooren de Oude, geboren omstreeks 1540, overleden tussen 1614 en 1623. Gehuwd met zekere Elisabeth. Volgt IIb.
2. Gerlacus (Geerlingh) Mooren, geboren omstreeks 1545, was in 1566 meerderjarig. Hij huwde op 5 januari 1580 met Aleyda Thysdr Vaes. Gerlacus overleed tussen 1622 en 1638. Zijn dochter Mathia (Thysken) huwde in 1603 met de uit Helden afkomstige Joannes van Kessel. Verder had Gerlacus nog een dochter Maria (die in 1582 onder de familienaam Vaes gedoopt werd) en een zoon Jacob die zich soms Geerlings doch meestal Vaes noemde. Deze Jacob huwde in 1639 met Helena (Heylke) Vaes. De hoogzwangere bruid bracht twee dagen na de bruiloft het eerste van vijf kinderen ter wereld. Dat kind werd Aleyda gedoopt, naar haar grootmoeder.
3. Elisabeth (Lysken) Mooren, geboren omstreeks 1545, huwde in 1569 met Jan Janzn Stijnen.
4. Mechtildis (Meth) Mooren, geboren omstreeks 1550, huwde op 24 mei 1581 met Theodorus (Dierick) Dierickzn Horicx.
5. Catharina (Trijn) Mooren, geboren omstreeks 1555, overleden tussen 1581 en 1592. Huwde op 1 januari 1580 met Laurentius (Lens) Dierickzn Didden, overleden tussen 1603 en 1608. In 1581 werd hun zoon Herman geboren. Na de dood van Catharina hertrouwde Didden op 3 januari 1592 met Joanna Peter der Molenerdr.
6. Egidius (Giel) Mooren, geboren omstreeks 1560, overleden na 1608. Huwde op 22 januari 1594 met Petronella (Peet) Lemdr Gubbels.
7. Leonardus (Lennaert) Mooren, geboren omstreeks 1560, overleden omstreeks 1629. Huwde op 2 februari 1591 met Maria (Meyken) Jandr van Roey, overleden na 1610. Volgt IIa.

We zullen nu, voorzover de bronnen ons daarover inlichten, in het kort de levensloop van Jacob Mooren's kinderen proberen te schetsen.

Het verhaal van de Mooren-dynastie begint in 1566,

het beruchte "*Beeldenstormjaar*", aan de vooravond van de Tachtigjarige Oorlog. In sociaal-economisch opzicht was het droevig gesteld met Weert en Nederweert. Vanaf 1561 was de plaatselijke lakennijverheid in een crisis geraakt en samen met de misoogst van 1565 leidde dit tot een grote malaise onder de lokale bevolking. Ook de pestepidemie in de winter van 1566/67 droeg in niet geringe mate bij aan de zo ontstane noodsituatie.

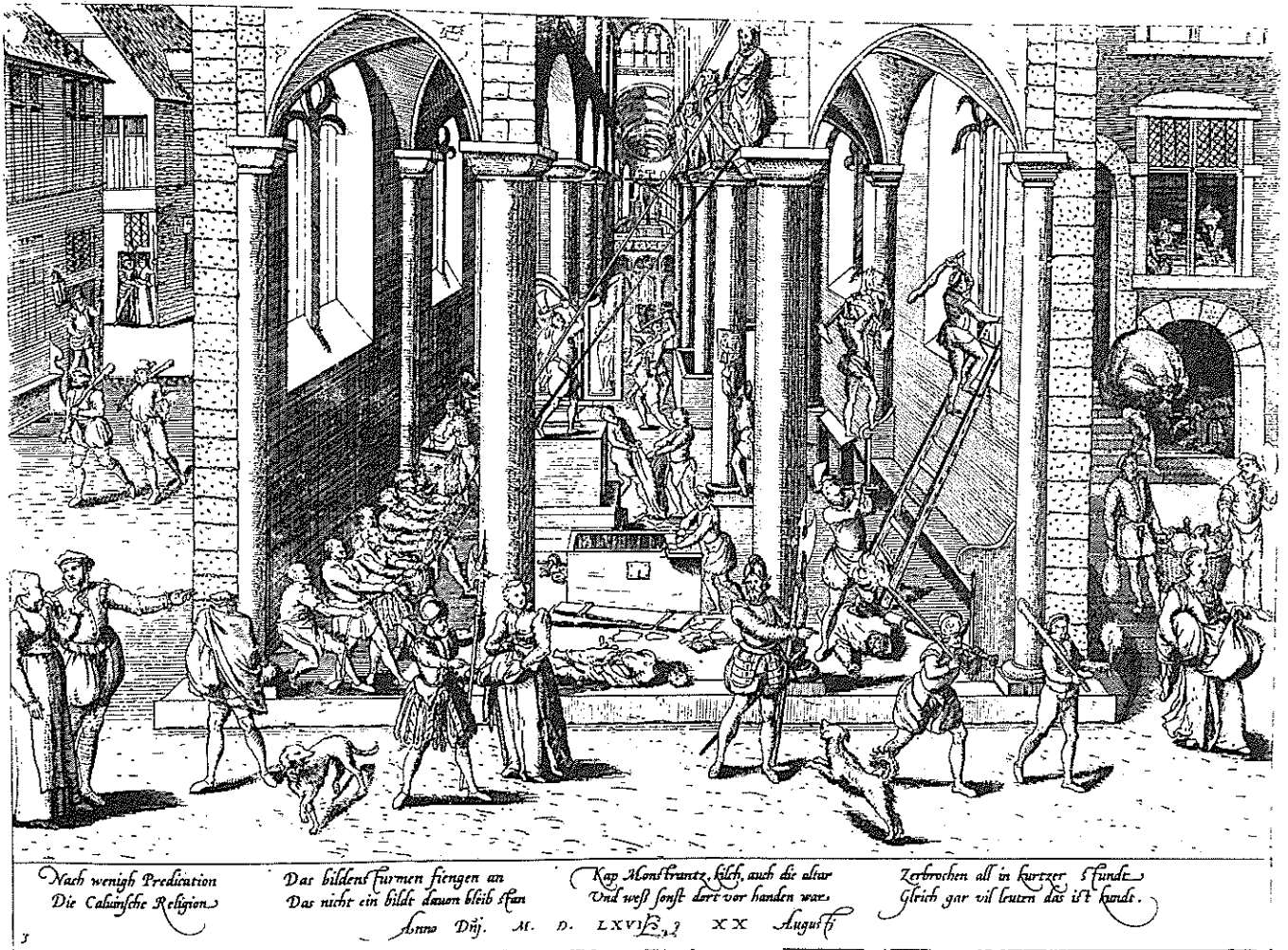
Alsof dat allemaal nog niet genoeg was, kwamen daar in de zomer van 1566 ook nog eens de godsdiensttroebelen bij. In het naburige Weert had de gezeten burgerij al langer Calvinistische sympathieën gekoesterd, daarbij gestimuleerd door Walburgis van Nieuwenaar, de echtgenote van graaf Philips de Montmorency, graaf van Horne die heer van Weert en Nederweert was. Geheel in de lijn van de politieke ontwikkelingen in de Nederlanden waaierde in augustus 1566 een golf van beeldenbestormingen vanuit Vlaanderen naar onze streken. De hervormden drongen de kerken binnen en vernielden er de heiligenbeelden. Op 27 augustus werd het Minderbroedersklooster op de Biest in Weert onder handen genomen, twee dagen later gevolgd door het nonnenklooster in de Maasstraat en de St. Martinuskerk in de stad.

Een van de leidende figuren binnen de Weerter beeldenstormbeweging was de Nederweertenaar Lem van Kelst. Deze en enkele anderen, waaronder een zekere Reynier Mooren (overigens een Weertenaar), waren bovendien ook betrokken bij de beeldenstorm in Wessem. Of Reynier Mooren verwant was aan de Nederweerter familie Mooren is helaas niet meer na te gaan maar onmogelijk is dat niet.

Zo succesvol als de beeldenstormers in Weert en Wessem waren, zo jammerlijk mislukten de pogingen om de Nederweertenaars te winnen voor de hervormde leer. De hardnekkige pogingen daartoe die op 21 december 1566 door de grafelijke familie uit Weert en de Calvinistische predikant Thomas van Spranckhuizen in de St. Lambertuskerk van Nederweert werden ondernomen, leden een smadelijke nederlaag.⁷⁾

Uitgerekend in deze woelige periode tussen de beeldenstorm in Weert en de mislukte bekeringsactie in Nederweert, horen we voor de eerste maal van stamvader Jacob Mooren, al behoorde hij op dat moment niet meer tot de levenden. Op 10 november 1566 verscheen zijn zoon Geerlingh voor de meier van de Laathof van het Maastrichtse St. Servaaskapittel. Uit de nalenschap van zijn overleden vader verkocht hij een bosperceel aan zekere Christiaan (Korsten) Spaecken.⁸⁾ Het overlijden van vader Jacob vond hoogstwaarschijnlijk in 1564 plaats.⁹⁾

Na zijn huwelijk met Aleyda Vaes in 1580 vernemen we een jaar of twee later weer een levensteken van Geerlingh Mooren. De gemeente Nederweert gaf hem in het rekeningjaar 1581/82 een financiële vergoeding voor de door hem gemaakte onkosten bij de inkwartiering van militairen in zijn huis.¹⁰⁾ Ook in latere jaren betaal-

Geheel in de lijn van de politieke ontwikkelingen waaierde in 1566 een golf van beeldenbestormingen vanuit Vlaanderen naar onze streken. Reynier Mooren was een van de leidende figuren binnen de beeldenstormbeweging in de stad Weert (Foto Atlas van Stolk).

de de gemeente hem regelmatig vergoedingen. In het rekeningjaar 1597/98 reisde hij per paard naar Helden en ging van daaruit te voet naar de legermacht die in Gelder gestationeerd was.

In totaal bleef hij vier dagen en nachten uit.¹¹⁾ Twee jaar later ontving hij een bedrag van 4 gulden en 19 stuiver voor het bier dat de ruiters van Graaf Hendrik van den Bergh en de soldaten van het Spaanse garnizoen uit Weert in zijn huis hadden opgedronken.¹²⁾

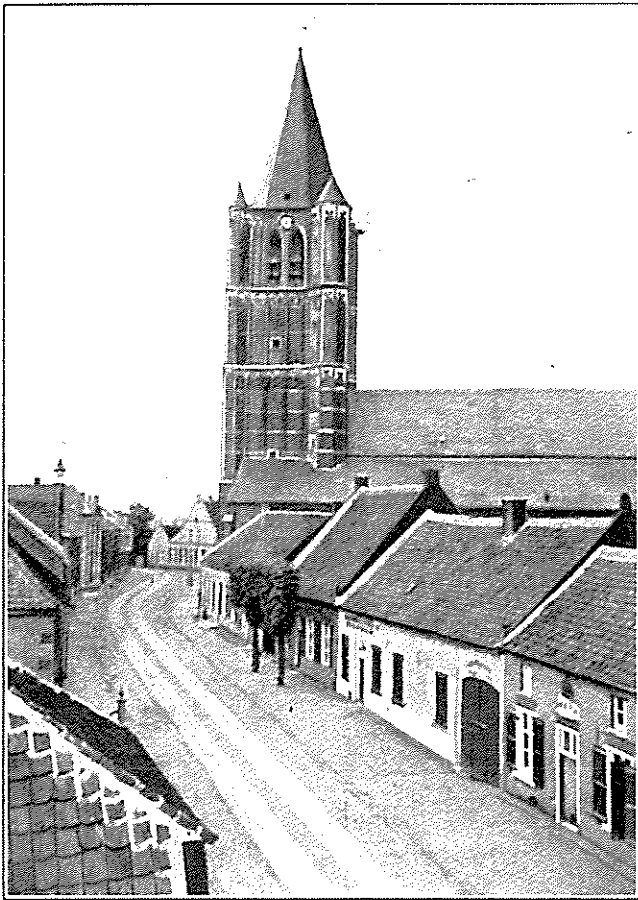
Er zijn aanwijzingen dat Geerlingh bierbrouwer van beroep was, want in 1600 betaalde de gemeente Nederweert hem een schadevergoeding voor twee biertonnen die hij had moeten afstaan t.b.v. het garnizoen in Weert.¹³⁾ Zijn huis stond in de Nederweerder Kerkstraat, de tweede woning ten zuiden van de St. Lambertuskerk.¹⁴⁾

In de periode 1612-1622 trad Geerlingh regelmatig op als "laat" (getuige) bij transacties van onroerend goed ten overstaan van de pastoor.¹⁵⁾ Vermoedelijk kort daarna, in ieder geval vóór 1638 wanneer zijn zoon Jacob spreekt over "d'affsterven van Geerlinck", verwisselde Mooren het tijdelijke met het eeuwige.¹⁶⁾

Een jongere broer van Geerlingh heette Lennaert Mooren. Zijn levensloop wordt apart beschreven in hoofdstuk IIa, evenals die van de derde broer, Jan Mooren de Oude (hoofdstuk IIb). De vierde broer tenslotte was Giel (van : Egidius) genaamd. Wat moeten we over hem vertellen? Hij huwde in 1594 met zekere Petronella Gubbels en duikt in 1608 op in de archieven wanneer hij in aanwezigheid van de schepenen "sittende in een gespannen banck" een financiële transactie afsluit.¹⁷⁾

Dan zijn we nu toegekomen aan de dochters van Jacob Mooren. Op de eerste plaats was daar Trijn Mooren. Zij huwde in 1580 met Lens Didden doch zij stierf vrij kort daarna, vóór 1592 toen haar echtgenoot hertrouwde. Lens wordt in 1596 genoemd als schepen¹⁸⁾ en van Allerheiligen 1597 tot Allerheiligen 1598 fungeerde hij als burgemeester van Nederweert.¹⁹⁾ In die hoedanigheid sloten hij en zijn zwager Jan Mooren de Oude (die toen "gekoren", d.w.z. raadslid, was) in 1598 namens de gemeente Nederweert een overeenkomst met het klooster Godswaerd in Roermond.²⁰⁾

Didden's naam duikt regelmatig op in de Nederweerder gemeenterekeningen en vrijwel altijd in verband met geldtransporten: hij fungeerde als geldkoerier bij de

De Nederweerder Kerkstraat vóór 1900. De "straat" had haar 17e-eeuwse karakter vrijwel geheel behouden, zij het dan dat de strodakken reeds uit het straatbeeld waren verdwenen. Het derde huis rechts (met de bomen) werd bewoond door herbergier Geerlingh Mooren (ca. 1545 - ca. 1630). Tijdens de Tachtigjarige Oorlog werden daar meermalen militairen ingekwartierd.

overdracht van de gemeentelijke belastingen (de zogenaamde "Hollandsche Contributie") aan de gravin van Solms.

In 1600 verrichtte Lens ook weer zo'n transport maar kort daarna liep hij een ziekte op die hem belette om de papieren rompslomp rond deze transactie af te ronden ("soe hy die overmits syne cranckheyt selver niet ondertekenen en conde").²¹⁾

Blijkbaar herstelde Lens Didden weer van zijn ziekte, want in het najaar van 1601 reisde hij naar 's-Hertogenbosch alwaar hij namens de gemeente Nederweert overleg voerde met de graaf van Solms die bij die stad gelegerd was.²²⁾ Kort daarna, in januari 1602, reisde hij naar Holland om voor Nederweert vrijstelling van de "Contributie" te bepleiten. Hij bleef hierbij 17 dagen uit.²³⁾

Een van de laatste levenstekenen van Lens Didden vernemen we in 1603 bij een onroerendgoed-transactie.²⁴⁾ Even later fungeerde hij als voogd over zekere Mey (Maria) Lochten. Nog in december van datzelfde jaar mopperde de burgemeester op Lens Didden omdat die hem zo lang had laten wachten tijdens een ontmoeting die beiden afgesproken hadden.²⁵⁾ Daarna is het stil rond zijn figuur. Hij stierf in of kort voor 1608, vermoede-

lijk zonder een testament te hebben gemaakt. Over zijn laatste uren zijn we vrij goed ingelicht. Toen hij in zijn sterfbed lag met zijn tweede echtgenote Jen, waren ook enkele familieleden waaronder zijn zwager Lennaert Mooren daarbij aanwezig. In dat sterfbed ontspoon zich een hevige ruzie tussen Lens en Jen over de verdeling van hun nalatenschap. De gesprekken die toen gevoerd werden zijn ons letterlijk overgeleverd.²⁶⁾ Lens Didden bekende aan zijn zwager Lennaert dat zijn halve boerderij eigenlijk toebehoorde aan de familie Mooren, want bij de aankoop was de situatie zo geweest dat Lens "geen gelt en hadde om den hof te betalen dan Trijne Jacob Moeren dochter, syne huysvrouw, gelt. Ick (Lens) was veel schuldich eer ick U (Lennaert Mooren) suster creech, maer niemant en weet dat beter dan myn swager Giel (Mooren)". De vrouw van Lens Did-

In het sterfbed ontspoon zich een hevige discussie tussen Lens en Jen, over de verdeling van hun nalatenschap.

den die naast hem in bed lag, sputterde hevig na deze toezegging aan de Mooren-familie. "Lins, wat soude ick dan hebben?", m.a.w.: "Wat blijft er dan voor mij over?", vroeg ze aan haar man. Het voert te ver om deze perikelen en hun ontknoping verder te beschrijven. We kunnen volstaan met de conclusie dat Lens Didden blijkbaar pas door zijn huwelijk met Trijn Mooren kapitaal krachtig was geworden.

Trijn Mooren had nog twee zusters. De oudste van die twee, Lysken, was in 1569 met Jan Stijnen gehuwd. Over haar echtgenoot is niet veel bekend. We weten dat hij in 1604 door betalingsmoeilijkheden gedwongen werd om een perceel grond ter grootte van 1½ bunder, gelegen nabij de "Plucksackhoeve", over te doen aan zijn zwager Jan Mooren de Oude.²⁷⁾ Voor het laatst wordt Jan Stijnen vermeld in 1607, wanneer hij ten behoeve van zijn broer Dierick afstand doet van zijn ouderlijk erfdeel.²⁸⁾ Sedert dien raken we zijn spoor bijster.

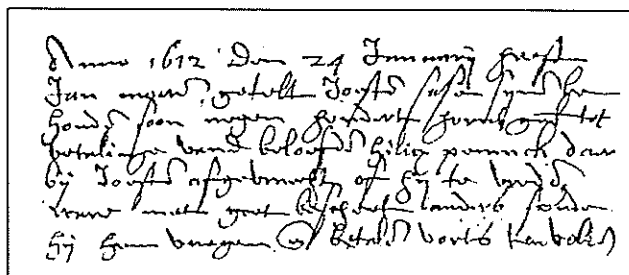

Hoeve "De Plucksack" omstreeks 1965. In 1604 werd Jan Stijnen door betalingsmoeilijkheden gedwongen om 1½ bunder grond, gelegen naast deze hoeve, over te dragen aan zijn zwager Jan Mooren de Oude.

De andere zuster was Meth (Mechtildis) Mooren. Zij huwde in 1581 met Dierick (Theodorus) Horicx. Horicx was koster van de St. Lambertuskerk, een beroep dat hij traditiegetrouw combineerde met het onderwijzerschap aan de Nederweerder dorpsschool. Daarbij was hem ook de zorg over het torenuurwerk toevertrouwd. Voor dit alles beurde hij een tractement van 36 gulden jaarlijks.²⁹⁾ Als koster en schoolmeester was hij in 1580 of 1581 in functie getreden, als opvolger van Thonis Henryx (vermoedelijk een kapelaan).³⁰⁾ Alvorens Horicx werd aangesteld, werd het schoolmeesterschap gedurende korte tijd waargenomen door zekere Peter Didden en een speciaal daarvoor uit Diest ingehuurd onderwijzer.³¹⁾

Toen in of kort voor 1601 zijn schoonmoeder Lysken kwam te overlijden, eiste Dierick Horicx namens zijn echtgenote Meth Mooren een geldbedrag van 100 Hornse guldens op, dat Jacob Mooren indertijd geleend had aan Tijs Dingens. Horicx baseerde deze aanspraak op het feit dat zijn vrouw ten opzichte van haar broers en zusters benadeeld zou zijn geweest bij de verdeling van de erfenis van Jacob Mooren.³²⁾

Een zoon van koster en schoolonderwijzer Horicx, eveneens Dierick genaamd, was van 1598 tot 1625 gemeentesecretaris van Nederweert. In het Nederweerder schepenbanksarchief getuigen nog steeds de vele honderden pennevruchten van zijn prachtige handschrift, hem ongetwijfeld aangeleerd door zijn vader, de schoolmeester.³³⁾ Overigens moeten de kinderen Horicx de gemeentezaken al met de papepel ingegoten

Voorbeeld van het handschrift van gemeente-secretaris Dierick Horicx (1612).

hebben gekregen, want in 1603 maakt burgemeester Jan Linsen melding van de "kinderen van Dierick Horicx van arbeidsloon so sy in syne regeeringe seer dickwils den Borgemeester gedient hadden, soe om den Borgemeester by daech en nacht en vroech en spade (= laat, vergelijk het Duitse "spät") alst noot (nodig) was tsyne huuse te halen, als oock van veel andere bootschappen gesonden". De kinderen ontvingen hiervoor in totaal 2 gulden en 15 stuiver.³⁴⁾

In 1603 doen de gebroeders Geerlingh en Lennaert Mooren, alsmede hun met schoolmeester Dierick Horicx gehuwde zuster Meth, afstand van alle rechten op de erfgoederen die hun vader Jacob Mooren zaliger bij huwelijksvoorwaarden aan zoon Jan Mooren de Oude had gegeven.³⁵⁾ Merkwaardig genoeg wordt hun broer Giel (die toen zeker nog in leven was) niet genoemd. Of dit betekent dat hij weigerde om afstand te doen en dat met hem een aparte regeling werd getroffen, is niet zeker. Wel is duidelijk dat het grootste deel van het familievermogen van de Moorens overging in handen van Jan Mooren de Oude.

Ila. Leonardus Mooren (ca. 1560 - ca. 1629)

Hij werd geboren omstreeks het jaar 1560 en overleed ca. 1629. Op 2 februari 1591 huwde hij met Maria (Meyken) Jandr van Roey, overleden na 1610. Zijn roepnaam was Lennaert, en zo zullen we hem ook blijven noemen.

Kinderen uit dit huwelijk:³⁶⁾

1. Peter Mooren, geboren omstreeks 1595. Met zijn echtgenote Elisabetha was hij vermoedelijk kort voor 1626 in het huwelijk getreden. Peter overleed in of kort voor 1669.
2. Jacob Mooren, geboren omstreeks 1595, overleden in juni 1672. Huwde vóór 1632 met zekere Maria. Volgt IIIa.

Onze kennis over Lennaert Mooren beperkt zich (zoals zo vaak) tot zakelijke transacties. In de periode 1585-1628 trad hij herhaaldelijk op als koper en verkoper van onroerend goed en fungeerde hij enkele malen als geldschieter.³⁷⁾ In het najaar van 1602 werd Lennaert betaald voor de diensten die hij t.b.v. de gemeente Nederweert had verricht. Hij had namelijk in de buurtschap Boeket "den schadt van den schoorsteen" (een soort gemeentelijke onroerend-goedbelasting op basis van het aantal schoorstenen dat een woonhuis telde) opgehaald en de registratie daarvan gedaan.³⁸⁾

Van 1603 tot 1613 was Lennaert Mooren als laatscheppen verbonden aan de in Nederweert gevestigde "Laathof van de Domkoster van St. Lambrecht te Luik", een nog uit het feodale stelsel voortvloeiende rechtbank voor transacties van onroerend goed.³⁹⁾

Verder wordt hij in 1610 samen met Wilm Bijlmekers genoemd als "Broedermeester" van de St. Jorisbroederschap in de St. Lambertuskerk.⁴⁰⁾

De gegevens over de zonen van Lennaert zijn nog spaarzamer. In 1630 — Lenaert was inmiddels overleden — deed zoon Jacob afstand van al zijn ouders goederen, ten gunste van zijn broer Peter.⁴¹⁾ Deze laatste was toen reeds enkele jaren getrouwd met zekere Lisken, uit welk huwelijk minstens drie zonen en drie dochters werden geboren.⁴²⁾ In december 1637 trad Peter op als voogd over de weduwe en de kinderen van zijn overleden neef Jan Mooren de Jonge.⁴³⁾

Peter Mooren woonde in de Kerkstraat, naast de kapelanie. De bronnen spreken over een "oud en groot huis".⁴⁴⁾ In of kort voor 1669 kwam hij te overlijden; zijn weduwe Lisken en dochter Meriken werden gedwongen om hun grondbezit in de Kerckhoveracker van de hand te doen.⁴⁵⁾ Hun huis in de Kerkstraat ging daarbij over in handen van een van de zonen van Peter, eveneens Peter genaamd. Deze Peter junior, die in zijn jonge jaren nog in Leuven had gestudeerd, en procureur (advocaat) van professie was,⁴⁶⁾ liet zijn moeder en zuster bij hem inwonen. In 1673 verkocht hij zijn bezit; de verkoopacte bevatte uitvoerige bepalingen. Zo behielden zijn inwonende moeder en zuster het levenslange gebruiksrecht van "de kast naest de strate in de

De Kerkstraat tussen 1910 en 1920. Uiterst links de kapelanie en daarnaast het woonhuis van Peter Mooren (ca 1595 -ca 1669).

*vorste camer ende een bedstede op de opcamer (...) als oock de opcamer naest de schure (en het recht om) een deur uuttetsteken op de storte (...) als oock een plaetse achter het huys in den ouden verckensstal om haeren brant (= brandstof) in te leggen" etc. etc.*⁴⁷⁾ Ook in de daaropvolgende jaren verkocht Peter Mooren grote delen van het erfgoed van zijn ouders, onder meer ook aan zijn oomzegger Lennaert Mooren alias Fyen.⁴⁸⁾

Uit de bronnen krijgen we de stellige indruk dat van de zonen uit het gezin van de oude Peter Mooren alleen Jacob, Peter junior en Leonard de volwassenheid bereikten. Laatstgenoemde, Leonard dus, werd op 1 oktober 1656 geprofest in het klooster Mariënhage te Weert. Na enige tijd werd hij pastoor te Strijp bij Eindhoven, alwaar hij na een langdurige ziekte in 1677 kwam te overlijden.⁴⁹⁾ Alleen zoon Jacob zette de familiestam voort.

IIb. Jan Mooren de Oude (ca. 1540 - ca. 1620)

Geboren omstreeks 1540 als zoon van Jacob Mooren (Ia) en Elisabeth, en overleden tussen 1614 en 1623. Hij huwde, waarschijnlijk kort voor 1562,⁵⁰⁾ met zekere Elisabeth wier achternaam ons niet is overgeleverd. Op latere leeftijd voerde hij -ter onderscheiding van zijn zoon Jan- de bijnaam "de Oude".

Kinderen uit dit huwelijk :

1. Cornelius Mooren, geboren in 1569 en waarschijnlijk op jeugdige leeftijd overleden.
2. Maria (Merreken) Mooren, geboren omstreeks 1575, overleden na 1613. Zij huwde op 2 juli 1599 met Jan Simonzn Bossers alias Weetmans, geboren in 1570 en overleden voor of in 1627.
3. (naam onbekend), geboren in 1575 of 1576 en waarschijnlijk vrij jong overleden.⁵¹⁾
4. Wilhelmus Mooren, geboren in 1581 en waarschijnlijk vrij jong overleden.
5. Catharina (Trijn) Mooren, geboren omstreeks 1580 en overleden na 1640.⁵²⁾ Zij huwde op 6 januari 1605 met Jan Jueckzn Shasen, uit welk huwelijk minstens twee kinderen werden geboren.
6. Jacobus Mooren, geboren omstreeks 1581,⁵³⁾ waarschijnlijk vrij jong overleden.
7. Elisabeth (Lisken) Mooren, geboren omstreeks 1581,⁵⁴⁾ overleden na 1624.⁵⁵⁾ Zij huwde in 1611 of 1612 met Judocus (Joest) Janzn Shasen, geboren in mei 1582 en overleden vóór 1636.⁵⁶⁾ Uit dit huwelijk zijn minstens drie kinderen geboren.
8. Jan Mooren de Jonge, gedoopt op 24 juli 1583 en overleden in 1636 of 1637. Hij was gehuwd met Dymphna Jandr Linssen. Volgt IIIb.

Uit diverse vermeldingen blijkt dat uit dit gezin alleen Maria, Catharina, Elisabeth en Jan de Jonge meerderjarig zijn geworden. De overige vier kinderen kwamen dus vermoedelijk jong te overlijden.

Over het doen en laten van Jan Mooren de Oude zijn we vrij goed ingelicht. Hij woonde in de dorpskern van Nederweert, in de onmiddellijke nabijheid van de St. Lambertustoren, schuin tegenover de kerk. Vrijwel zeker dreef hij daar een herberg (ongetwijfeld in combinatie met een klein boerenbedrijf, zoals toen wel gebruikelijk was). Gedurende een groot deel van zijn leven heeft Mooren zich ingezet voor de belangen van de gemeente Nederweert. Het was de tijd van de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) en de inname van de stad Weert door de Hertog van Parma, landvoogd der Nederlanden, in 1579.

Op 25 januari 1579 reisde Mooren met de burgemeester van Nederweert naar Roermond om vermindering van belastingen te bepleiten. Ook was hij herhaaldelijk aanwezig bij overleg tussen de gemeentebesturen van Weert en Nederweert over diverse aangelegenheden. Regelmatig maakte hij namens de gemeente reizen naar omliggende plaatsen; talloze posten in de gemeenterekeningen over de jaren 1578-1603 maken gewag van zijn vele activiteiten.⁵⁷⁾ Zijn woonhuis in de Kerkstraat was ontelbare malen het toneel van bestuurlijke aangelegenheden: hier vergaderden burgemeester, schepenen, gerechtsboden en veldschutten over gemeentezaken, werden de accijnzen verpacht, de

Op deze plaats in de Nederweerder Kerkstraat bevond zich het stamhuis van het geslacht Mooren. In de Tachtigjarige Oorlog was dit ontelbare malen het toneel van bestuurlijke aangelegenheden.

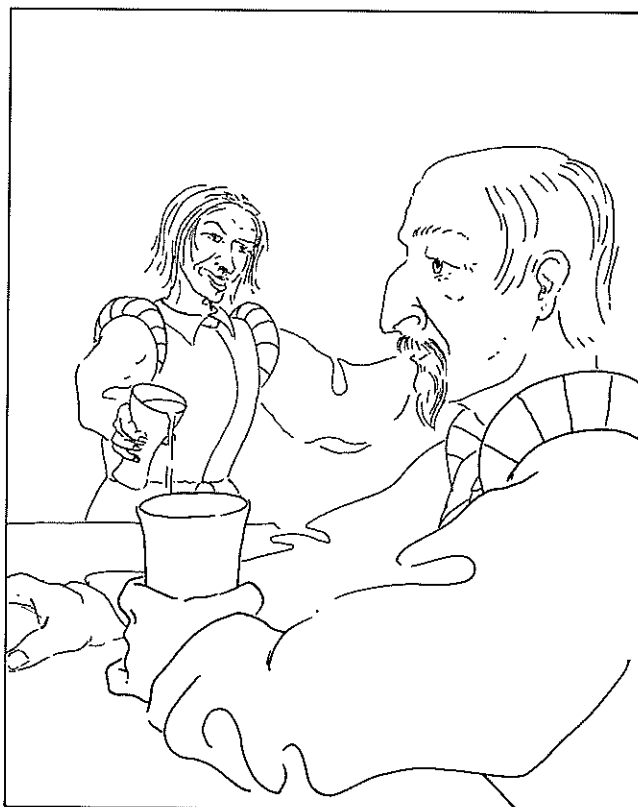
schepenen en gekorenen beëdigd. De belastingregisters ("schadtboecken") werden in het huis van Jan Mooren bijgehouden en zelfs gevangenen vonden er tijdelijk onderdak.

Ook militairen kwamen geregeld bij Mooren over de vloer. In de winter van 1597/1598 (de periode waarin zijn zwager Lens Didden als burgemeester fungeerde) was in Weert een Spaans garnizoen gelegerd. Vanaf de inname door Parma in 1579 stond de stad onder het toezicht van een gouverneur, genaamd Johan Baptist Du Bois, Heer van Droegenbosch. De ruiters die in Weert gestationeerd waren stonden onder bevel van Don Francisco de Padilla en diens luitenant Francisco Cordubes.

De aanwezigheid van het Spaanse garnizoen in Weert berokkende de inwoners van de streek veel overlast. Zij moesten opkomen voor het onderhoud en onderdak van de militairen, hetgeen handen vol geld kostte. Eén voorbeeld uit de vele: de gemeente Nederweert betaalde aan Joest Melis een vergoeding omdat luitenant Cordubes er met zijn paard vandoor was gegaan. Paard en ruiters bleven erg lang uit, reden waarom Melis (die al vreesde dat hij zijn paard nooit meer terug zou zien) om schadevergoeding vroeg. Pas lange tijd daarna kwam

het paard terug, het bleek heen en terug naar Frankrijk te zijn geweest. Er bleef de gemeente nu weinig meer over dan om het paard maar weer te verkopen, met verlies weliswaar, om althans een deel van het uitgekeerde bedrag terug te krijgen.

Toen van het garnizoen het bevel kwam om hand- en spandiensten te verrichten bij een der Weerder stadspoorten (de "Moergatspoorte", nabij het kasteel op de Biest), weigerden de Nederweertenaren om op te komen dagen. Als represaille zond gouverneur Du Bois daarom 15 ruiters van Don Francisco de Padilla naar Nederweert. Zij werden ingekwartierd in de herberg van Jan Mooren. Ze moeten hem óf de oren van het hoofd hebben gegeten, of erg langdurig ingekwartierd zijn geweest, want bij hun uiteindelijke vertrek diende Mooren bij de gemeente een rekening in van 72 gulden en 12 stuiver.

Als represaille werden 15 ruiters van Don Francisco de Padilla bij Jan Mooren ingekwartierd.

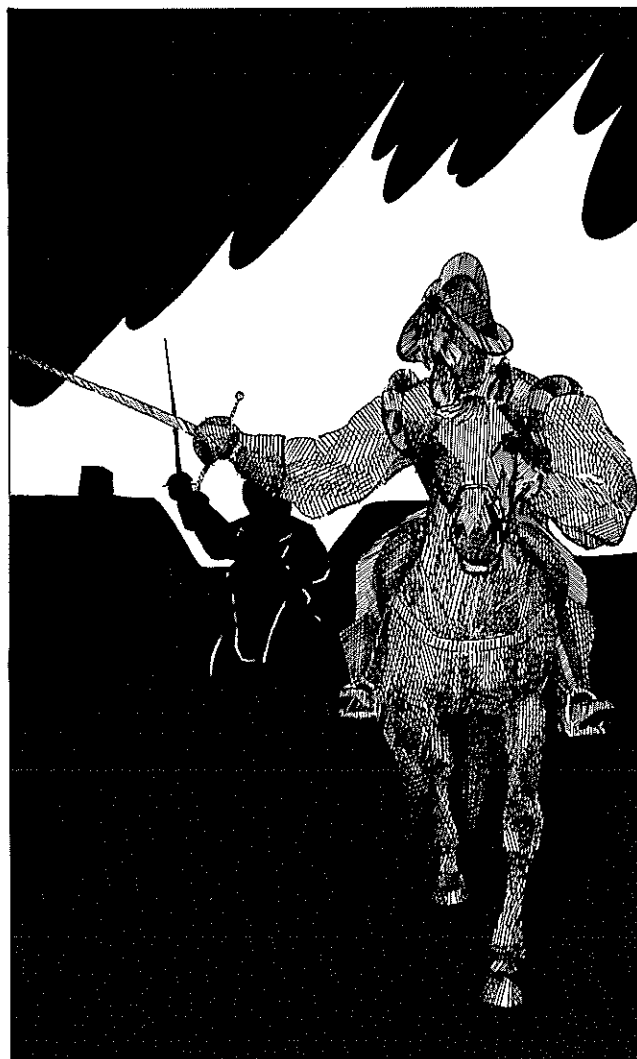
Vermoedelijk om de verstoorde relatie met de gouverneur enigszins te herstellen schonk het gemeentebestuur, heel diplomatiek, een "brockhinne (kloek) met vierthien jongher kiecken (kuikens)" aan de echtgenote van de gouverneur... Het waren barre tijden voor ons dorp. Nog in maart 1599 verzochten de armenmeesters dat zij nauwelijks geld hadden om de armlastige inwoners te onderhouden, vanwege "dese inlantische oorlogh ende uuterste verderffnisse des ghemeine volckx". Zij verzochten (en kregen) daarom vermindering van belasting zolang deze "benaude tijt" zou aanhouden.⁵⁸⁾

Tezelfdertijd, op het einde van de 16e eeuw, braken in verschillende delen van het Spaanse bezettingsleger muitereien uit. Oorzaak was meestal het (te lang of helemaal) uitblijven van achterstallige soldij. Zo werd in het naburige Hamont van 25 december 1599 tot 22 februari 1601 door ongeveer 2300 militairen (Spanjaarden, Italianen en Walen) gemuit. Zij sloten zich aaneen in een hecht verbond, een voorbeeld dat enige tijd later hun wapenbroeders in Weert zou inspireren tot de oprichting van wat de geschiedenis in zou gaan als de "Unie van Weert". Met Hamont als thuisbasis terroriseerden de muiters de omliggende gebieden. Door bedreiging en afpersing (onder het mom van bescherming) trachten zij zich van inkomsten ("Contributie") te voorzien.⁵⁹⁾

Jan Mooren de Oude was van Allerheiligen 1599 tot Allerheiligen 1600 burgemeester van Nederweert en in die functie had hij de leiding over het gemeentelijke financiële beheer.⁶⁰⁾ Verscheidene malen hadden de muiters uit Hamont van Mooren grote sommen geld geëist. Maar het was niet gemakkelijk om dat geld bijeen te krijgen, want de gemeentelijke middelen waren door de aanhoudende oorlogstoestand nagenoeg uitgeput. In overleg met de schepenen werd Jan Mooren door de stadhouder (plaatsvervanger van de schout) van Nederweert, Goort Cornelis, naar Maaseik gestuurd met de opdracht om aldaar het benodigde geld te lenen.⁶¹⁾

Michiel Mewis, een inwoner uit de Kerkstraat, was op hetzelfde tijdstip toevallig in Hamont. Hij sprak daar met een man uit Budel en die vertelde hem dat de muitende troepen danig geïrriteerd waren geraakt over het lang uitblijven van de Nederweertse "Contributie", en dat ze zich daarom aan het voorbereiden waren op een raid op Nederweert; ze zouden het hele dorp willen platbranden. Dit alarmerende bericht gehoord hebbende spoedde Mewis zich onverwijld terug naar Nederweert. Hij arriveerde daar in de avonduren en stelde in allerijl het gemeentebestuur op de hoogte van zijn bevindingen. Dat besloot om een bode naar "Buel" te zenden om daar nadere informatie in te winnen over de plannen van de muiters.⁶²⁾

Wat kon men nog meer doen? Burgemeester Jan Mooren was nog niet teruggekeerd van zijn missie in Maaseik, en het was al avond. Die nacht moet het dorp in grote vrees verkeerd hebben... De volgende ochtend kwamen ze, de muiters uit Hamont. Ze bezetten het dorp en staken enkele huizen in brand, onder andere dat van David Schroyen op de hoek van de Kerkstraat en de Weertersteeg. En terwijl de vlammen door het dak sloegen peperden ze Dries Nouwen, een van de omwonenden, in dat de Nederweertse goed moesten beseffen dat dit nog maar een waarschuwing was en dat als "de borgemeester niet te comen betalen de contributie, (dan) altermael branden!". "Want", zo zeiden ze, "de borgemeester was hunliedens (nog) noyt voer oghen geweest". Vervolgens werd Hein Henricx, wiens huis eveneens in brand werd gestoken, tot overmaat van ramp ook nog als gijzelaar meegevoerd naar Hamont.

Die nacht moet het dorp in grote vrees verkeerd hebben ...

Ten tijde van dit alles was Jan Mooren nog altijd in Maaseik. Op de terugweg naar huis vertelde men hem "dat het tot Nederweert gebrant hedde". In de haast om thuis te geraken liep Mooren's paard een kwetsuur op en moest hij het dier laten behandelen door Jan van de Craen.⁶³⁾ Bij thuiskomst wachtte hem nog een koude douche, want de slachtoffers van de brandstichtingen beschouwden Jan Mooren als de veroorzaker van alle ellende. Zij daagden hem voor het gerecht en beschuldigden hem van grove nalatigheid en onachtzaamheid. Hij zou de herhaaldelijke waarschuwingen van de muiters in de wind hebben geslagen en zodoende de brandstichting op zijn geweten hebben. Zij eisten van Mooren vergoeding van alle geleden schade.

Op 9 september 1604 werd Jan Mooren formeel aangeklaagd en in het jaargeding van de Nederweertse rechtbank van 20 januari daaropvolgend werden de diverse getuigen in deze zaak gehoord. Mooren ontkennde alle schuld en verwees daarbij naar zijn inspanningen om in Maaseik het benodigde geld bijelkaar te krijgen. Zijn verdediger eiste dan ook vrijspraak. Hoewel de uitspraak van het gerecht niet bewaard is gebleven, heeft het er alle schijn van dat Mooren inderdaad werd

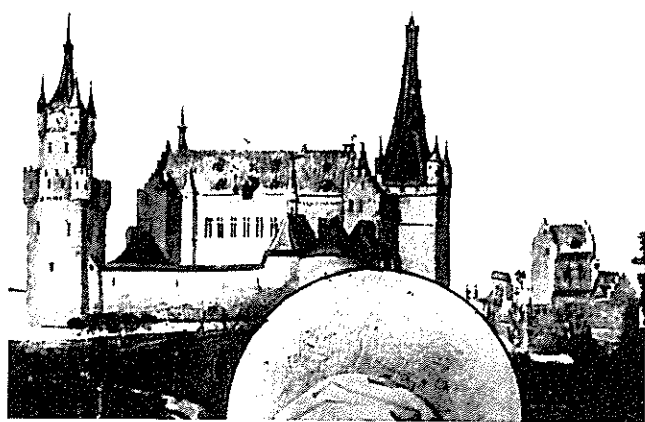

Gezicht op de Weertersteeg (de huidige Paulus Holtenstraat), compleet met keibestrating, bierwagen en hondekar. Het nog bestaande hoekhuis rechts, in 1600 bewoond door David Schroyen, werd in dat jaar door de muitende Spaanse legerstroepen uit Hamont in brand gestoken. Zijn buurman Dries Nouwen (bewoner van het hoekhuis links, de voormalige brouwerij Hobus) werd bij die gelegenheid door de Spaanse soldaten bedreigd en geïntimideerd.

vrijgesproken van hetgeen hem ten laste was gelegd,⁶⁴⁾ ongetwijfeld zeer tot ongenoegen van de slachtoffers van de brand.

Hoe het Hein Henricx, die immers door de muiters gegijzeld was, verging weten we niet. Blijkbaar was hij niet de enige gijzelaar, want bij de betaling van het losgeld ter vrijlating is sprake van de gevangenen genomen *"huislieden en hun paarden"*.⁶⁵⁾

Nee, het burgemeesterschap van Jan Mooren ging niet van een leien dakje. Niet alleen de overlast van de muiten in Hamont kwam op zijn schouders terecht, ook diverse andere militaire zaken moest hij tot een oplossing zien te brengen. Zo werden op een dag op Nederweert grondgebied drie soldaten vermoord. Wie de daders van deze aanslag waren, Weertenaren, Nederweertenaars of vreemdelingen, wist men niet. Maar omdat het incident zich binnen Nederweert had voorgedaan werd burgemeester Mooren door het militaire gezag verantwoordelijk gesteld. Om verdere twist en schade te voorkomen zag hij zich gedwongen om een smartegeld van

Het kasteel op de Biest in Weert, waar burgemeester Jan Mooren de Oude in 1600 enige tijd gevangen werd gehouden. (afbeelding uit ca. 1470)

400 gulden uit te betalen. Nadrukkelijk vertelde hij er echter bij dat deze betaling niet mocht worden opgevat als een schuldbekentenis doch alleen gold als een gebaar, om de goede vrede te bewaren.⁶⁶⁾

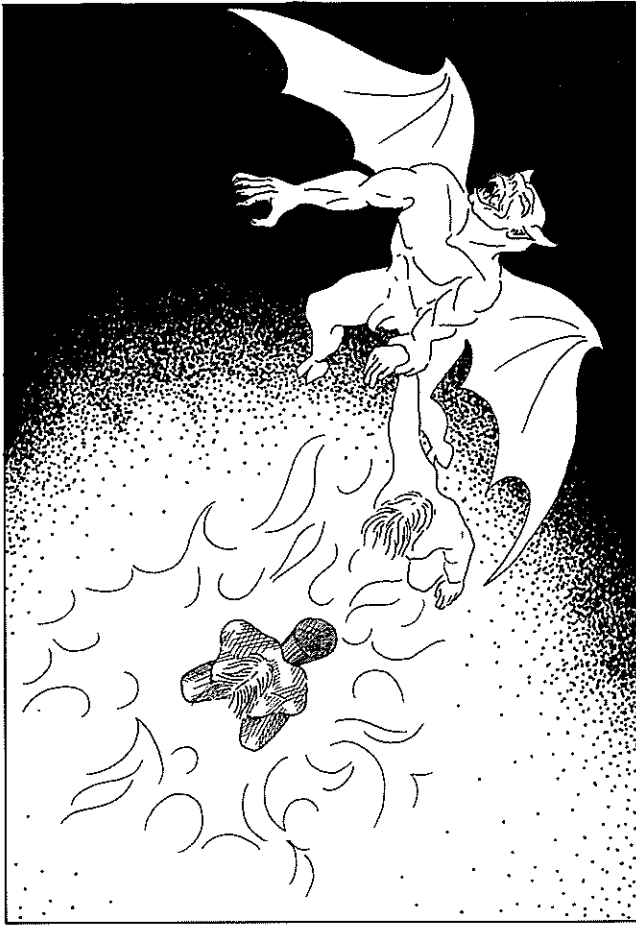
Liep deze affaire nog vrij redelijk af, tegen het einde van zijn burgemeesterschap in 1600 had hij meer pech. Omdat de Nederweeter bevolking haar verplichte leveranties van beddegoed en turf aan het Weerter garnizoen niet was nagekomen, werd burgemeester Jan Mooren door de militairen gegijzeld en op water en brood gezet in het kasteel van Weert. Het gemeentebestuur moest hem vrijkopen maar hij was amper los of hij werd opnieuw achter de tralies gezet en kon de gemeente opnieuw in de beurs tasten.⁶⁷⁾

Het was dan ook niet zonder reden dat Jan Mooren op het einde van zijn regeringsjaar klaagde over het vele ongemak dat zijn ambt hem had opgeleverd, omdat *"sy schier alle dage vergaderen moesten, so om de muteniers als andere saecken"*.⁶⁸⁾ Uit het financiële overzicht dat hij in het najaar van 1600 aan het gemeentebestuur overlegde blijkt ook dat Jan Mooren contacten onderhield met de Weertenaar Frans Colen. Deze was de waard van herberg "De Croon" in de Molenstraat. Op zich niet zo opzienbarend, ware het niet dat zijn kleinzoon Jan die omstreeks dezelfde tijd levenslicht zag, onder de naam Jan van der Croon op latere leeftijd een bliksemcarrière in het keizerlijke leger doormaakte en het zou brengen tot militair commandant van Praag en vice-commandant van het koninkrijk Bohemen.⁶⁹⁾

Ook na Mooren's burgemeesterschap blijven we zijn naam nog regelmatig ontmoeten in de archieven. Toen in de winter van 1600/1601 zekere Jen Belen door het gerecht veroordeeld werd tot de dood door verbranding, behoorde Jan Mooren tot de personen die hout, takkenbossen en stro voor de brandstapel leverden. Een korte, zakelijke mededeling in de gemeenterekening, maar met een dramatische lading weliswaar.⁷⁰⁾

Jan Mooren de Oude moet een bemiddeld man zijn geweest. Die indruk krijgt men althans bij een beschouwing van zijn financiële transacties op het einde van zijn leven. Blijkbaar wilde hij zijn enige nog in leven zijnde zoon, Jan de Jonge, het ouderlijk eigendom laten erven. Daarvoor was het nodig dat zijn dochters Merreken, Trijn en Lisken afstand deden van al hun aanspraken op hun erfdeel.

Lisken was de eerste die afstand tekende, en wel op 16 januari 1611. Zij stond echter op het punt om te trouwen met Joest Shasen en stelde daarom als voorwaarde dat zij van haar vader hetzelfde bedrag als huwelijks-gift zou krijgen als haar reeds in 1605 gehuwde zuster Trijn ten deel was gevallen. Indien Jan niet binnen jaar en dag over de brug zou komen, dan zou haar terugtrekking komen te vervallen.⁷¹⁾ Vader Jan nam er klaarblijkelijk de tijd voor, want pas op 24 januari van het daaropvolgende jaar (en dus een week te laat) gaf

In de winter van 1600/1601 werd Jen Belen veroordeeld tot de dood door verbranding.

hij een bedrag van 900 Hornse guldens aan zijn inmiddels gehuwde dochter.⁷²⁾ Blijkbaar enigszins in verlegenheid gebracht door de overschrijding van de gestelde termijn, voegde hij er aan toe dat indien het bedrag soms niet hoog genoeg mocht zijn, de jonggehuwden dat maar hoefden te zeggen. Hij zou dan binnen drie of vier dagen het tekort bijbetalen. Een en al inschikkelijkheid dus van de oude Jan Mooren. Zijn schoonzoon liet echter weten geen prijs te stellen op bijbetaling, "sy en souden malcanderen daer met niet bevangen oft beletten".⁷³⁾

Enkele weken later, op 8 februari 1612, deed ook zuster Trijn afstand van haar ouderlijk erfdeel. Een huwelijks-gift had zij destijds al gekregen. Daarom volstond zij met uit te houden dat, indien haar zusters later tóch zouden erven, ook zij dan niet uitgesloten zou mogen worden.⁷⁴⁾

Tot zover liep de uitvoering van Jan's plannen redelijk volgens verwachting. Eén handtekening had hij echter nog niet, namelijk die van zijn dochter Merreken die in 1599 met Jan Bossers in het huwelijksbootje was gestapt. Dit echtpaar weigerde pertinent afstand te tekenen en hield die weigering ook koppig vol ondanks het feit dat Bossers zulks beloofd had bij huwelijksvoorwaarden. De achtergronden van deze weigering lijken zich toe te spitsen op drie punten : een vermeend testa-

ment van Jan Mooren's echtgenote, het gebruiksrecht van Bossershof en tenslotte een meningsverschil over "coopmanschappen". Dat laatste hangt wellicht samen met een zwaar gehavende en slechts fragmentarisch bewaard gebleven notitie uit het archief van de Leenhof der heerlijkheden Weert, Nederweert en Wesseem. Deze omstreeks 1610 te dateren notitie behelst namelijk een geschil over schapen die Jan Mooren had gekocht van Peer der Hoefmeister van Hoechten (het landgoed Huchten onder Maarheeze). Omdat Mooren de schapen niet kon betalen, was het geld hem door Jan Bossers voorgesloten. Blijkbaar gaf de terugbetaling aanleiding tot problemen en mogen we zo Bossers' weigerachtigheid verklaren.⁷⁵⁾

Er ontstond een grote ruzie (de bronnen spreken van ernstige "questien, geschillen, gramschap, haet (en) nyt") en de partijen kwamen er niet uit. Zij legden hun geschil daarom voor aan een aantal onafhankelijke scheidsrechters, "mannen ende arbiters met macht ende auctoriteyt", te weten Wilhelm van Bruegel (scholtis van Nederweert), Goort Cornelis (stadhouder), Berdinus Keteler (rentmeester), Jan van Bruegel (burgemeester) en anderen. Deze arbiters bogen zich over de zaak en kwamen tot het volgende -bindende- oordeel :⁷⁶⁾

1. Jan Bossers en zijn echtgenote moeten afstand doen van het erfdeel van Jan Mooren.
2. Jan Mooren moet zijn kinderen afstand laten tekenen van Bossershof die Jan Bossers bij zijn huwelijk voor de helft in eigendom had verkregen.
3. Jan Bossers moet aan Jan Mooren 150 gulden betalen voor het gebruik dat hij tot dan toe van Bossershof gemaakt heeft.
4. Jan Bossers zal de hele familie van Jan Mooren "eeren en respecteren gelijk een kint schuldich is syne ouders te doen".

Opdat iedereen op de hoogte zou zijn van het herstel van de familiebetrekkingen werd Jan Mooren verplicht om het kind van Jan Bossers "over de vint te heffen" (ten doop te houden).⁷⁷⁾

Zoals gezegd, dit oordeel van de scheidsrechters was bindend. Zware boetes werden vastgesteld voor overtredingen, namelijk een geldbedrag van 15 rosenobels (gouden Engelse munt), in gelijke bedragen te verdelen over de Heer, de scheidsrechters en de armen van Nederweert. Blijkbaar was het een effectieve stok achter de deur want sedertdien horen we niets meer over dit geschil.

Jan Mooren woonde nog steeds op dezelfde plaats, in de schaduw van de St. Lambertustoren. Achter zijn huis strekte zich een groot deel van zijn grondbezit uit, de zogenaamde Geer, een driehoekig stuk land dat werd begrensd door Kerkstraat, Bredeweg en Koolensteeg (de huidige Burg. Greymansstraat). Hoe zijn huis er uit zag weten we niet. We moeten volstaan met de weinig significante aanduiding dat achter zijn huis een schuur lag.⁷⁸⁾ Ten noorden van Mooren's huis en daarvan gescheiden door een doorvaart, woonde een geestelijke, Heer Anthonis Areths. Na zijn dood in 1610 verkochten Areths' erfgenamen zijn huis en landerijen. Daarbij

was ook een klein perceel grond, gelegen aan de overzijde van de Kerkstraat en ongeveer recht tegenover het huis van Jan Mooren. In de verkoopacte uit 1613 wordt het perceel omschreven als een "huysplaetse", d.w.z. een onbebouwd terrein, geschikt voor woningbouw (wij zouden hedentendage spreken van een bouwplaats).⁷⁹⁾ Van bebouwing was echter voorlopig nog geen sprake want decennia lang zou Mooren's nieuwe aanwinst open blijven liggen. Pas zo'n vijftig jaar later zou de familie Mooren er een nieuwe, statige woning bouwen, maar daarmee lopen we iets te ver voort uit op de gebeurtenissen.

Wanneer Jan Mooren de Oude is overleden weten we niet. In het najaar van 1614 (hij zal toen minstens 65 jaar oud zijn geweest) leefde hij in ieder geval nog. Toen verkocht hij namelijk een bunder erf aan Hencken Verstraeten. De opbrengst van deze verkoop besteedde Jan Mooren als "hylinx pennick" (huwelijksgift) voor zijn dochter Lisken. Bij deze verkoop stelden Jan Mooren de Jonge en diens zwagers Jan en Joest Shasen zich borg voor 500 gulden Branbants in geval de verkoop nietig zou blijken te zijn.⁸⁰⁾ We herinneren ons dat Jan de Oude in 1612 ook al eens 900 Hornse gulden aan Lisken betaald had. De reden van deze aanvullende betaling ontgaat ons vooralsnog.

Op het moment dat Jan Mooren de Jonge en zijn drie zwagers in 1623 samen een perceel grond verkopen in de Carissteeg⁸¹⁾ mogen we er gevoeglijk van uit gaan dat Jan de Oude overleden is. De oude Jan was dood, maar zijn naam bleef voortleven in de persoon van zijn zoon Jan de Jonge.

IIIa. Jacob Mooren (ca. 1595 - 1672)

Geboren omstreeks het jaar 1595 en overleden in juni 1672. Huwde vóór 1632 met zekere Maria. Jacob Mooren voerde de aliasnaam F(e)yen.

Kinderen uit dit huwelijk :

1. Leonardus Feyen, gedoopt op 12 maart 1635. Vrij kort daarna overleden.
2. Leonardus Mooren alias Fyen, gedoopt op 25 september 1636. Eveneens vrij kort daarna overleden.
3. Maria Fyen, gedoopt op 20 oktober 1637.
4. Joanna Fyen, gedoopt op 30 september 1640, overleden op 18 februari 1695. Zij huwde ca. 1670 met Reynder Thyssen, overleden op 15 februari 1709.
5. Leonardus Mooren, gedoopt op 20 september 1643 en overleden op 21 maart 1689. Huwde op 2 juli 1676 met Catharina Saesen. Volgt IV.

Bij de doopsels van de kinderen werd als familienaam zowel Mooren (Mueren, Moeren), F(e)yen als ook de alias-combinatie van beiden gebezigd. Aangezien het verschijnsel van de aliasnaam pas zijn intrede doet na het huwelijk van Jacob Mooren met Maria, zou men kunnen veronderstellen dat de achternaam van de bruid Fyen luidde, en/of dat het echtpaar op de hoeve met die naam woonachtig was.

Blijkbaar hechtte Jacob Mooren grote waarde aan de traditie om de eerstgeboren zoon te vernoemen naar zijn grootvader, want maar liefst drie maal liet hij een zoon dopen onder de naam Leonardus. Dat was nodig omdat de eerste twee zonen met die naam reeds op jeugdige leeftijd kwamen te overlijden.

In tegenstelling tot enkele van zijn familiegenoten betrachtten de archivalische bronnen een eensgezind stilzwijgen over het leven van Jacob Mooren. In 1630, vermoedelijk nog vóór zijn huwelijk, deed hij afstand van de erfgoederen van zijn ouders en dat ten behoeve van zijn broer Peter.⁸²⁾ In 1637 wordt hij enkele malen genoemd wanneer hij percelen akkerland en beemd verkoopt gelegen "in de Pauwelsche stege aent graesvelt" en in de "Kerckhoveracker". Uit 1657 dateert een vermelding van zekere Jacob Fyen als kapitein van de "Alde Schutten", een van de twee Nederweerder schutterijen.⁸³⁾ Vermoedelijk gaat het hier om Jacob Mooren doch geheel zeker is dat niet.

Waar Jacob Mooren oorspronkelijk woonde, is niet goed duidelijk. Mogelijkerwijze was dat in het stamhuis van de familie Mooren, schuin tegenover de St. Lambertuskerk. We zagen reeds hoe Jan Mooren de Oude in 1613 een perceel grond kocht tegenover het stamhuis, aan de oostzijde van de Kerkstraat gelegen. Het perceel was toen nog onbebouwd en zou dat ook nog geruime tijd blijven. In de archieven wordt steeds gesproken over een "huysplaets" of "hoefstadt", m.a.w. een bouwplaats voor een woning.⁸⁴⁾ In 1656 was er naar alle waarschijnlijkheid nog steeds geen sprake van bebouwing, tenminste als we het pastorele cijsregister over de jaren 1656-1677 juist interpreteren. Wel heeft in hetzelfde register een andere hand de opmerking

Uiterst rechts het oude stamhuis van de familie Mooren (tegenwoordig schoenenwinkel). Kort voor 1672 bouwde de familie Mooren een nieuwe, statige woning (links op de foto). Eeuwenlang speelde het familieleven van de Moorens zich hier af, in de schaduw van de majestueuze St. Lambertustoren.

"roockgelt" bijgeschreven, een aanduiding voor het feit dat de grondeigenaar naderhand belasting betaalde voor het bezitten van een schoorsteen (en dus een huis !)⁸⁵⁾ Hieruit mogen we concluderen dat op de bewuste plaats tussen 1656 en 1677 een woning werd ge-

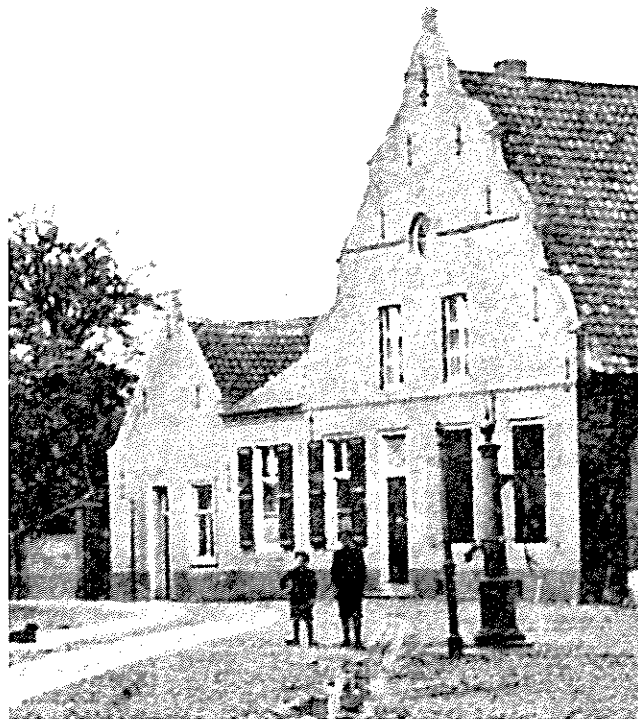
bouwd. We tekenen hierbij nog aan dat in november 1675 m.b.t. het onderhavige perceel wordt opgemerkt dat daarop de "huysinge" van Jacob Mooren staat.⁸⁶⁾ Weliswaar was Jacob Mooren reeds in 1672 overleden, maar in de transportacten van onroerend goed was het niet ongebruikelijk om bij de opsomming van aangrenzende eigenaren de oude i.p.v. de nieuwe bezitters te noemen. Indien deze gang van zaken ook in dit geval van toepassing is (en de schrijver bedoelde dat het huis reeds door Jacob Mooren in zijn leven bewoond werd) dan kunnen we het tijdvak waarin de bouw moet hebben plaatsgevonden dus verder begrenzen tot 1656-1672. Betrekken we bij onze redenering bovendien nog het feit dat in 1659 de St. Lambertuskerk met 28 omliggende huizen door brand verwoest werden,⁸⁷⁾ dan lijkt het dus alleszins redelijk om een bouwjaar tussen 1659 en 1672 te veronderstellen.

Gedurende meer dan 30 jaren was Jacob Mooren verbonden als laatschepen aan de laathof van het Maas-trichtse St. Servaaskapittel, te Nederweert. In 1062 had het kapittel uitgebreide grondbezittingen in Nederweert verworven. Het beheer daarvan was in handen van een meier, bijgestaan door enkele laten (of ook wel laatschepenen genaamd). Het grondbezit werd in een eeuwigdurend leen gegeven aan de plaatselijke grondeigenaren tegen betaling van een jaarlijkse pachtsom en de verplichting om alle onroerendgoed-transacties te laten plaatsvinden ten overstaan van meier en laatschepenen, die daarvan uitvoerig boek hielden. Als laatschepen fungeerde Jacob voor het eerst in 1640 doch daarna enige tijd niet of onregelmatig.

Maar vanaf september 1648 tot in het voorjaar van 1672 was hij steevast betrokken bij alle transacties van de laathof.⁸⁸⁾ Op 25 juni van dat jaar tekende de koster zijn overlijden aan in het begraafboek der St. Lambertusparochie. Niet lang daarna, in december van hetzelfde jaar overleed ook de zieleherder van dezelfde parochie: pastoor en deken Franciscus van der Borch.⁸⁹⁾

Een van de dochters van Jacob Mooren, gedoopt als Joanna Fyen, trad omstreeks 1670 in het huwelijk met Reynder Thyssen. Zij kregen drie dochters en twee zonen. Over haar echtgenoot is in de bewaard gebleven documenten een en ander te vernemen. Zo hebben we bijvoorbeeld reeds gezien dat in 1659 de St. Lambertuskerk van Nederweert tot de grond toe afbrandde. Hoewel de herstelwerken voortvarend ter hand werden genomen, zou het nog enkele decennia duren vooraleer alle herstellingen gereed waren. Nog in 1676 was Reynder Thyssen betrokken bij de restauratiewerkzaamheden; samen met Simon van Roy timmerde hij een zolder "in de kerck onder den afhanck over Sint Antonus" en verrichtte hij reparaties aan de klokkenzolder.⁹⁰⁾

Van Allerheiligen 1678 tot Allerheiligen 1679 trad Reynder Thyssen op als burgemeester van Nederweert.⁹¹⁾ Toen zijn echtgenote Joanna (Jenneken) in 1695 overleed deden hij en zijn meerderjarige kinderen afstand van alle aanspraken op het overgrote deel

Het woonhuis van de familie Mooren, met zijn opvallende gezwenkte topgevel en het witgekalkte aanzien, had in het begin van de 20e eeuw nog maar weinig van zijn oorspronkelijk karakter verloren (foto van ca. 1915).

van de goederen die eertijds zijn schoonvader Jacob Mooren bezeten had.⁹²⁾

Over Reynder Thyssen vernemen we voor het laatst in 1700 wanneer hij optreedt als doopgetuige van Leonardus Mooren, een kleinzoon van zijn schoonbroer, wiens leven we overigens nog uitgebreid zullen belichten. Vanaf dat moment raken we het spoor van Reynder Thyssen bijster. In april van het rampjaar 1709 (we komen daar nog op terug) overleed hij. De weduwnaar kreeg een plechtige begrafenis met processie en uitvaart en werd begraven in de St. Lambertuskerk. Op verzoek van de schepenenbank stelden Giel Didden en Jan Coninx een inventaris op van de goederen die zich in het sterfhuis bevonden. Tot in de kleinste details geeft hun opsomming een beeld van de inboedel van een lid van de gegoede burgerij uit de 18e eeuw, variërend van keukengerief, landbouwwerktuigen en gereedschappen, beddegoed, vodden en todden, tinwerk, "snap-haen" (geweer) tot de bijbel en andere boeken en documenten. Bij die documenten overigens ook een "schadtboeck van Jan Moren vant jaer 1599", een deel dus van de financiële boekhouding van Jan Mooren de Oude die burgemeester was in 1599/1600 en wiens leven we reeds de revue hebben laten passeren in het voorgaande.⁹³⁾

IIb. Jan Mooren de Jonge (1583 - ca. 1637)

Gedoopt op 24 juli 1583 als zoon van Jan Mooren de Oude (IIb). Hij huwde vermoedelijk ca. 1622, met de veel jongere Dymphna (Dingen) Jandr Linssen, ge-

doopt in december 1604. Na Jan's dood in 1636 of 1637 hertrouwde de weduwe met Winand Lemzn Vaes, gedoopt in januari 1610.

Kinderen uit dit huwelijk :

1. Elisabeth Mooren, gedoopt op 4 januari 1626. Jong overleden.

2. Elisabeth Mooren, gedoopt op 18 maart 1635.

En uit het tweede huwelijk van Dymphna Linssen :

3. Joannes Mooren, gedoopt op 6 maart 1639. Hoewel de vader dus Winand Vaes heette, werd het kind gedoopt onder de familienaam van de reeds overleden eerste echtgenoot, Jan Mooren.

4. Aleidis Vaes, gedoopt op 1 februari 1642.

Vermoedelijk waren er nog meer kinderen uit het eerste huwelijk.

In de biografie van Jan Mooren de Oude hebben we reeds uitvoerig geanalyseerd hoe dat zoon Jan de Jonge door zijn vader in het bezit werd gesteld van de ouderlijke bezittingen.

In 1622, omstreeks de tijd van zijn huwelijk met Dymphna Linssen, kocht Jan Mooren voor 100 Rijnse guldens een huis met tuin gelegen in de Welsche steeg (de huidige Burgemeester Greymansstraat)⁹⁴⁾, maar twee jaar later verkocht hij de helft daarvan weer door aan Jacob Dinghens.⁹⁵⁾

In 1615 was hij betrokken bij de verkoop van grond in de Carissteeg⁹⁶⁾ en in 1631 deed hij afstand van bepaalde goederen ten gunste van zijn zuster Trijn.⁹⁷⁾

Net zoals zijn vader was ook Jan Mooren de Jonge regelmatig betrokken bij allerhande transacties. In 1636 fungeerde hij als voogd over de kinderen van zijn zwager Joost Shasen.⁹⁸⁾ Op 9 oktober 1637 blijkt Jan reeds overleden te zijn, want op die dag vond de openbare verkoop plaats van vijf vierdel weiland en een hoeve van één bunder, "nagelaten door Jan Moeren". De bezittingen werden gekocht door zijn neef Peter Mooren.⁹⁹⁾ Het bleef niet bij deze verkoop want nog voor het jaar ten einde was verkocht de weduwe van Jan Mooren grote delen van haar grondbezit, in totaal 1985 roeden (ca. 4 hectare), voornamelijk gelegen in de dorpskern en de Bosseracker, grenzende aan het voetpad dat liep naar Bossershof (aan de huidige Bosserstraet). Bij deze verkopen werd de weduwe Mooren bevoogd door o.a. haar vader Jan Linssen, die overigens ook een deel van de bezittingen in eigendom wist te verwerven.¹⁰⁰⁾

Jan Mooren had tot aan zijn dood gewoond in het oude stamhuis van de familie, schuin tegenover de St. Lambertustoren. Vrij kort na zijn dood trad Dymphna Linssen opnieuw in het huwelijk. Zij was nog vrij jong; 33 jaar. De ondertrouw vond plaats op 7 februari 1638 en de eigenlijke huwelijksvoltrekking negen dagen later. Zij trouwde met haar buurman, de 28-jarige Winand Vaes die in het belendende huis ten zuiden van haar woonde. Deze Winand (of ook wel Winaert genoemd) kocht meteen enkele stukken grond terug die zijn echt-

De Kerkstraat in Nederweert, tegenover de St. Lambertuskerk. Links het huis van Winand Vaes, die in 1638 in het huwelijk trad met Dymphna Linssen, de weduwe van de kort daarvoor in het rechter huis overleden Jan Mooren de Jonge.

genote in december van het voorgaande jaar van de hand had gedaan, namelijk de percelen "de Ast" en "de Cleynen Gheer",¹⁰¹⁾ beide gelegen ten westen van de Kerkstraat en nabij de huidige Houtmolen.

Uit acten van 1641 en 1644 blijkt dat de weduwe Mooren en Winand Vaes niet in gemeenschap van goederen gehuwd waren.¹⁰²⁾ In die acten is er sprake van meerdere onmondige kinderen van Jan Mooren zaliger, waaruit we kunnen afleiden dat hij meer kinderen heeft gehad dan de in 1635 gedoopte dochter Elisabeth.¹⁰³⁾

IV. Leonardus Mooren (1643 - 1689)

Gedoopt op 20 september 1643, nadat reeds twee oudere broers met dezelfde voornaam voortijdig waren komen te overlijden. Hij hanteerde vrijwel altijd de aliasnaam Fyen.¹⁰⁴⁾ Leonardus Mooren overleed op 21 maart 1689. Op 2 juli 1676 was hij in het huwelijk getreden met de elf jaar jongere Catharina Saesen, gedoopt 18 oktober 1654 en overleden op 20 januari 1681 in het kraambed van haar tweede kind.

Kinderen uit dit huwelijk :

1. Jacob Mooren, gedoopt op 10 maart 1678, overleden op 1 juni 1749. Huwde op 6 mei 1699 met Maria Rosa de Haes. Volgt V.

2. Elisabeth Mooren, gedoopt op 17 januari 1681, drie dagen voor het overlijden van haar moeder Catharina Saesen.

Vermoedelijk was Leonardus Mooren ook de vader van een onwettige tweeling die op 4 april 1668 gedoopt werd.

De families Mooren en Saesen waren nauw met elkaar gelieerd. Ook twee nichten van Leonardus' vader waren met leden van de familie Saesen getrouwd. Reeds minder dan vijf jaren na zijn huwelijk met Catharina Saesen werd Leonardus (of, zoals men hem in de omgang noemde, Lennaert) weduwnaar.¹⁰⁵⁾

Net zoals zijn vader die meer dan dertig jaren lang als laatschepen verbonden was geweest aan de laathof van

het Maastrichtse St. Servaaskapittel, fungeerde ook Leonardus Mooren in die hoedanigheid. Voor de eerste maal vinden we hem genoemd in 1683 en gedurende vijf jaren was hij regelmatig aanwezig bij de rechtshandelingen ten overstaan van de laathof.¹⁰⁶⁾ Tussentijds, van Allerheiligen 1683 tot Allerheiligen 1684, was hij daarnaast ook burgemeester van Nederweert.¹⁰⁷⁾

In 1688 deed Leonardus afstand van al zijn aanspraken op de onroerende goederen van wijlen zijn schoonvader Judocus Saesen.¹⁰⁸⁾ Nog in datzelfde jaar trad hij voor de laatste maal op als laatschepen.¹⁰⁹⁾ Op 21 maart 1689 werd hij ten grave gedragen; zijn enige zoon Jacob was toen nog slechts elf jaren oud. In zijn voetsporen tredend zullen we deze Mooren-genealogie vervolgen.

V. Jacob Mooren (1678 - 1749)

Gedoopt op 10 maart 1678, overleden op 1 juni 1749. Hij huwde op 6 mei 1699 met Maria Rosa de Haes, gedoopt op 1 september 1682 en overleden op 26 april 1769. Noemde zich tot aan zijn huwelijk Fyen, daarna Mooren.

Kinderen uit dit huwelijk :

1. Leonardus Mooren, gedoopt op 2 maart 1700, overleden op 25 november 1781. Volgt VI.
2. Maria Catharina Mooren, gedoopt op 27 augustus 1702.
3. Joannes Baptista Levinius Mooren, gedoopt op 28 juni 1706 en overleden vóór 1771 als pater.

Jacobus Mooren was de eerstgeborene uit een gezin van twee kinderen. Hij werd vernoemd naar zijn grootvader die op zijn beurt ook weer aan zijn eigen grootvader de voornaam Jacob ontleende. Bij zijn doop trad de aanstaande burgemeester van Nederweert, Reynder Thyssen, als peter op. Thyssen zou bovendien ook als zodanig fungeren in 1700, bij de doop van zoon Leonardus Mooren (VI).

Zijn eigen moeder zal Jacob nauwelijks gekend hebben; zij overleed in het kraambed toen hij nog geen drie jaar oud was. Op elfjarige leeftijd verloor hij ook zijn vader zodat hij dus het grootste deel van zijn jeugd jaren als wees moest doorbrengen. Het is niet met zekerheid bekend wie de zorg droegen over de opvoeding van hem en zijn zuster, maar vermoedelijk waren dat zijn oom Reynder Thyssen en diens echtgenote. Zij waren het immers die het beheer over de goederen van Jacobus' vroeggestorven ouders hadden. Vlak vóór de 18e verjaardag van Jacob droeg zijn oom hem alle ouderlijke bezittingen in eigendom over.¹¹⁰⁾

Daarbij was ook het huis dat zijn grootvader kort voor 1672 had laten bouwen even ten noorden van de St. Lambertuskerk. Slechts enkele maanden na de eigendomsoverdracht verkocht Jacob ruim 211 roeden (4500 m²) weiland, gelegen in het Hulsen.¹¹¹⁾

Op de 6e mei 1699 trad Jacob Mooren in het huwelijk met de nog zeer jeugdige (amper 16-jarige) Maria Rosa

Grafzerk van Michiel Beys, schout van Nederweert en stadhouder van Weert, Nederweert en Wessem (†1669). Zijn graf bevindt zich in de Nederweerder St. Lambertuskerk.

de Haes. Zij was de oudste dochter van Cornelius de Haes, scholtis (schout) van Nederweert en stadhouder van het leenhof te Weert. Deze Cornelius op zijn beurt was in die functie de opvolger van zijn schoonvader Joannes Baptist Beys, wiens eigen vader Michiel Beys ook weer schout van Nederweert was geweest. We kunnen dus zonder meer stellen dat het weeskind Jacob Mooren door zijn huwelijk met de jonge Maria Rosa geïliëerd werd met de rijkste en invloedrijkste Nederweerder families, Beys en de Haes. En het bleef niet bij oude glorie alléén, want dochter Catharina de Haes huwde met de advocaat Franciscus van den Bergh en ook de schoonbroers van Jacob Mooren (en dus broers van Maria Rosa de Haes) zouden later hoge posities gaan innemen op de maatschappelijke ladder : Joannes Michaël Carolus werd gemeentesecretaris van Nederweert en Henricus Bernardus zou pastoor van de St. Lambertusparochie worden. Er was een tijd dat de familie de Haes het volledige maatschappelijke en sociale leven in Nederweert controleerde : Gedurende meerdere achtereenvolgende jaren fungeerde uit één en hetzelfde gezin en in dezelfde dorpsgemeenschap de

vader als schout (en daarmee als hoofd van de rechterlijke macht), één zoon als pastoor (dus de hoogste kerkelijke gezagsdrager) en de andere zoon als gemeentesecretaris (m.a.w. de spil van het gemeentelijke bestuur, veel meer nog dan de slechts één jaar in functie zijnde burgemeester). Over "verstrengeling van belangen" gesproken!

Binnen minder dan een jaar na het huwelijk van Jacob en Maria Rosa (maar ook weer niet zo snel dat men, mede gezien de extreem lage leeftijd van de bruid, de wenkbrauwen zou kunnen fronsen) werd hun eerste zoon geboren: Leonardus die, een oude familietraditie getrouw, natuurlijk weer naar zijn grootvader vernoemd was.

J.M. De Haes Secretaris
 H. B. De Haes pastoor
 in Nederweert

Handtekeningen van Johannes Michaël Carolus de Haes (1684 - 1715, gemeentesecretaris) en diens broer Henricus Bernardus de Haes (1688 - 1746, pastoor van Nederweert). Beiden waren ooms van kanunnik Leonardus Mooren.

In deze genealogie kwam reeds meerdere malen het gedeelte van de Nederweerder dorpskern ter sprake dat omsloten werd door de tegenwoordige Kerkstraat, Bredeweg en Burg. Greymansstraat, en dat vanwege zijn driehoekige vorm de "Geer" genoemd werd. Dit stuk grond was reeds vijf generaties in het bezit van de familie Mooren. In 1699 mocht zekere Merriken Mooren zich eigenaresse noemen. Hoe we deze Merriken precies moeten plaatsen binnen de Mooren-genealogie is vooralsnog onduidelijk.

Hoe dan ook, in 1699 werd zij door Jacob Mooren krachtens gerechtelijk vonnis gedwongen tot de verkoop van de Geer wegens bepaalde vorderingen die Jacob op Merriken had.

De uitgebreide condities van deze verkoop zijn bewaard gebleven. Zo vond de (publieke) verkoop plaats na drie voorgaande bekendmakingen op zondagen, met tussenpozen van twee weken. Een en ander gebeurde in het raadhuis ten overstaan van schout en schepenen en "voor alle man ten hoochsten ende schoonsten". Op 12 november 1699 werd een kaars ontstoken en werd het grondbezit ingezet op 10 schellingen per vierkante roede. Vervolgens begon het bieden, het zogenaamde "hogen". Bij het doven van de kaars verbleef het perceel aan de laatste "hoger", dus aan degene die de laatste maal het bod verhoogd had. In dit geval werd de Geer gekocht voor 3 gulden en vijf

stuiver per roede door Margareta Beys, de echtgenote van de schout. Zij fungeerde bij deze transactie als stroman (of, zo U wilt: strovrouw) voor haar schoonzoon Jacob Mooren die opdracht had gegeven tot deze verkoop.¹¹²⁾ Vanaf deze datum mocht Jacob Mooren zich dus eigenaar noemen van een groot deel van de akkers die het noordelijke gedeelte van de dorpskern omzoomden.

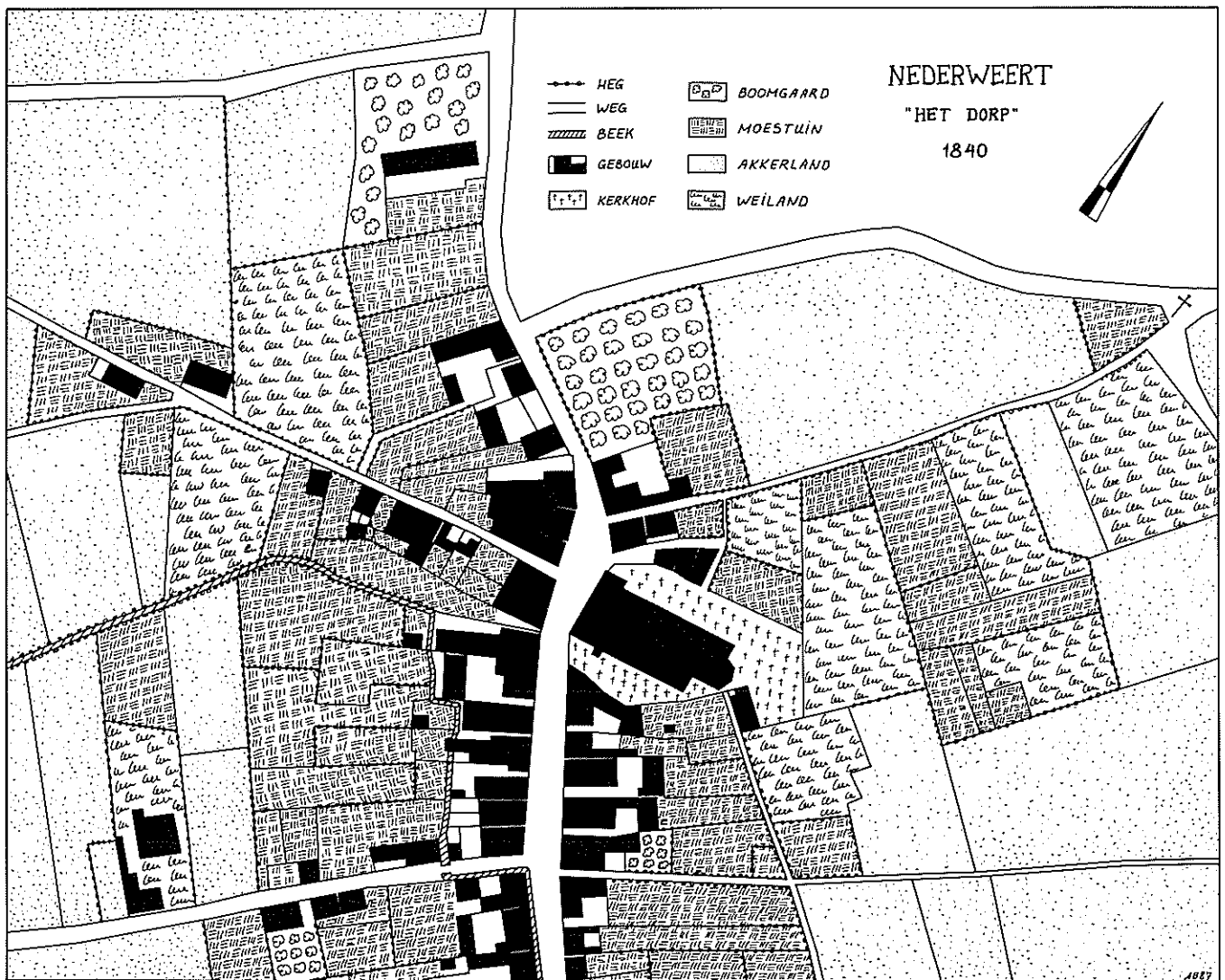
In 1701 was Jacob Mooren ("Segneur Mooren", zoals hij zich liet aanspreken) in processen gewikkeld met Peter Darius, de erfgenaam van Thonis Cornelis Thoormans. Het betrof hier een geschil over de betaling van 461 gulden bij de afwikkeling van de gemeenterekening over 1683/84, het jaar waarin Mooren's vader, Lennaert Fyen, burgemeester van Nederweert was geweest.¹¹³⁾

Het ambt van laatschepen was reeds generaties lang in handen van leden van de familie Mooren. Ook Jacob Mooren vormde op deze regel geen uitzondering. Reeds op 20-jarige leeftijd wordt hij voor de eerste maal genoemd als zodanig bij een van de drie laathoven die Nederweert rijk was, namelijk de laathof van de domkoster van de St. Lambrecht te Luik.¹¹⁴⁾

Nederweert den 12 9ten bes
 1715
 J. Mooren
 Eerw. Onder
 vanigen Dienaar
 J. Mooren

Dagtekening en handtekening van Jacob Mooren (1678 - 1749).

De gegevens over Jacob's verdere activiteiten komen slechts met horten en stoten tot ons door. Uit het jaar 1715 is een brief van zijn hand bewaard gebleven, gericht aan Joannes Franciscus Dispa, de secretaris van de bisschop van Roermond.¹¹⁵⁾ Daaruit blijkt dat Mooren betrokken was bij het beheer van de "Studiebeurs Stappers" uit Nederweert. Toen op zeker ogenblik twee kandidaten (zekere van der Linden en van Rijjt) beiden aanspraak maakten op het collatorschap (beheer) van de beurs, wendde Mooren zich tot het bisdom om advies bij de keuze. In zijn antwoordbrief adviseerde bisschoppelijk secretaris Dispa om van der Linden aan te stellen.¹¹⁶⁾

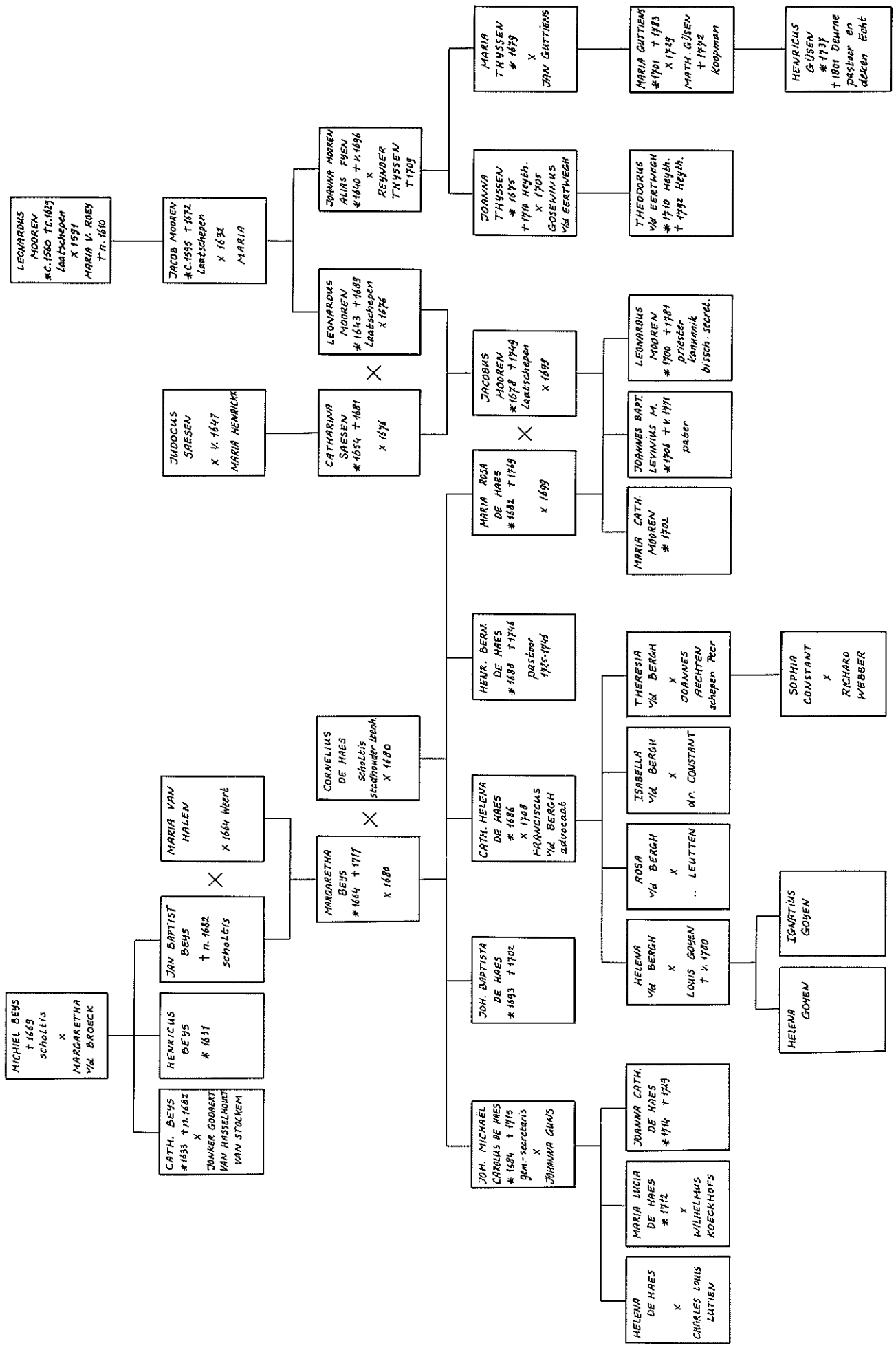
De Nederweerder dorpskern omstreeks 1840. Enkele tientallen huizen, boerderijen, winkels en herbergen, ingesloten door moestuinen, boomgaarden, weilanden en akkers. Linksboven "De Geer", een driehoekig akkercomplex begrensd door Bredeweg, Kerkstraat en (huidige) Burg. Greymansstraat.

Uit een tussen 1715 en 1725 te dateren bron blijkt dat Jacob Mooren kerkmeester van de St. Lambertusparochie was. Samen met zijn ambtgenoot Dries Hobus verklaarde hij namens de kerk een bedrag van 150 gulden Weerter koers schuldig te zijn aan Meester Alexius Julien, klokkengieter te Lier.¹¹⁷⁾ Zeer waarschijnlijk had Meester Alexius dus een of meerdere klokken gegoten voor de kerktoren.

We zagen reeds dat Jacob Mooren op vrij jeugdige leeftijd laatschepen werd van een der Nederweerder laathoven. In 1721 trad hij daarnaast voor het eerst op als "substituut meyer" (secretaris) van de laathof van het Maastrichtse St. Servaaskapittel.¹¹⁸⁾ Hij werd de opvolger van zijn voorganger Peter Darius die "sieck te bed liggende" was en kort daarna kwam te overlijden.¹¹⁹⁾ Het bleef niet bij deze ambten, want ook van de laathof van de pastorie van Nederweert werd Mooren laatschepen (1727) en vervulde hij regelmatig het secretarischap van deze derde laathof die Nederweert rijk was.¹²⁰⁾

Peter Darius, secretaris van de Laathof van het Maastrichtse St. Servaaskapittel, was in 1721 "sieck te bed liggende" en werd na zijn overlijden korte tijd later opgevolgd door Jacob Mooren.

Verwantschap van de families Mooren, Beys, de Haes, Saesen en Thyssen.

Afgezien van talrijke optredens als laatschepen geven de ons overgeleverde archieven weinig blijk van Mooren's activiteiten. In 1734 beëindigde hij zijn werkzaamheden voor de laathof van de domkoster van Luik,¹²¹⁾ en in 1746 vinden we hem nog vermeld als getuige bij het huwelijk van Egidius Weekers en Mathia Jacobs.¹²²⁾

De laatste jaren van zijn leven woonden Jacob Mooren en zijn echtgenote in bij hun oudste zoon Leonardus, in hun huis bij de dorpskerk. Eind mei 1749 overleed hij, en op de eerste dag van juni werd hij begraven.¹²³⁾ Jacob werd 71 jaren oud. Zijn weduwe, de "domicella" Maria Rosa de Haes, vinden we nog in 1753 genoemd als doopgetuige.¹²⁴⁾ Zij overleefde haar man bijna 20 jaren en verwisselde in 1769 het tijdelijke met het eeuwige.

VI. Leonardus Mooren (1700 - 1781)

Gedoopt op 2 maart 1700 als oudste zoon van Jacobus Mooren en de dochter van de schout, Maria Rosa de Haes. Hij studeerde in Weert, Roermond en Leuven en werd priester gewijd in 1721. Leonardus Mooren was geruime tijd secretaris van de bisschop van Roermond, bekleedde kanunnikschappen te Kortrijk en Roermond en fungeerde als beneficiant van het altaar van het H. Kruis in Nederweert. Bij zijn overlijden op 25 november 1781 stierf deze tak van de familie Mooren uit.

Kanunnik Mooren was een zo veelzijdig en kleurrijk

De uit 1698 daterende doopvont in de St. Lambertuskerk. Hier werd Leonardus Mooren gedoopt op 2 maart 1700.

persoon dat we bij zijn levensbeschrijving een thematisch-chronologische aanpak zullen volgen. Als motto voor deze biografie is geen beter citaat denkbaar dan wat Habets zegt bij zijn lijst van kanunniken van het Roermondse Domstift: "De Limburgsche leek zal er voorzaten (...) vinden, die in dezelfde parochie als hij geboren en getogen werd, op dezelfde zoden gespeeld, in dezelfde kerk gebeden, aan denzelfden vreedzamen haard gezeten hebben".¹²⁵⁾

1. Zijn jeugdijaren (1700-1716)

- Een nieuwe eeuw, een nieuwe generatie Mooren -
Onderwijs aan de dorpschool en de Latijnse school in Weert - De crisis van 1709 -

Leonardus Mooren zag het levenslicht in maart van het jaar 1700. Op de tweede dag van die maand werd hij gedoopt in de St. Lambertuskerk, op slechts enkele meters afstand van zijn geboortehuis. Als peter en meter traden respectievelijk op Reyner Thyssen (een zwager van zijn grootvader) en zijn grootmoeder Margaretha de Haes-Beys. Leonardus was de eerstgeborene uit het gezin van Jacobus Mooren en Maria de Haes. Zijn moeder was nog uitzonderlijk jong; zij telde amper 17 jaar en was reeds op 16-jarige leeftijd in het huwelijksbootje gestapt.

Zijn jeugdijaren zijn in nevelen gehuld. We mogen gevoeglijk aannemen dat hij zijn eerste onderwijs genoot in de Nederweertse dorpschool. Deze was gevestigd in een klein gebouwtje achter de kerk alwaar meester Cornelis Cornelissen tot 1709 de scepter zwaaide.¹²⁶⁾ Het onderwijs aan de dorpschool was geheel anders van karakter dan het huidige basisonderwijs. Men kende nog geen klassikaal systeem en het leerlingen-aantal was zeer sterk seizoensgebonden.

Net zoals velen van ons zich nog levendig de crisis uit de twintiger jaren van deze eeuw kunnen herinneren, zal ook Leonardus Mooren de crisis uit zijn jeugdijaren niet licht vergeten zijn. In de jaren 1708-1712 vond de Europese landbouwcrisis plaats. In 1709 werden grote delen van West-Europa getroffen door een hongersnood doordat in de voorgaande winter grote delen van de oogst bevroren waren. De graanprijzen stegen tot uitzonderlijke hoogte.¹²⁷⁾ Nederweertenaar Simon van Roy schreef in zijn dagboek: "Int jaer 1709 int eerste van den maent January is het soo sterck gevroosen dat allen het kooren watter geseyt was in de aerde bevroesen was en hebbent altermael wederom nuys (= opnieuw) moeten shayen met soemercooren en begooten kooren.

En doen heeft yder vaet coren gecost dry en oock vier gull yder vaet".¹²⁸⁾

De economische gevolgen en de hongersnood die uit deze misoogst voortvloeiden zouden nog jarenlang blijven na te werken. Blijft alleen de vraag in hoeverre de jonge Leonardus Mooren daarvan de gevolgen aan den lijve ondervonden heeft. Per slot van rekening groeide hij op in het beschermde milieu van een van de meest vooraanstaande en bemiddelde families van Nederweert.

Aangezien we weten dat Leonardus Mooren op latere leeftijd ging studeren aan het priesterseminarie in Roermond, kan het haast niet anders dat hij zijn voorbereidende studie volgde aan de Latijnse School (het latere Bisschoppelijk College) in Weert. De Latijnse School was de voorloopster van wat we tegenwoordig gymnasium zouden noemen. In Mooren's tijd was de opleiding waarschijnlijk vijfjarig. Tijdens de driejarige onderbouw was Latijn het voornaamste vak, aangevuld met Frans. In de bovenbouw werden de zogenaamde "realia" (geografie, natuurkunde enz.) onderwezen. Overigens schijnt het niveau van de Zuidnederlandse Latijnse Scholen niet al te denderend te zijn geweest.¹²⁹⁾

Uitgaande van het jaar van Mooren's priesterwijding (1721, we komen daar nog op terug) kunnen we tot het volgende, globale verloop van zijn onderwijskundige carrière komen :

1700	geboortejaar
ca. 1706 - 1711	dorpsschool in Nederweert
ca. 1711 - 1716	Latijnse School in Weert
ca. 1716 - 1721	Priesterseminarie in Roermond

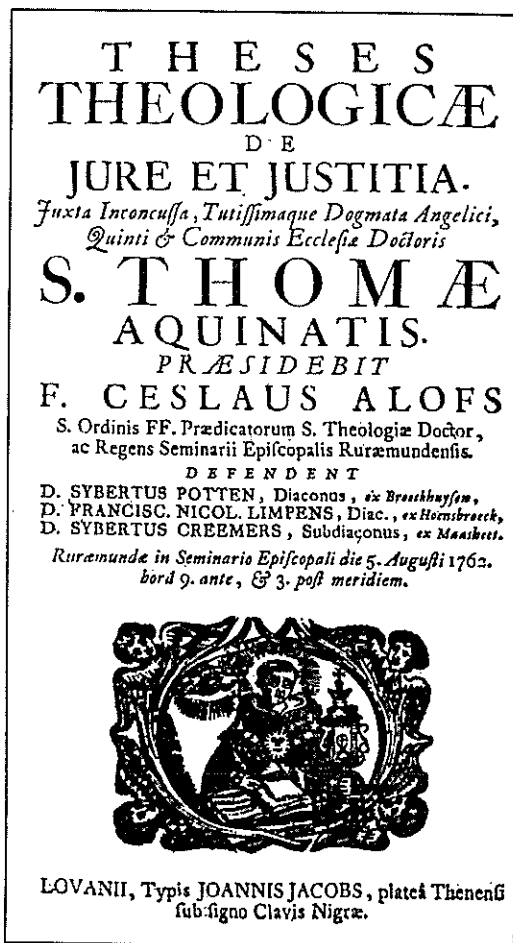
Over zijn priesterstudie weten we gelukkig iets meer, daarop wordt dieper ingegaan in het volgende.

2. Studie aan het Seminarie in Roermond (1716 - 1721)

- Mooren vangt de priesterstudie aan - Zijn wijding en eerste contacten met bisschop Sanguessa - Aanloop naar het secretarisschap -

"Wellicht de allergrootste en blijvende dienst die hij (bisschop Reginaldus Cools van Roermond) zijn arm bisdom bewezen heeft, was de hervorming van het diocesane priesterseminarie dat hij in 1695 aan de paters Dominicanen, zijn ordebroeders, toevertrouwde" aldus Cools' biograaf.¹³⁰⁾ Cools reorganiseerde het Roermondse seminarie op grondige wijze. Hij trok bekwaame leraren aan die er godgeleerdheid en wijsbegeerte doceerden volgens de geschriften van St. Thomas. De reorganisatie leidde tot een forse stijging van het aantal seminaristen zodat de beschikbare ruimte al snel te krap werd. Het aantal leerlingen in de theologie was in 1718 tot vijftig gestegen.¹³¹⁾

Eén van die vijftig leerlingen was Leonardus Mooren uit Nederweert. Het jaar waarin hij zijn priesterstudie aanving is onbekend, maar dat zal omstreeks 1716 geweest zijn. Het enige dat vaststaat is dat hij, nauwelijks 21 jaar oud, op 7 augustus 1721 in het gebouw van het seminarie zijn thesis verdedigde.¹³²⁾ Hij deed dat samen met zijn studiegenoot Joannes Alberts uit Venlo, ten overstaan van professor Henricus Krekels. Het onderwerp van de thesis behelsde een beschouwing over "de absoluut veilige en onwrikbare leer van de vijfde kerkleeraar Thomas van Aquino over het recht en de rechtvaardigheid van gelofte, eed, bijgeloof en simonie (verhandeling van kerkelijke ambten)".

In 1721 schreef Leonardus Mooren een verhandeling over de leer van Thomas van Aquino, die in boekvorm werd uitgegeven. Het enige exemplaar, dat in 1900 nog bewaard werd in de bibliotheek van het Franciscaner klooster in Megen, is sindsdien onvindbaar. Daarom moeten we hier volstaan met het afdrukken van de titelpagina van een soortgelijke thesis van studenten van het Roermondse priesterseminarie.

De thesis werd in boekvorm uitgegeven door het seminarie en gedrukt door Lambertus Bertus, boekdrukker in de stad Maastricht.¹³³⁾

Naar alle waarschijnlijkheid vond de priesterwijding van Leonardus Mooren plaats op 8 of 9 november 1721. Op die dagen werd de wijding toegediend door Franciscus Sanguessa,¹³⁴⁾ die vlak na Mooren's thesisverdediging tot hulpbisschop van Roermond was gewijd.¹³⁵⁾

De voorouders van Franciscus Sanguessa waren afkomstig uit het dorp Sanguessa, in de omtrek van Pampeluna in het Spaanse koninkrijk Navarra. Hijzelf werd geboren te Mechelen in 1663, als zoon van advocaat. In 1682 werd hij Franciscaner pater in Leuven.¹³⁶⁾ Tijdens Mooren's jeugd jaren was Sanguessa enige tijd gardiaan van het minderbroedersklooster op de Biest in Weert.¹³⁷⁾ Misschien dat beider wegen zich toendertijd reeds hebben gekruist. Mocht dat niet zo zijn geweest, dan gebeurde dat in ieder geval zeker in 1721, bij Mooren's priesterwijding.

Franciscus Sanguessa (1663-1741), bisschop van Roermond. Leonardus Mooren uit Nederweert was zijn secretaris. (Foto Commissie Limburgse Iconografie)

Toen in april van het daaropvolgende jaar de oude bisschop d'Ongnies kwam te overlijden, volgde Sanguessa hem op als bisschop van Roermond. Waarschijnlijk, maar helemaal duidelijk is dat niet, stelde Sanguessa bij deze gelegenheid meteen een nieuwe bisschoppelijk secretaris aan. En zijn oog viel daarbij op... de jonge Leonardus Mooren uit Nederweert.

Over zijn beginperiode als secretaris van de bisschop is niet veel bekend. In april 1725 bezocht bisschop Sanguessa de parochies Weert, Nederweert en Leveroy doch van enige betrokkenheid van Mooren bij deze bezoeken blijkt niets.¹³⁸⁾ Het duurt nog tot 1727 voordat we voor de eerste maal over Mooren's werkzaamheden als secretaris vernemen.

3. Als secretaris van de bisschop van Roermond; de eerste jaren (1727-1728)

- Lobbyen bij de ambassadeur van Portugal - Een teleurstelling voor bisschop Sanguessa - De diefstal in de kathedraal - Op reis naar Keulen -

We zagen reeds hoe Leonardus Mooren in dienst kwam van de pasbenoemde bisschop Sanguessa als diens persoonlijke secretaris. In 1727 werd Sanguessa door de paus in Rome voorgedragen voor het ambt van apostolisch vicarius van 's-Hertogenbosch. De Staten van de Republiek der Verenigde Nederlanden verzetten zich tegen die benoeming en trachtten deze te voorkomen met als argumenten dat Sanguessa lid was van een religieuze orde (de Minderbroeders-Recolleten) en bovendien niet in de Republiek geboren was.

Sanguessa raadpleegde enkele vrienden in Holland over de vraag hoe hij deze impasse zou kunnen doorbreken. Zij adviseerden hem contact op te nemen met de ambassadeurs van Madrid, Wenen en die van Portugal. Met dat doel zond Sanguessa zijn secretaris Mooren naar het Hof in Den Haag.¹³⁹⁾ Mooren deed zijn uiterste best met lobbyen om de Staten er toe te brengen dat ze hun bezwaren tegen Sanguessa zouden laten varen. Na een gesprek dat Leonardus Mooren had met Mendonça, de ambassadeur van Portugal, werd hem duidelijk dat Sanguessa geen enkele kans maakte. In zijn in het Frans geschreven brief van 4 december 1727 berichtte Mooren vanuit Den Haag aan zijn opdrachtgever dat de Staten voet bij stuk hielden en dat een benoeming van Sanguessa er absoluut niet in zat.¹⁴⁰⁾ Twee dagen later trok de bisschop, een ervaring rijker en een illusie armer, zich dan ook terug uit deze zaak.

Langer verblijf in Den Haag was na zijn mislukte bemiddelingspoging zinloos geworden en nog in dezelfde maand december keerde Mooren terug naar Roermond. Daar wachtten hem weer zijn normale bezigheden. Zo verdiepte Mooren zich bijvoorbeeld in de afwikkeling van de consternatie rond de inbraak in de kathedraal van Roermond, gepleegd tijdens zijn reis naar Den Haag. Daarbij was het tabernakel opengebroken en waren de heilige vaten vernield. Mooren schreef een rapport over deze affaire en deed namens de bisschop een oproep waarin hij maande tot vrijgevigheid bij *"het maecten van een nieuw tabernakel (...), belovende aan de mildaedige weldoeners den loon van de goddelijke mildheit"*.¹⁴¹⁾

Amper een jaar na zijn verblijf in Den Haag ging Leonardus Mooren in november 1728 wederom op reis. Hij vergezelde bisschop Sanguessa naar Keulen waar zij in de Jezuïtenkerk de wijding van Alexis Antoon Christiaan, prins van Nassau-Siegen, tot bisschop bijwoonden.¹⁴²⁾

In 1731 bracht Sanguessa een officieel bezoek aan het geboortedorp van zijn secretaris : Nederweert. Omdat het er alle schijn van heeft dat Mooren meer dan zijdelings bij dat bezoek betrokken was, zullen we er uitgebreid bij stil blijven staan.

4. Beneficiant van het Heilige Kruis (1731)

- Een wonderbaarlijke gebeurtenis in de St. Lambertuskerk - Bisschop Sanguessa op bezoek in Nederweert - De zilveren relikhouder van Mooren - "Schroomelijcke onweder en hagelslag" -

De verering van de relikwie van het H. Kruis in de St. Lambertuskerk van Nederweert is al zeer oud. Reeds in 1616 vond, samen met de oprichting van een dubbele kapelanie in de Kerkstraat, ook de instelling van het zogenaamde *"Beneficie van het Heilig Kruis"* plaats door de toenmalige bisschop van Roermond.¹⁴³⁾

Een beneficium was een inkomstenbron voor een geestelijke; een functie die hem weinig werk kostte maar hem

toch verzekerde van een constant inkomen. De opbrengsten bestonden bijvoorbeeld uit de pacht van verhuurde landerijen of uit de rente van uitgezette kapitalen. Veelal correspondeerde zo'n beneficie met een bepaald kerkaltaar (zoals in Nederweert het Beneficie van het H. Kruis samenhang met het H. Kruisaltaar in de St. Lambertuskerk). De enige verplichtingen van de beneficiant waren het onderhoud van het desbetreffende altaar, het instandhouden van het goederenbezit van het beneficie en het opdragen van missen.¹⁴⁴⁾

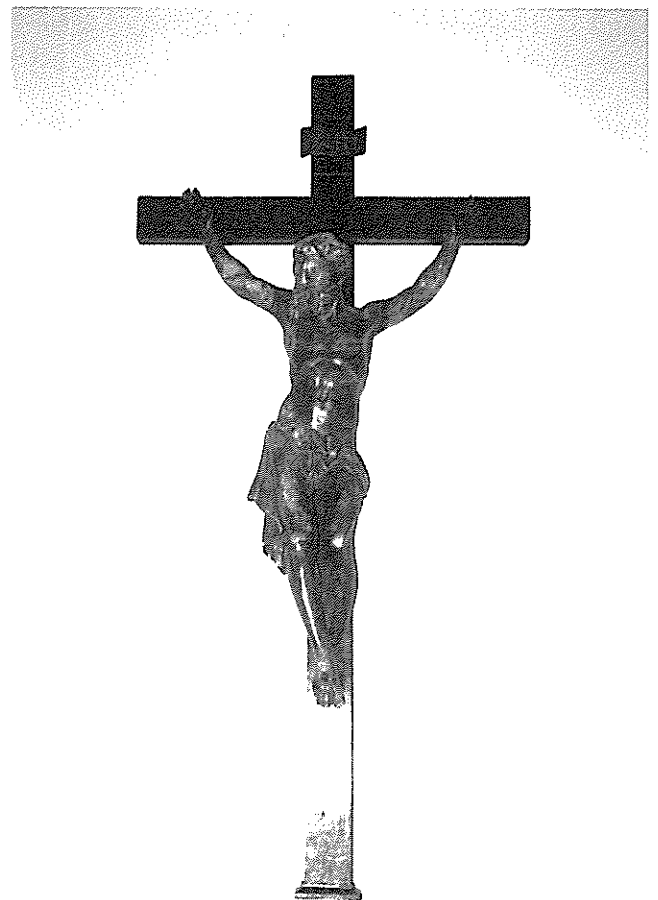
De verering van de relikwie van het H. Kruis in Nederweert nam in de 18e eeuw een grote vlucht. Uit 1807 dateert deze titelpagina van een speciaal aflatenboekje.

Een hardnekkige overlevering die op het einde van de 19e eeuw uit de volksmond werd opgetekend, brengt de verering van het H. Kruis in verband met een wonderbare gebeurtenis uit het jaar 1659. In dat jaar brandde de gehele St. Lambertuskerk af en, wonder boven wonder, van de gehele kerkinventaris zou alleen een houten crucifix de ramp overleefd hebben. *"De plekken waar de vlam en het vuur tevergeefs wilden aanraken waren nog te zien op het kruis tijdens hem die dit schrijft"*, aldus een anonieme bron uit omstreeks 1892.¹⁴⁵⁾

Afgezien van deze - vrij jonge - vermelding rest ons nog slechts één andere bron die van deze wonderbare gebeurtenis melding maakt: Wanneer pastoor Lambertus Stoutemans in 1767 zijn kennis over die geschiedenis aan het papier toevertrouwt, spreekt hij over een *"traditione hominum antiquiorum"*, een van oudsher be-

staande volkstraditie dus, *"die verhaalt dat, toen de kerk eenmaal volledig in de as werd gelegd, de vlammen een crucifix onaangetaast lieten. Die gebeurtenis"*, zo vervolgt pastoor Stoutemans, *"leidde tot een bijzondere verering"*.¹⁴⁶⁾

Stoutemans rept niet over het jaartal 1659 maar dat houdt op zich geen strijdigheid met het begrip *"van oudsher"* in. Het gegeven van de kerkbrand uit 1659 is een onwankelbaar historisch feit en ook de wonderbare redding van het kruis zal best waar gebeurd zijn. Echter, de bijzondere verering van het H. Kruis in Nederweert was reeds veel ouder; al in het jaar 1600 spreken de bronnen over een *"heylighen cruys altaer"*,¹⁴⁷⁾ en ook enkele laat-zestiende eeuwse vermeldingen getuigen van een reeds langer, in ieder geval van vóór 1659, bestaande traditie.

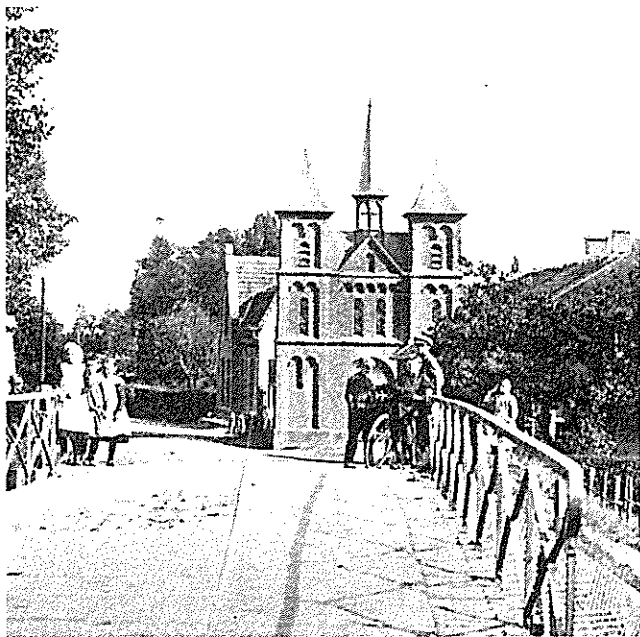

Het houten kruis uit de St. Lambertuskerk dat bij een vroegere kerkebrand op wonderbaarlijke wijze uit de vlammen gered werd.

Niettemin wordt de negentiende eeuwse overlevering wat de juiste datering betreft een stuk plausibeler indien we veronderstellen dat het *"wonder"* niet in 1659 maar tijdens de voorgaande kerkebrand in 1592 plaatsvond. In ieder geval wordt de chronologie dan geen geweld meer aangedaan en past ook de oprichting van het beneficie in 1616 beter in de logische lijn der ontwikkelingen.

Hoe het ook zij, in ieder geval staat vast dat de verering van het H. Kruis in Nederweert een grote bloeiperiode doormaakte in de 18e eeuw. In het kader van die bloei moeten we dan ook de hierna te beschrijven gebeurtenissen beschouwen.

We schrijven het jaar Onzes Heren 1731. Leonardus Mooren was nog steeds in functie als secretaris van bisschop Sanguessa van Roermond. Daarnaast, en dat is ongetwijfeld een belangrijk gegeven, was Mooren op dat moment ook beneficiant van het H. Kruis in Nederweert. Brengen we bovendien nog in herinnering dat Mooren's oom, Henricus Bernardus de Haes in die tijd pastoor van de St. Lambertusparochie was, dan worden in een keer de persoonlijke bemoeienissen van de bisschop met de H. Kruisrelikwie een stuk duidelijker. Want op de derde mei van dat jaar kwam Sanguessa speciaal naar Nederweert. We mogen gevoeglijk aannemen dat secretaris Mooren zich ook in zijn gevolg bevond. De bisschop verrichtte hier de plechtige overvoering van de relikwie van het H. Kruis vanuit de St. Rochuskapel op Budschop (een buurtschap van Nederweert, alwaar deze relikwie zich toen om vooralsnog onduidelijke redenen bevond) naar het hoogaltaar van de St. Lambertuskerk.

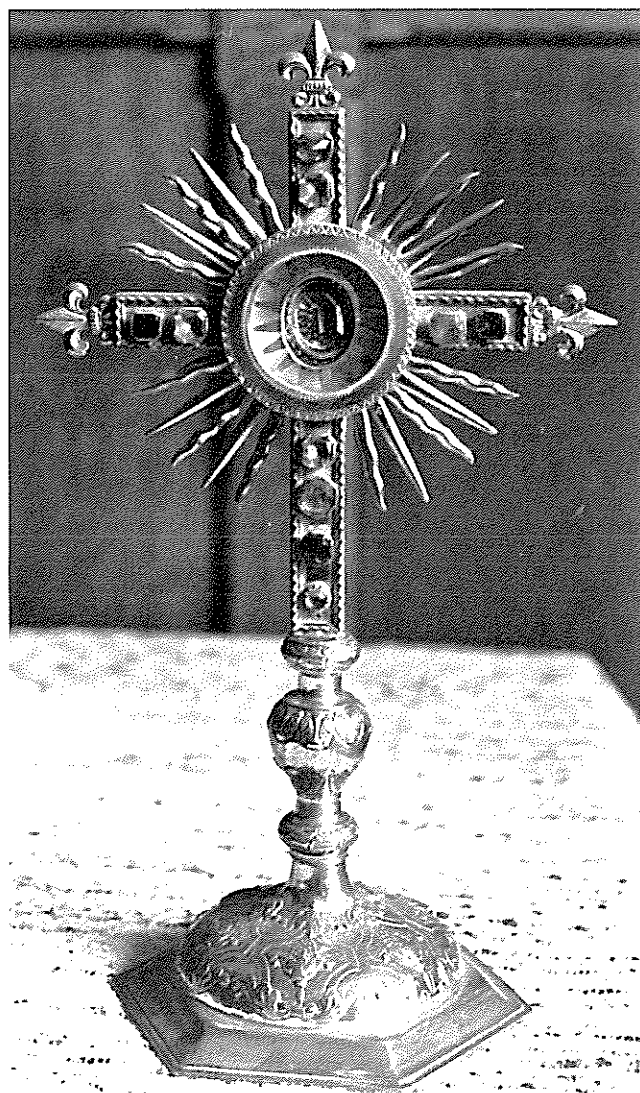

Vanuit de St. Rochuskapel op Budschop verrichtte bisschop Sanguessa in 1731 de plechtige overbrenging van de relikwie van het H. Kruis.

Het was een groot feest voor de bevolking; slechts zelden bracht de bisschop een bezoek aan zijn parochianen al was dat in Nederweert nog slechts enkele jaren daarvoor ook al eens gebeurd, zij het minder officieel.¹⁴⁸⁾ Habets beschrijft het gebeuren als volgt: *"Om aan die plechtigheid meer luister bij te zetten was ook de schutterij onder de wapenen geroepen. De bisschop hield onder de dienst een indrukwekkende toespraak tot de van heinde en verre toegestroomde menigte"*.¹⁴⁹⁾ Al met al een bijzondere dag dus, die derde mei

1731. Maar de Nederweertenaren waren nog onkundig van de grote ramp die hun -letterlijk- boven het hoofd hing...

Tot zover de feestelijke overbrenging naar het hoogaltaar van de parochiekerk. De relikwie werd geplaatst in een zilveren relikhouder in de vorm van een kruis met stralenkrans en stenen van gekleurd glas. Dit kunstwerk was door een Roermonds edelsmid vervaardigd en maakt heden ten dage nog steeds deel uit van de kerk-schat der St. Lambertusparochie.¹⁵⁰⁾ Ook bij deze relikhouder bespeuren we weer de bemoeienissen van de ons langzamerhand welbekende Leonardus Mooren. Want in de financiële administratie der kerkmeesters lezen we dat zij op 1 juni 1731 (dus amper een maand na de plechtigheid) aan *"heer secretaris Mooren"* de som van 172 gulden betaalden als voorschot voor een door hem geleverd zilveren kruis (naar alle waarschijnlijkheid dus de relikhouder).¹⁵¹⁾ En even later volgt deze post: *"(...) betaelt aen den eweer. heer Secretaris Mooren voor het silvere cruys te overgulden fatzoen en gesteenten, hondertaghtentwintigh gul"*.¹⁵²⁾

Door de bemoeienissen van Leonardus Mooren kwam de St. Lambertuskerk in 1731 in het bezit van deze zilveren relikhouder van het H. Kruis.

In totaal had de reliekhouder dus 300 gulden gekost voor de parochie, en dat in een tijd dat het met de kerkfinanciën droevig gesteld was. Maar niet alleen aan de financiële hemel kwam bewolking opzetten, want een paar dagen later brak "eene schroomelijcke onweder ende hagelslag" los.¹⁵³⁾ Door dit natuurgeweld werden in Nederweert niet alleen de volledige rogge- en boekweitooft en weilanden vernietigd, maar ook een windmolen, diverse huizen, schuren en bomen werden te gronde gericht. Gelukkig gebeurden er geen menselijke ongelukken maar de schade was enorm.¹⁵⁴⁾ Ook de St. Lambertuskerk leed grote schade doordat de hagelstenen de glas-in-loodramen verbrijzelden en het leidak teisterden.¹⁵⁵⁾

Na dit meteorologische intermezzo pakken we de draad van het verhaal weer op bij het beneficie van Leonardus Mooren. Hij bleef het ambt van beneficiaris tot minstens in 1749 en waarschijnlijk zelfs tot in 1751 vervullen. Mooren werd opgevolgd door Willem Beys, wiens zuster Joanna Catharina gehuwd was met Jan Baptist Saesen, op zijn beurt ook weer een familielid van kanunnik Mooren ! Jan Baptist moet overigens een markante figuur geweest zijn. Een dorps- en tijdgenoot schrijft over hem dat hij "is borgemeester geweest (in) 1760 en verscheyde jaeren schepen in Nederweert en hy was van eene meerdere bequaamheyt als de schepenen gemeynelyk zyn alhier".¹⁵⁶⁾

Op 21 februari 1751 droeg Mooren de financiële administratie van het beneficie over aan zijn opvolger,¹⁵⁷⁾ doch deze stierf niet lang daarna vrij onverwacht, in 1756, zonder testament te hebben gemaakt.¹⁵⁸⁾ Maar daarmee lopen we iets te ver vooruit op de gebeurtenissen rond Leonardus Mooren.

5. Als kanunnik te Roermond en Kortrijk (1735 - 1738) - Mooren boekt succes en... vist achter het net - Het proces in Brussel - Uiteindelijk toch nog kanunnik -

Aan de meeste kathedrale kerken was vroeger een kapittel verbonden; een soort van adviescollege van de bisschop dat bestond uit kanunniken. Zo'n kanunnik verrichtte er het openbaar koorgebed met inachtname van de geldende voorschriften ("canones", vandaar : kanunnik).¹⁵⁹⁾

Het aanvankelijk te St. Odiliënberg gevestigde kapittel werd in 1361 naar Roermond overgebracht en gevestigd in de kapel van de H. Geest. In 1561 werd dit kanunnikencollege verheven tot domkapittel van het opnieuw gestichte bisdom Roermond.¹⁶⁰⁾ In 1735 overleed aldaar kanunnik van Bruegel wiens plaats daarmee dus vacant kwam. Er waren twee kandidaten voor deze vacature : Petrus Antonius Petit uit Roermond, en Leonardus Mooren uit Nederweert, de secretaris van de bisschop.

De bisschop riep de kanunniken bijeen in de kapittelzaal. Nu wilde het toeval dat één der kanunniken, Goswijn de Bors genaamd, op dat moment zonder toestemming van de bisschop en zonder bekende verblijfplaats

ergens in Italië verbleef. Dat betekende dat slechts zeven van de acht kanunniken opdaagden, samen met de bisschop bestond het kiescollege dus uit acht personen. En het onvermijdelijke gebeurde : de stemmen staakten. Het reglement bepaalde in zo'n geval dat de stem van de bisschop beslissend zou zijn en dat betekende dat Leonardus Mooren werd verkozen tot kanunnik. Op 17 mei 1735 werd hij als zodanig geïnstalleerd.

Hiermee leek de zaak voor Mooren succesvol verlopen, maar een week later verscheen de verliezer, Petit, ten tonele met een volmacht van de onrechtmatig afwezige kanunnik de Bors ten gunste van Petit. Mooren en Petit spanden een proces aan over de geldigheid van de volmacht van de in het buitenland verblijvende kanunnik. In februari 1737 deed het Hof van Roermond uitspraak in deze zaak : Petit werd in het gelijk gesteld en Mooren verloor. Hij ging daarom in beroep bij het Hof van Brussel maar nog voor dat het daar tot een uitspraak kwam verwierf Mooren een kanunnikschap in Kortrijk en zag hij af van voortzetting van het proces. Petit werd definitief tot kanunnik te Roermond benoemd en Mooren te Kortrijk.¹⁶¹⁾

Omstreeks 1738 werd Leonardus Mooren dus kanunnik en wel van het kapittel dat verbonden was aan de O.L. Vrouwekerk te Kortrijk aan de Leie, in West-Vlaanderen. De vroeggotische O.L. Vrouwekerk vormde oorspronkelijk een onderdeel van de voormalige grafelijke burcht van Kortrijk. Beroemd is de Slag bij Kortrijk (1302), beter bekend als de Guldensporenslag. De daarbij buitgemaakte gouden riddersporen werden gedurende tientallen jaren in Mooren's kapittelkerk bewaard.¹⁶²⁾ Of Mooren ondanks zijn kanunnikschap zelf in Kortrijk resideerde moet betwijfeld worden want hij bleef zijn ambt van bisschoppelijk secretaris in Roermond gewoon voortzetten.

6. Studie aan de Universiteit van Leuven (1735 - 1736) - Illustere voorgangers - De Leuvense economie : bier en onderwijs - Pedagogie "De Valk" - Veel zelfstudie, en met de kippen op stok -

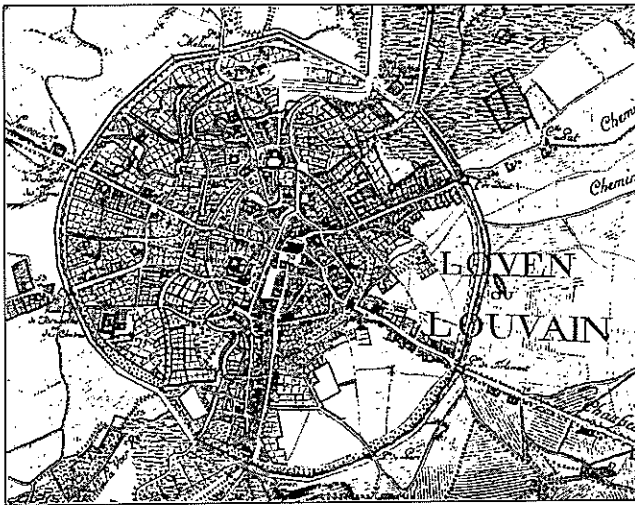
In 1735, amper een maand na zijn (tijdelijke) benoeming tot kanunnik van het Domstift in Roermond, begaf Leonardus Mooren zich naar de stad Leuven om zich in te schrijven aan de universiteit aldaar.

De Leuvense universiteit kon reeds in de tijd van Mooren bogen op een lange geschiedenis. De "Alma Mater" was in 1425 door Paus Martinus V officieel gesticht en had zich gedurende haar bestaan een vooraanstaande plaats weten te verwerven in het universitaire leven van West-Europa. Van heinde en verre trok zij studenten aan.

Wie tot een dergelijke stap besloot, liet zich (slechts éénmaal) aan het begin van zijn Leuvense studie inschrijven op de "rol". Genoteerd werden dan enkel naam, plaats van herkomst, sociale status, en datum van inschrijving. Hoewel de inschrijvingsrol niet altijd met de gewenste zorg schijnt te zijn bijgehouden en er

bovendien aanmerkelijke hiaten in voorkomen, kunnen we uit deze administratie veel te weten komen over de herkomst van de studenten.¹⁶³⁾

De eerste Nederweertenaar die ingeschreven werd in Leuven was Johannes (van) de Brant in het jaar 1512, gevolgd door Adrianus Nicolai (Claassen) in 1514.¹⁶⁴⁾ Slechts enkele jaren later werd aan dezelfde universiteit ingeschreven de later beroemde Rotterdamse humanist Erasmus. Hij en de beide Nederweertenaars kunnen elkaar gekend hebben, tijdens hun Leuvense studieperiode. Sedertdien hebben tientallen Nederweertenaars in Leuven gestudeerd. Onder hen ook een verre neef van Leonardus Mooren (n.l. Petrus Mooren, ingeschreven in 1663¹⁶⁵⁾ en Leonardus' oom Henricus de Haes, de latere pastoor van Nederweert die werd ingeschreven in 1706.¹⁶⁶⁾ Vooral deze laatste zal Leonardus (voorzover dat nog nodig mag zijn geweest) voldoende hebben kunnen inlichten over en voorbereiden op zijn universitaire studie.

De stad Leuven in de 18e eeuw. Bier en onderwijs vormden de peilers van de stedelijke economie (Detail uit de "Ferrariskaart", ca 1775).

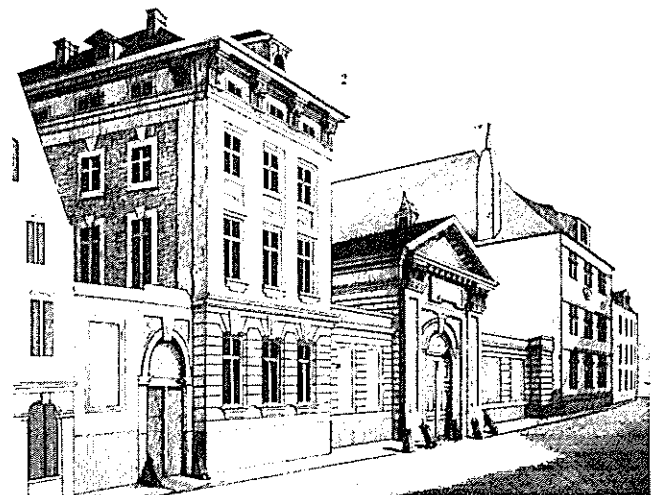
Leuven ten tijde van Leonardus Mooren was een stad van contrasten. Ingesnoerd door haar keurslijf van grachten en wallen met daarbinnen smalle en kronkelige straatjes had de stad haar laat-middeleeuwse karakter grotendeels behouden. Enerzijds waren daar de lemen huizen van de burgerij, en anderzijds de prachtige kerken en kloosters, de woningen van de notabelen en natuurlijk de universitaire gebouwen. De welvaart van Leuven dreef op twee pijlers : de bier-export en de universiteit. Vele inwoners leefden van de universiteit, niet alleen zij die daar een betrekking hadden maar ook de kamerverhuurders, de drukkers, de boekhandelaren en anderen die direct of indirect met het onderwijs verbonden waren. De universiteit beschikte over een eigen gevangenis voor delinquente studenten en over (accijnsvrije !) bier- en wijnkelders met de opbrengsten waarvan de universiteitskas gespekt werd.¹⁶⁷⁾

De huisvesting van de studenten geschiedde in colle-

ges, pedagogieën en internaten, verspreid door de hele stad. Bij de oprichting van de universiteit had de stad Leuven ten behoeve van de studentenhuisvesting een viertal particuliere woningen aangekocht : "Het Varken", "De Lelie", "De Valk" en "De Borch" genaamd. Dit waren de vier zogenaamde pedagogieën; magisters en studenten woonden hier samen in kleine huiselijke gemeenschappen. Tengevolge van de toenemende studentenaantallen breidde het aantal internaten zich in de loop der jaren gestaag uit.¹⁶⁸⁾

Zo reilde en zeilde Leuven toen Leonardus Mooren zich op 14 juni 1735 liet inschrijven als student. In de inschrijvingsrol lezen we : "Reverendus Dominus (eerwaarde heer) Leonardus Mooren ex Nederwert". Mooren werd student in de "paedagogi falconensis", d.i. "De Valk", gelegen in de Tiense straat. Deze pedagogie stond onder het bestuur van rector Petrus Maes, kanunnik van St. Bartholomeus in Luik. Het tijdstip van Mooren's inschrijving is ietwat merkwaardig, namelijk halverweg het voorjaarssemester (dat duurde van februari tot augustus; september was destijds de onderwijsvrije vacantiemaand).¹⁶⁹⁾

Over de aard van Mooren's studie worden we door de bronnen helaas niet veel wijzer gemaakt. Waarschijnlijk betrof het een korte aanvulling op zijn theologische studie aan het seminarie in Roermond. Indien we er van uit mogen gaan dat op de al wat oudere Mooren dezelfde regels van toepassing waren als op zijn jongere collega-studenten, dan zag zijn dagprogramma er als volgt uit : vroeg opstaan, mis horen, ontbijten, college lopen, middageten, even uitblazen, weer naar college, zelfstudie, souper en met de kippen op stok, "want met de verlichting was het maar matig gesteld".¹⁷⁰⁾

Ingang van het College "De Valk" in de Tiensestraat in Leuven.

Hoelang Mooren in Leuven verbleef is onbekend omdat de inschrijving zoals reeds opgemerkt slechts eenmaal behoefde te geschieden en niet herhaald moest worden bij de aanvang van een nieuw semester. Er zijn allerlei aanwijzingen dat zijn studie niet veel langer dan twee à drie semesters geduurd heeft.

7. Als secretaris van de bisschop van Roermond; de laatste jaren (1738 - 1741)

- *Mooren ontmoet de Pruisische koning - De erfenis van gravin Van Truchses Zeyl - De dood van Mooren's meester, bisschop Sanguessa -*

In welke mate Mooren's kanunnikschap te Kortrijk en zijn studie te Leuven een onderbreking van zijn secretarisschap hebben betekend is vooral nog onbekend. Hoe het ook zij, in 1738 was hij nog steeds als bisschoppelijk secretaris in functie.

Toen in de zomer van 1738 bisschop Sanguessa gehinderd werd door zijn slechte gezondheidstoestand, vaardigde hij secretaris Mooren af naar de stad Gelder om aldaar het bezoek van de Pruisische koning Frederik Willem I bij te wonen. Tijdens het onderhoud dat Mooren met de koning had, drukte laatstgenoemde zijn leedwezen uit over de afwezigheid van de bisschop.¹⁷¹⁾

Frederik Willem I, koning van Pruisen (1688-1740). In de zomer van 1738 ontmoetten de koning en Leonardus Mooren elkaar in de stad Gelder.

(Foto Iconografisch Bureau)

Mooren bleef reizen. Zo ook in 1739, toen Sanguessa zijn secretaris naar Boxmeer zond. Kort tevoren namelijk was op het kasteel aldaar overleden Vrouwe Maria Catharina, gravin van Truchses Zeyl, weduwe van de heer van Boxmeer en SambEEK. Zij had de bisschop of diens vervanger aangesteld tot executeur testamentair. Sanguessa liet het regelen van deze affaire over aan Leonardus Mooren.¹⁷²⁾

Reeds in 1738 sukkelde Sanguessa met zijn gezondheid en zijn situatie verslechterde zienderogen. In het najaar van 1740 vatte hij een ernstige kou en daarnaast openbaarde zich een kankerachtig gezwel in een van zijn benen. Zijn toestand ging snel achteruit, zodanig zelfs dat secretaris Mooren hem op 8 december de laatste sacramenten moest toedienen. Het was 11 augustus 1741, op de 20e verjaardag van zijn bisschopswijding, dat Sanguessa overleed in het bisschoppelijk paleis van Roermond. Hij werd 79 jaar oud. Zijn testament had hij nog op dezelfde dag ondertekend. Daarin verzocht hij aan de uitvoerders van zijn laatste wilsbeschikking om een som van 1000 patacons ter hand te stellen aan secretaris Mooren, tot stichting van een beneficium aan het altaar van het H. Kruis in Nederweert. Daarvoor zou dan wekelijks een algemene mis en jaarlijks een mis voor het zieleheil van de bisschop moeten worden opgedragen.¹⁷³⁾

8. Mooren steekt zijn neus in gemeentezaken (1744 - 1749)

- *Krijgsgewoel en oorlogshandelingen - Overleg tussen Weert en Nederweert - Mooren wordt de deur gewezen -*

Sinds het overlijden van zijn meester, de bisschop van Roermond (in 1741) vernemen we aanvankelijk weinig meer over secretaris Mooren. Waarschijnlijk heeft hij zich toen in alle rust teruggetrokken in zijn geboorteplaats Nederweert. De opbrengsten van zijn kanunnikschap en beneficium zullen hem een onbekommerd bestaan hebben verschaft.

Ongetwijfeld zal Mooren in hoog aanzien hebben gestaan bij de plaatselijke bevolking. Hij was immers geboortig uit een aanzienlijke familie, had gestudeerd in Roermond en Leuven, reizen gemaakt naar Den Haag en Keulen, in het gezelschap van prinses, koningen en bisschoppen verkeerend en was bovendien redelijk gefortuneerd. Allemaal zaken derhalve die hem niet alleen in aanzien deden stijgen maar die daarnaast ook tot een zekere mate van zelfverzekerdheid of misschien zelfs verwaandheid bij Leonardus Mooren geleid kunnen hebben.

Het is een gevaarlijke bezigheid om op basis van spaarzame bronnen en bij het ontbreken van ooggetuigenverlagen conclusies te trekken over Mooren's karakter. Bijna nergens vinden we aanwijzingen die ons een tipje oplichten van de sluier over de mens Mooren. Natuurlijk, zakelijke mededelingen over zijn doen en laten zijn er volop maar gegevens met wat meer psychologische diepgang zijn dun gezaaid. Het kleine beetje houvast dat we hebben wordt gevormd door het proces-verbaal van een woordenwisseling tussen Leonardus Mooren en het gemeentebestuur van Weert. Alvorens onze blik daarop te richten is het de moeite waard om ons even te verdiepen in de politiek-militaire achtergronden van deze affaire.

Enige maanden voordat bisschop Sanguessa van Roermond het tijdelijke met het eeuwige verwisselde kwam

ook de Oostenrijkse keizer Karel VI te overlijden (1740). Hoewel de keizer dacht dat hij d.m.v. de "Pragmatieke Sanctie" reeds in 1713 de opvolging door zijn kinderen goed geregeld had, barstte na zijn dood een geweldige opvolgingsstrijd los: de Oostenrijkse Successie-oorlog (1740 - 1748). Karel werd opgevolgd door zijn dochter Maria Theresia, maar zij had amper de troon bestegen of Beieren en Pruisen keerden zich tegen haar. Omdat Frankrijk toen de kans schoon zag om de onder Oostenrijks gezag staande Zuidelijke Nederlanden in te lijven, schaalden de Fransen zich aan de zijde van Beieren en Pruisen. Oostenrijk wist echter de steun van Engeland en de Hollandse Republiek te verwerven; gedrieën brachten ze een geallieerd leger op de been van 85000 militairen. onder opperbevel van de Hertog van Cumberland.¹⁷⁴⁾

In die jaren maakten Weert en Nederweert deel uit van het zogenaamde Overkwartier van Gelder, als onderdeel van de Oostenrijkse Zuidelijke Nederlanden. Gedurende de hele oorlogsperiode kregen Weert en Nederweert hun aandeel in het krijgsgewoel. Niet zozeer daadwerkelijke oorlogshandelingen, maar meer alles wat daarmee omgeven werd: gedwongen inkwartiering van militairen, leveranties van levensmiddelen en fourage en het beschikbaar stellen van transportmiddelen voor het immense leger.¹⁷⁵⁾

In dit bredere kader moeten we het hierna volgende incident plaatsen. Op de 20e april van het jaar 1744 werd er ten huize van de burgemeester der stad Weert, Joannes Bollens genaamd, een vergadering belegd tussen de regenten van Weert en die van Nederweert. Onderwerp van gesprek was de overlast die men ondervond van het krijgsgewoel.¹⁷⁶⁾ Men werkte aan een overeenkomst om lastenverdeling over beide gemeenten te bewerkstelligen. Om onbekende redenen was ook Leonardus Mooren ("*sekeren Moeren erteyts gewesene secretaris van den bisschoep tot ruremonde*") bij dit overleg aanwezig, en hij mengde zich duchtig in de beraadslagingen.

Mooren liet zich ontvallen dat "zij" (de Nederweertse regenten) geenszins wilden meewerken aan de overeenkomst die ter sprake was. De Weertse regenten wezen Mooren terecht door te zeggen dat hij zich daar niet mee diende te bemoeien "*en dat deselve sich moest verplichten met seynen brevier*" (m.a.w. : dat hij zich als geestelijke niet met wereldse zaken diende bezig te houden). Een van de Nederweertse regenten trachtte de dreigende woordenwisseling nog te sussen door op te merken dat Mooren niet namens hen sprak, maar veel uitwerking hadden zijn woorden niet. "*Wij zullen ons over U beklagen bij de geestelijke rechter*", beten de Weertse regenten Mooren toe. "*Daar ben ik niet bang voor, daaraan laat ik mij weinig gelegen liggen*", riposteerde Mooren. Vervolgens, zo eindigt het verslag van deze tumultueuze bijeenkomst, hebben de Weertse regenten aan Mooren "*de duer van de caemer*" gewezen en droop hij af naar Nederweert. Of deze gedragingen typerend waren voor Mooren's karakter? We weten het

niet, maar een bepaalde indruk geeft een en ander wel.

Mooren werd de deur van de kamer gewezen en vervolgens droop hij af naar Nederweert.

Na het incident in Weert is het weer enige jaren stil rond onze hoofdpersoon. Mocht hij al in de openbaarheid zijn getreden, dan zijn ons daar in ieder geval geen schriftelijke aanwijzingen van overgeleverd. Of het zou de vermelding moeten zijn dat hij, samen met zijn vader Jacob Mooren als substituut-meier van de laathof van het St. Servaaskapittel, in 1748 optrad als getuige bij de transactie waarbij de erfgenamen van kloosterzuster Maria Angelina Frencken een perceel grond in de Kerckhoveracker verkochten aan Reiner Didden.¹⁷⁷⁾

Op 20 januari 1749 fungeerde zijn vader, Jacob Mooren, voor het laatst als substituut-meier.¹⁷⁸⁾ Hij overleed op 71-jarige leeftijd en werd op de eerste juni 1749 ten grave gedragen met achterlating van zijn diepbedroefde weduwe, domicella Maria Rosa de Haes.¹⁷⁹⁾

9. Het huwelijk van kanselier Tackoen (1761) - Ambten, nevenfuncties en bijbaantjes - Een opmerkelijke huwelijksvoltrekking in de St. Lambertuskerk -

Advocaat bij het Souvereine Hof te Roermond, Schepen en burgemeester, Kanselier van de Raad van Gelder, Geheim Raadsheer van de abdis van Thorn, Raad

van de Raad van State en Grootmeester van de Teuto-nische Orde. Daaruit bestond de lijst van ambten, ne-venfuncties en erebaantjes van de in Luik geboren maar in Roermond woonachtige Arnold Henri Tackoen.¹⁸⁰⁾

Tackoen en Mooren moeten elkaar goed gekend heb-ben, bijzonder goed zelfs, want hoe zouden we anders moeten verklaren waarom uitgerekend Leonardus Mooren op de 12e mei 1761 het huwelijk voltrok tus-sen Arnold Henri Tackoen en Elisabeth Maria van der Renne in de St. Lambertuskerk van Nederweert.

In het huwelijksregister van de St. Lambertusparochie wordt dit huwelijk zeer uitgebreid beschreven; op zich al een unicum tussen de nagenoeg steeds bondige regi-straties, nog afgezien van het feit dat niet zoals gewoon-lijk de pastoor het huwelijk voltrok maar Mooren (die daartoe speciaal permissie had verkregen van de bis-chop van Roermond). Bovendien, en ook dat getuigt toch van een bijzondere relatie, trad Mooren's moeder, domicella Maria Rosa Mooren, geboren de Haes, op als een der huwelijksgetuigen.¹⁸¹⁾

De bruid was geboortig van Eindhoven, als dochter van Cornelius van der Renne en de Antwerpse Anna Elisa-beth van Rijswijck.¹⁸²⁾ Naar alle waarschijnlijkheid was zij een naaste verwant van Hendrik Antoon van der Renne, griffier van het Souvereine Hof van Gelre en als zodanig ambtgenoot van de bruidegom.¹⁸³⁾

Bruid noch bruidegom hebben voorzover bekend (af-gezien van de vriendschap met Mooren) binding gehad met het Land van Weert. Wel was Tackoen in 1750 be-trokken geweest bij de samenstelling van het testament van Helena Mertens, begijn te Roermond. Zij schonk het grootste deel van haar vermogen aan de kapel van Swartbroek en legde daarmee de financiële basis voor de oprichting van de rectorij aldaar, enkele decennia later.¹⁸⁴⁾

10. Onsterfelijkheid in woord en beeld (1771 - 1778)

- De stichting van vier zielemissen - Bezorgdheid voor de toekomst - Een standbeeld van zichzelf -

Het jaar Onzes Heren 1771. Meer dan dertig jaren wa-ren verstreken na het neerleggen van zijn ambt als bis-choppelijk secretaris. Sindsdien leefde Leonardus Mooren als rentenier in zijn geboortedorp Nederweert, in het statige ouderlijke huis naast de St. Lamber-tustoren.

1771 was ook het jaar waarin Mooren diep in zijn geld-buidel tastte en hij de kapitale som van 1000 gulden Brabanter koers aan de kerk en armen van Nederweert schonk. Het bedrag werd ter hand gesteld aan Peter Steuten en Thomas Hobus als kerkmeesters, en aan Cornelis Coumans en Hendrik Wouters als armen-meesters. De schenking hield tevens de stichting in van vier zielemissen met diaken en subdiaken; de eerste mis op de sterfdag van zijn moeder, de tweede op die van zijn vader, de derde op die van wijlen zijn broer pater Li-

vinus, en de vierde tenslotte op Mooren's eigen sterf-dag. De kosten van deze missen zouden betaald moe-ten worden uit de rente van het kapitaal van 1000 gul-den terwijl het resterende deel van de rente aangewend moest worden t.b.v. de kerk en armen, gelijkelijk te verdelen.¹⁸⁵⁾

Zoals hijzelf zei, was Mooren "*beducht dat syne funda-tie soude komen verloren te gaen*" en daarom schreef hij een brief aan de bisschop van Roermond met het verzoek om de stichting van de zielemissen (en in het bijzonder de financiële aspecten daarvan !) te bevesti-gen, hetgeen op 13 september 1773 gebeurde door de bisschop vanuit diens kasteel Hillenraad.

Maar nog was hij niet helemaal gerustgesteld, en om zich ervan te verzekeren dat zijn stichting ten eeuwigen dage zou blijven bestaan, riep Mooren de hulp van het Nederweertse gemeentebestuur in. Hij verzocht hun in 1778 om er op toe te zien dat de 1000 gulden verstan-dig verhuypotheekt werden opdat regelmatige en goede rente-opbrengsten verzekerd zouden zijn.

Het gemeentebestuur op zijn beurt liet de kerk- en ar-menmeesters in de magistrataatsvergadering verschijnen en drukte hen en hun ambtsopvolgers op het hart om het kapitaal toch vooral op deugdelijke wijze te beleg-gen.¹⁸⁶⁾ Mooren liet zich er dus veel aan gelegen liggen om te zorgen dat zijn naam als weldoener van kerk en armen tot in lengte der dagen voort zou blijven bestaan.

Het beeld van Leonardus Mooren, knielend in priester-gewaad en met de kanunniksmuts in zijn linkerhand. Daaronder het uit 1777 date-rende chronogram.

Leonardus Mooren deed nog meer om onsterfelijkheid te bereiken. Niet gehinderd door enigerlei vorm van bescheidenheid schonk hij in 1777 een bijna levensgrote stenen beeltenis van zichzelf¹⁸⁷⁾ aan de kerk van Nederweert. Steenhouwer J.B. Marckwalter had hem afgebeeld in priestergewaad, met geschoren kruin, neerknielend met de kanunniksmuts in zijn linkerhand en zijn rechterarm voor de borst gedrukt. Het kolossale beeld stond opgesteld op een stenen sokkel op het plein voor de St. Lambertuskerk.¹⁸⁸⁾ In het voetstuk van het beeld stond het volgende chronogram gebeiteld :

CrVCljIXVM LaVDo

(Ik loof het kruis), waarvan de som van de hoofdletters in Romeinse cijfers het jaartal 1777 oplevert. Een medaillon op de rugzijde van het beeld vermeldde het volgende :

R : A : D :
L : MOOREN
CAN : B:M:V: COR=
TRAC : CAP : QUI DEDIT ME
17 77
J:B: MARCKWALTER S¹⁸⁹⁾

Oftewel : Reverendus Admodum Dominus L. Mooren Canonicus Beatae Mariae Virginis Cortraciensis capituli qui dedit me, J.B. Marckwalter sculpsit. De Nederlandse vertaling luidt : De zeer eerwaarde heer L. Mooren, kanunnik van het kapittel van de zalige maagd Maria te Kortrijk, heeft mij (d.w.z. : dit beeld) gegeven (en) J.B. Marckwalter heeft mij gebeeldhouwd.¹⁹⁰⁾

Over beeldhouwer Marckwalter konden geen nadere gegevens achterhaald worden. Wellicht was hij verwant met de bekende Zwitserse beeldhouwer Hans Markwalder die in 1882 in Zürich geboren werd.¹⁹¹⁾ Het beeld van Mooren vertoont stilistisch gezien veel overeenkomsten met de hardstenen calvariagroep die zich vroeger boven de hoofdingang van de Lambertustoren bevond en die heden ten dage staat opgesteld in de tuin van het Franciscanessenklooster in de Schoolstraat. Ook deze calvariagroep draagt een chronogram :

CrUceflIXVM LetVs aDora

hetgeen ons het jaartal 1776 (dus één jaar ouder dan het beeld van de kanunnik) oplevert. Naar de eventuele betrokkenheid van Mooren bij deze hoogst waarschijnlijk van dezelfde beeldhouwer afkomstige beeldengroep kunnen we alleen maar gissen.

Aan het beeld van kanunnik Mooren is nog een merkwaardige geschiedenis verbonden die we zullen bewaren tot het einde van deze biografie. Voor we daaraan toekomen is er nog wel het een en ander te vertellen over Mooren's doen en laten tegen het eind van zijn leven.

Het kerkplein in 1898. Boven de ingang van de kerk is de uit 1776 daterende beeldengroep zichtbaar, die wellicht geschonken werd door kanunnik Leonardus Mooren (1700-1781)

11. Verdienstelijk werk voor de brandbestrijding (1779)

- "Benaudheyt voor vuer en brandt" - De droge zomers na 1750 - De petitie der gezamenlijke dorpsbewoners - Een vernuftige uitvinding van Mooren -

Angst voor brand heeft de inwoners van de Nederweertse dorpskern eeuwenlang parten gespeeld. Helemaal ongegrond was die vrees natuurlijk niet want reeds in 1592 en 1659 waren Lambertuskerk en omringende woonhuizen een prooi van de vlammen geworden. Een eenmaal begonnen vuurhaard kon zich snel uitbreiden door de strodakken van de dichte bebouwing in de Kerkstraat. Bliksemafleiders en brandverzekeringen waren er nog niet en de brandbestrijdingsapparatuur was nog erg primitief van aard. Voor een effectieve brandbestrijding was volop water nodig en dat brengt ons dan meteen op een heet hangijzer uit de 18e eeuw :

De jaren 1750 - 1780 werden gekenmerkt door extreem droge zomers. Dat leidde tot een aanzienlijke daling van de grondwaterstand en het droogvallen van de voor de brandbestrijding onontbeerlijke waterputten. In de Nederweertse Kerkstraat bevonden zich twee openbare waterputten, één vóór de kerk en de andere enkele tientallen meters in zuidelijke richting. Bij herhaling vaardigde het gemeentebestuur maatregelen uit om onvoorzichtigheid en onachtzaamheid met vuur tegen te gaan. Nog in 1757 werden hoge boetes gezet op het gebruik van open licht (kaarsen e.d.) in plaats van gesloten lantaarns en het roken van tabakspijpen in schuren en op dorsvloeren.¹⁹²⁾

Een goed begin, dat wel, maar de richtlijnen uit 1757 behelsden uitsluitend preventieve maatregelen zonder aandacht voor de bestrijding van eventuele branden. Hierom, en vanwege de reeds genoemde droogteperiode wendden de gezamenlijke inwoners van de Kerkstraat zich in 1765 tot het gemeentebestuur met een petitie. Hun motief omschreven zij als volgt :

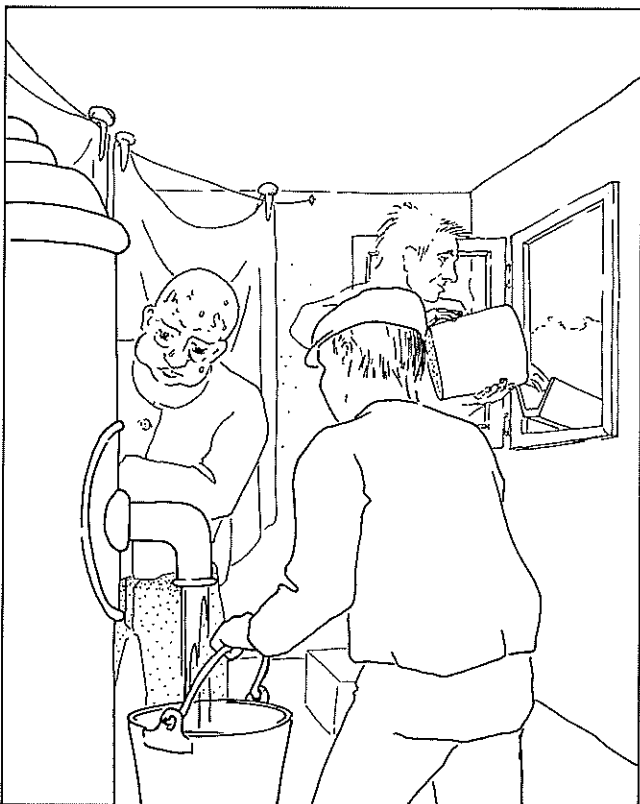
"De samptelijcke nabueren ende inwoonderen der kerckestraet, genoemt den kerckhoff, in geduerigen schrick ende benaudheyt synde voor vuer, en brandt, door de situatie dat alle hunne huysen, schueren, stallingen, brouwerijen, backerijen, ververijen en andere

winckels alle aen een clevende gebouwt sijn, ende dusdaenigh dat onversienigen brandt tot haere geheel ruyne (dat Godt verhoeden wil) seecker soude geraecken, gelijk soo jamerlijck inde laeste eeuwte twee reysen is gebeurt, dat niet alleen de parochiaele kercke en thooren, het raedthuys maer ook het grootste gedeelte in asschen is geraeckt van alle de omliggende huysen en gebouwen”.

Vandaar dus dat de inwoners aan het gemeentebestuur verzochten om over te gaan tot de aanleg van twee putten en waterpoelen (één in de tuin achter het raadhuis en de andere elders in de Kerkstraat) om in tijd van nood steeds over water te kunnen beschikken, alsmede de uitbreiding van het aantal beschikbare brandspuiten, ladders en haken.¹⁹³⁾ Maar liefst 52 bewoners van de Kerkstraat zetten hun naam onder de petitie; de eerste die ondertekende was Leonardus Mooren. Dat we hieruit mogen concluderen dat Mooren de initiatiefnemer van deze actie is geweest lijkt aannemelijk. Van de andere kant blijkt bij een analyse van de ondertekeningen dat over het algemeen een noord-zuid volgorde werd aangehouden, en Leonardus Mooren woonde immers in het uiterste noorden van de dorpskern.

Initiatiefnemer of niet, in ieder geval was Mooren erg begaan met de brandbeveiliging in zijn dorp. Dat bleek al uit zijn handtekening onder de petitie maar nog veel meer uit zijn hoogstpersoonlijke inspanningen voor de verbetering van de blusmogelijkheden in 1779, zoals blijkt uit onderstaande verklaring van het gemeentebestuur:

”Alhoewel de inwoners van Nederweert, vooral die uit de Kerkstraat, herhaaldelijk bij het gemeentebestuur hebben aangedrongen op de aanleg van waterpoelen

... via een goot door een venster van zijn washuis.

t.b.v. de brandbestrijding, is gebleken dat door de aanhoudende droogteperiode er een dusdanig gebrek is aan stromend water dat met moeite een brandspuit aan de gang kan worden gehouden. Om hier verandering in te brengen, heeft de zeer eerwaarde heer en oud-kanunnik van O.L.V. te Kortrijk, de tachtigjarige Leonardus Mooren, een hulpmiddel uitgevonden: Mooren heeft in zijn washuis een zeer waterrijke pomp en heeft bedacht dat het water daarvan via een goot door een venster van zijn washuis naar de Kerkstraat gevoerd kan worden om zo de brandspuit te vullen met water. Uit pure menslievendheid heeft de uitvinder vervolgens op 20 augustus 1779 aan de Nederweerder schepenen verklaard dat hij onherroepelijk en eeuwigdurend, voor zichzelf zijn erfgenamen en toekomstige bezitters van zijn huis, toestaat aan de bewoners van de Kerkstraat om in tijd van nood het water uit zijn pomp middels een goot via het venster tot in de brandspuit te voeren. Voorts krijgen drie of vier door de brandmeesters aan te wijzen personen toegang tot het washuis om te pompen en elkaar af te lossen. Buiten hen krijgt niemand anders toegang tot het washuis. Vanwege het grote voordeel van deze uitvinding voor de inwoners, de kerk, het raadhuis en de archieven, heeft burgemeester Peter Meuwis dit aanbod in dank geaccepteerd waarbij Mooren nog eens het onverbrekelijke en eeuwigdurende karakter van deze overeenkomst benadrukt”.¹⁹⁴⁾

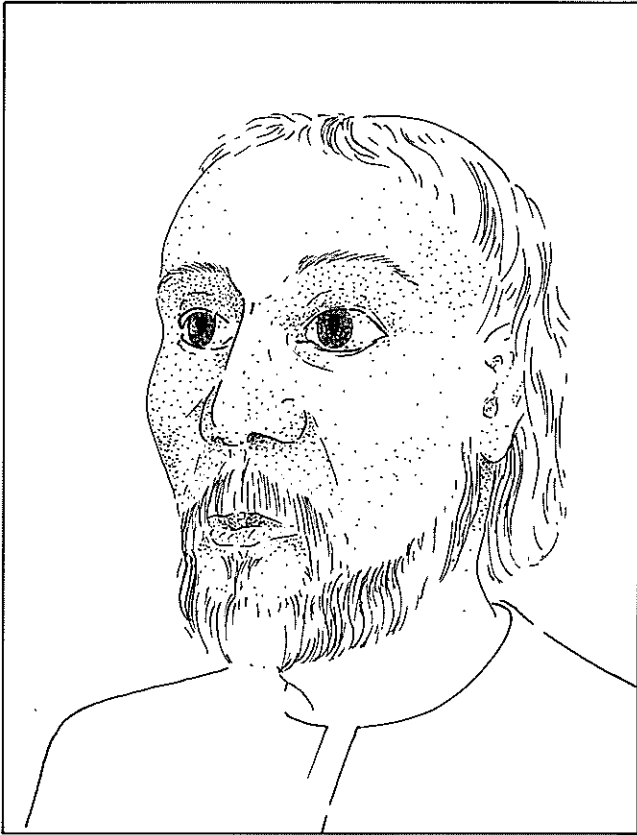
12. Mooren maakt zijn testament (1780)

- "Niet sekerder als de dood" - Zijn laatste wilsbeschikking - Uitvoerige condities en bepalingen - De verzegeiling van het testament -

Exact op de dag van zijn tachtigste verjaardag, 2 maart 1780, voelde Leonardus Mooren de tijd gekomen om zijn laatste wilsbeschikking op schrift te stellen. Hij kon terugblikken op een lang en welbested leven; zijn -althans naar 18e eeuwse normen- uitzonderlijk hoge leeftijd zal, zo niet in geestelijke zin, dan toch zeker op lichamelijk gebied zijn gesteldheid hebben aangetast. Bovendien was Mooren zich ervan bewust dat vroeg of laat zijn einde zou naderen. In zijn eigenhandig geschreven testament omschrijft hij dat als volgt: "Alsoo er niet sekerder is als der dood, en niet onsekerder als de ure der selver, en dat ick (...) niet geerne uyt dese werelt en soude scheyde al voorens van mijne tijdelijke goederen te hebben gedisponeert".¹⁹⁵⁾

In zijn zeer uitvoerige testament gaf Mooren zijn laatste wil te kennen. Op de eerste plaats wenste hij begraven te worden in de parochiekerk van Nederweert, op het priesterkoor naast het hoogaltaar in het familiegraf van zijn voorouders. Verder vermaakte hij zijn zilveren kelk aan de priester die wekelijks de door zijn voormalige meester, bisschop Sanguessa, gestichte zielemis celebreeerde. De paters Minderbroeders te Weert begunstigde hij met 100 patacons (400 gulden) voor missen ter lafenis van zijn ziel.

Aan het bisschoppelijk seminarie in Roermond waar hij in zijn jeugd jaren gestudeerd had, vermaakte hij een bedrag van twee Vlaamse ponden (12 gulden). Zijn

Leonardus Mooren, zoals hij door beeldhouwer Marckwaller werd afgebeeld in 1777.

dienstmaagd Anna Maria Hermans die hem vele jaren trouw gediend had zoals zij dat ook bij zijn moeder zaliger had gedaan, schonk hij maar liefst 600 gulden Luiks, echter op voorwaarde dat zij tot aan zijn dood bij hem zou blijven. Aan zijn lijfarts, "Medicinae doctor" Petrus Caris, wie hij dankbaar was voor zijn vele goede zorgen, schonk Mooren alle boeken uit zijn privébibliotheek.

Handtekening van Leonardus Mooren (1700 - 1781) op 78-jarige leeftijd.

De rest van zijn nalatenschap, zijn roerende en onroerende goederen, wenste hij in drie gelijke delen te verdelen :

- Het eerste deel voor de wettige afstammelingen van zijn nicht Maria Lucia de Haes, gehuwd geweest met Wilhelmus Koeckhofs.
- Het tweede deel half voor de kinderen van zijn nicht Helena van den Bergh en de andere helft voor Sophia Constant te Kortrijk, dochter van zijn nicht Isabella van den Bergh die met de arts Constant gehuwd was.

- Van het derde deel schonk hij het gebruiksrecht aan zijn nicht Theresia van den Bergh, en het eigendomsrecht aan de kinderen van zijn nicht Helena van den Bergh.

Tenslotte vermaakte Leonardus al zijn meubelen, zilver en goud aan zijn nichten Rosa en Theresia van den Bergh, en aan de kinderen van zijn nicht Maria Lucia de Haes zaliger, "vreedsamig" onder elkaar te verdelen.

Opmerkelijk, en wellicht veelzeggend, is dat vrijwel zijn gehele erfenis in handen zou komen van zijn neven en nichten van moederskant (de Haes). Over erfgenamen van vaderskant (Mooren en aanverwante families) wordt met geen woord gerept, ook niet in het codicil dat nog op dezelfde dag werd opgemaakt en waarin hij het gebruik van zijn zilveren kelk uitdrukkelijk voorbehield aan een pater Minderbroeder van het convent in Weert.

Na vervolgens alle voorgaande testamenten en beschikkingen herroepen te hebben, werd het document door Leonardus Mooren eigenhandig ondertekend.

Daarna verzocht hij de schepenen Michiel Caris en Peter Meewis, alsmede gemeentesecretaris Guilielmus Bloemarts, om naar zijn woonhuis te komen. Aldaar verzameld toonde Mooren hen een gesloten brief, aan twee zijden met rode lak verzegeld, in het midden voorzien van het zegel van de Nederweerder schepenenbank en bovendien nog doorregen met "een witt koordeken". Daarbij verklaarde de kanunnik "gesont, ende wel te pas, gaende en staende, syne memorie verstant ende sinnen en alles maghtigh ende gebruyckende" dat in die brief zijn laatste wil stond beschreven. Hij verzocht de aanwezigen om deze brief na zijn dood op behoorlijke wijze te openen en zijn beschikkingen uit te voeren "op de craghtigste wijze".¹⁹⁶⁾

13. Het bezoek van de bisschop van Roermond (1780)

- Een rijtuig met zes paarden - "Weest wellecom o Hoogsteerwaerde prelaet" - Verwijzingen naar een roemrijk verleden - Bemoeienissen van Mooren ? -

In 1775 werd Philippus Damianus, Rijksgraaf van Hoensbroeck, tot bisschop van Roermond gewijd. Hij zag het levenslicht te Roermond in 1724 in een uit maar liefst 25 kinderen bestaand gezin. Naar men schrijft zou Hoensbroeck een lange en zwaarlijvige man zijn geweest die op latere leeftijd zelfs zo zwaar was dat hij bijna niet gaan kon. Hij verbleef meestal op kasteel Hillenraadt te Swalmen en liet zich dan in de morgenuren per rijtuig met zes paarden naar de stad rijden. Daar woonde hij de H. Mis bij, werkte hij met zijn secretaris en keerde hij tegen de middag terug naar zijn kasteel.

Hoensbroeck heeft zijn bisdom intensief bereisd. Zijn bezoeken aan de diverse parochies combineerde hij meestal met een massale toediening van het Vormsel.

In de kleinere plaatsen gebruikte hij het middagmaal bij de pastoor en bracht hij meestal de nacht door op een naburige pastorie.¹⁹⁷⁾

Van het bezoek van bisschop Hoensbroeck aan Nederweert in 1780 bestaan uiteraard geen afbeeldingen. Dat is wel het geval bij het bezoek van een van zijn opvolgers, bisschop Lemmens van Roermond, die in 1934 het vormsel kwam toedienen.

Op 19 april 1780 bezocht bisschop Hoensbroeck de Lambertusparochie in Nederweert. Hij werd plechtig ingehaald door de beide Nederweertse schutterijen. Op een ereboog had men het jaarschrift

Weest WeLLeCoM o hoogsteerWaarDe preLaet

aangebracht, met daarin in Romeinse cijfers opgesloten het jaartal 1780. De gehele ontvangst was ingericht rond het thema van de mislukte pogingen van de gravin van Horne in 1566 om Nederweert over te halen tot het Calvinisme. Het standvastige karakter en de geloofsijver van de parochianen werden daarbij uitvoerig gememoreerd. In dichtvorm werd de bisschop welkom geheten:¹⁹⁸⁾

*"Wanneer het nederlandt was heel in roer geset,
en dat men planten sou de Reformeerde wett
doen sagmen dat tot Weerth die schaeren quaemen aen
briesschende als den leeuw de stadt wierdt aengedaen
men sag door deesen de stadt bijnaer beswijcken
en sag dat meenig volck dees leer quam aen te grijpen
bevangen door den schrick, bewogen heel bevreest
om dat een nieuwe volck quam quellen haeren geest
dit heeft de stad gebracht, dat door dit briesschent volck
sij vielen van't regt geloof, gelijk een doncker wolck
wanneer nu hadt de stadt dees nieuw leer geeerd
soo quam dit selve volck met kragt naer nederweert
om't selve daer te doen doch dit gelukte niet
maer vonden tegenstand, oock in dit kleyn gebiedt
wiens volck voor godts wett quam haeren iver tonen
verwon met kloeken moet bleef in haer kercke wonen
en bleef zoo ongeschent in godes waere wet
waer in haer herder hun had onbeschroomt geset
dit thoonen sij alnoch, hoe sij met kloecken moet
ontfangen haeren heer en vallen hem te voet
sijt ons dan wellecom ghij herder van u schaepen
wij wenschen dat ghij moogt tot hooge jaeren raecken
dit is den wensch van ons, dit roepen wij te saemen*

*den echo tot besluit die roept den blijden amen
Vivat mijn hoogwaardigsten heer bisschop van
Rueremonden".*

Bij het lezen van dit gedicht bekreep mij onwillekeurig het gevoel dat Leonardus Mooren bij de samenstelling ervan betrokken was geweest. Denk daarbij bijvoorbeeld maar aan het jaartalvers dat Mooren nog maar enkele jaren daarvoor, in 1777 had laten aanbrengen op het voetstuk van zijn standbeeld op het kerkplein. Echter, Mooren's betrokkenheid bij het feestgedicht is niet te bewijzen, en ook de gezwollen tekst zelf geeft geen nadere aanwijzingen. Voor hetzelfde geld moeten we de auteur zoeken in kringen van de dorpschool of onder andere taalvaardige en belezen dorpsgenoten. Een fascinerende vraag, dat wel, maar niet echt belangrijk genoeg om er langer bij stil te blijven staan.

14. Zijn laatste levensdagen en overlijden (1781)

- Liefhebber van een goed glas wijn - De bijeenkomst der nabestaanden in het sterfhuis - Teraardebestelling in het priesterkoor - De erfenisstrijd begint -

Stilaan zijn we genaderd tot het einde van Mooren's leven. Over de laatste levensdagen van deze "octogenarius", onze (meer dan) tachtigjarige, is niet veel bekend. We kunnen vermoeden dat hij de geneugten des levens ook op hoge leeftijd nog volop wist te waarderen. Die indruk krijgen we althans bij het doorkijken van de boekhouding van de Nederweertse wijnhandelaar Cornelis Trouwen. Deze bestreek met zijn handelsactiviteiten een groot deel van Zuid-Nederland en Vlaanderen en ook kanunnik Mooren was bij hem vaste klant. Zowat ieder jaar kocht Mooren van wijnhandel Trouwen ongeveer een halve aam (75 liter) wijn voor een bedrag van omstreeks 45 gulden. Voor de laatste maal vulde "den canonik More" zijn wijnvoorraad aan op 17 november 1781.¹⁹⁹⁾ Of die wijn hem slecht bekwam of dat het gewoon zo was dat Mooren's tijd gekomen was, we weten het niet. In ieder geval, amper een week later, op 25 november 1781 in de nacht van zaterdag op zondag omstreeks 2 uur, gaf Leonardus Mooren de geest. Hij werd ruim 82 jaar oud.

De volgende dag, een maandag, startte de afhandeling

Adressering van een brief aan Cornelis Trouwen, "Coopman in wijnen tot Nederweert" (1787).

van Mooren's laatste wil. Schepenen Peter Meewis en Peter Aerts, alsmede secretaris Bloemarts begaven zich naar het sterfhuis alwaar zich reeds enkele familieleden en vrienden van de overledene bevonden (onder hen trouwens ook Cornelis Trouwen, de wijnhandelaar). In aller aanwezigheid werden de zegels van Mooren's testament verbroken en werd de inhoud voorgelezen. Er werd een proces-verbaal opgesteld van deze gebeurtenis, dat behalve door de gemeentebestuurders ook werd ondertekend door Michael Koeckhofs en zijn nicht Anna Theresia van den Bergh, beiden als getuigen.²⁰⁰⁾

Het interieur van de Lambertuskerk in de twintiger jaren, na de vergroting van het gebouw in 1841 waarbij het familiegraf van de Moorens verloren ging.

Weer een dag later, het was inmiddels dinsdag 27 november, beierden de doodsklokken boven het sterfhuis van Mooren. Hij werd ten grave gedragen conform zijn laatste wil, in het familiegraf van zijn voorouders onder het priesterkoor van de St. Lambertuskerk.²⁰¹⁾ Een gebeurtenis die door pastoor Lambertus Stoutemans aangekend werd in het begraafboek van zijn paro-

chie.²⁰²⁾ Leonardus Mooren was echter amper dood en begraven, of de strijd om zijn erfenis zou in alle hevigheid losbarsten.²⁰³⁾

15. De verdeling van Mooren's erfenis (1782)

- Een koude douche - Het-compromis der verongelijkte bloedverwanten - Advocaten, rechtsgeleerden en procureurs - Oplossing van de erfenisperikelen - Manipulaties met wisselkoersen - Nieuwe bewoners in het kanunnikshuis -

De opening van het testament van kanunnik Mooren zal voor een deel van zijn familieleden een koude douche hebben betekend. Nagenoeg al zijn bezittingen had hij vermaakt aan de De Haes-familie, dus aan zijn neven en nichten van moederskant. Mooren's eigen zus en broer waren reeds overleden, maar ook zijn neven en nichten van vaderskant (Mooren) - en dat waren er nogal wat - bleven ongenoemd in het testament. Naar de redenen hiervoor kunnen we alleen maar gissen, al dringt de gedachte aan een familieruzie zich hierbij wel erg nadrukkelijk op de voorgrond.

Hoe het ook zij, het ontzielde lichaam van de kanunnik was nog maar nauwelijks een week begraven, of de verongelijkte bloedverwanten ondernamen actie. Zij slo ten zich aaneen en machtigden twee uit hun midden, Hendrick Trouwen en Joost Saesen, als zaakgelastigden. Hun opdracht was om te onderhandelen met Mooren's erfgenamen en, desgewenst met de hulp van advocaten, rechtsgeleerden en procureurs, een rechtvaardiger verdeling van de erfenis te bewerkstelligen.²⁰⁴⁾ Zij motiveerden hun actie met het feit dat een deel van Mooren's bezittingen oorspronkelijk was afgekomen van zijn grootmoeder Catharina Saesen. De talrijke nakomelingen van de broers en zusters van Catharina (en dus alle achterneven en -nichten van de kanunnik) meenden op grond van Catharina's patrimoniale

In deze kwestie stonden nu de volgende familieleden tegenover elkaar :

Moederskant (De Haes) :

Helena de Haes, weduwe van Charles Louis Lutien (te West-Vlaanderen).
 Anna Rosa van den Bergh (idem).
 Theresia van den Bergh, gehuwd met Joannes Aechten, schepenen te Peer.
 N.S. Bouten, scholtis te Maaseik.
 Isabella van den Bergh, gehuwd met de arts Constant, en dochter :
 Sophia Constant, gehuwd met Richard Webber (te Kortrijk).
 Ignatius en Helena Goyen, kinderen van wijlen Louis Goyen en Helena van den Bergh.
 J.M. Koeckhofs.
 Peter Caris, arts (te Nederweert).

Vaderskant (Mooren) :

Henricus Trouwen, oud-burgemeester (te Nederweert).
 Mathias Trouwen.
 Johannes Trouwen.
 Judocus Saesen.
 Johannes Saesen.
 Johanna Saesen.
 Henricus Saesen.
 Aldegonda Saesen.
 Lambertus Stoutemans.
 Johannes Mackes.
 Godefridus Mackes.
 Lambertus Hobus.
 Antonius Kusters.
 Lambertus Sijben.
 Theodorus van den Eertwegh (te Heythuysen).
 Henricus Gijsen, pastoor en deken te Echt, met zijn moeder Maria Guttiens.

erfgoed aanspraak te kunnen maken op een deel van de bezittingen van de kanunnik zaliger.

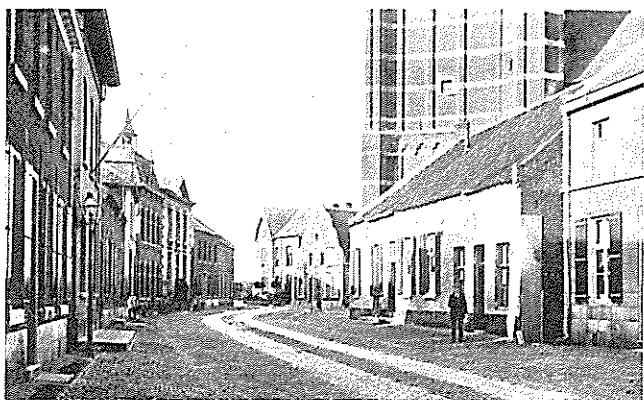
De tegenpartij, bestaande uit de begunstigde erfgenamen, zat intussen ook niet stil. Ook zij zagen in dat ze zich het beste konden laten vertegenwoordigen door een zaakgelastigde al was het alleen maar vanwege het feit dat ze nagenoeg geen van allen in Nederweert woonachtig waren.²⁰⁵⁾

Het eerste conflict tussen de partijen deed zich nog in diezelfde maand december van het jaar 1781 voor. Er was namelijk onenigheid gerezen over het beheer van de financiële boekhouding van wijlen de kanunnik Mooren. Om aan alle moeilijkheden een einde te maken, besloten de erfgenamen om de gehele administratie tot nader order over te dragen aan de gemeente-secretaris ter bewaring in het archief van de gemeente. Verder kwam men overeen om in de zeer nabije toekomst de financiële kanten definitief te regelen.

De inventaris van de aan de gemeente overgedragen registers en documenten (in totaal 14 stuks) gunt ons een blik op de indrukwekkende bezittingen van de kanunnik. Mooren bleek in totaal zo'n 9000 gulden uitgeleend te hebben aan banken en particulieren, bijv. :

- 3200 gulden ten laste van de Baron d'Olne
- 250 gulden Luiks t.l.v. Antonius Blox en Catharina Wagemans
- 600 gulden t.l.v. J. Raemaekers te Grathem
- 2000 florijnen t.l.v. de Bank van Wenen
- 1000 gulden Hollands ten laste van de koning van Denemarken
- 2000 gulden Hollands ten laste van "Hare Majesteit" (naar alle waarschijnlijkheid Wilhelmina van Pruisen, weduwe van Willem V van Oranje-Nassau).

De geldleningen aan de hoven van Denemarken en Nederland had Leonardus Mooren geregeld in de vorm van obligaties van het bekende bankiershuis Abraham en Simon Boas in Den Haag. Zij waren zonen van Chajim Boas, tijdgenoot van Mooren, handelaar in goud en juwelen en eigenaren van een groot bankiershuis met Europese vermaardheid. De Boas-familie was van Joodse origine en onderhield nauwe relaties met diver-

Enigszins weggedrukt onder de machtige St. Lambertustoren bleef het huis van de familie Mooren een van de blikvangers van het kerkplein.

se vorstenhoven. Wellicht dat de contacten tussen Mooren en Boas dateerden uit de tijd dat kanunnik Mooren als zaakgelastigde van de bisschop van Roermond tijdelijk in Den Haag verbleef, in 1726.²⁰⁶⁾

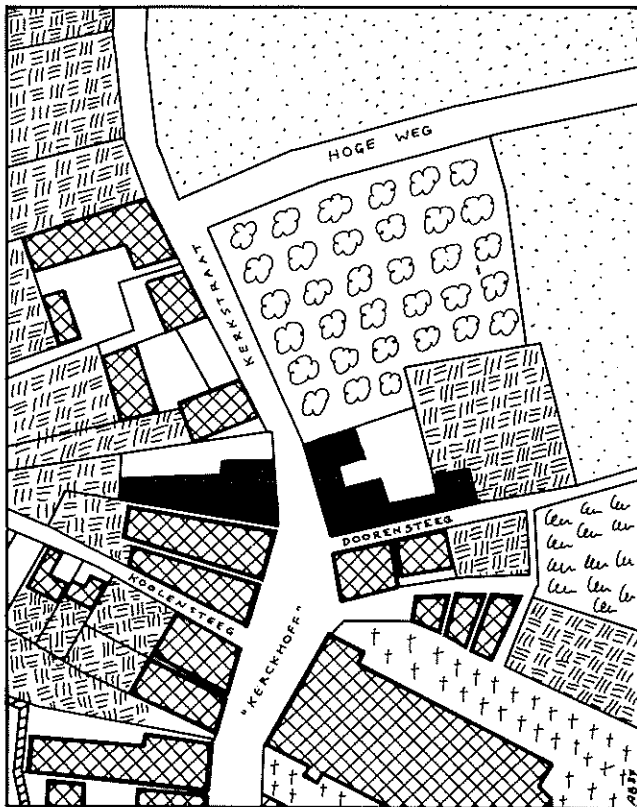
In het voorjaar van 1782 werd door beide partijen onderhandeld over de verdeling van Mooren's nalatenschap, en op 19 april kwam men tot overeenstemming. Bij deze definitieve regeling werd het volgende onderscheid gemaakt : Op de eerste plaats lieten de verwanten van Catharina Saesen (Mooren's grootmoeder) zich uitkopen voor een bedrag van in totaal 1050 gulden, te betalen binnen drie maanden.²⁰⁷⁾

Een speciale voorziening werd getroffen voor de directe verwanten van Catharina's man, Leonardus Mooren (grootvader van de kanunnik). Tot deze groep behoorden Theodorus van den Eertwegh uit Heythuysen en Henricus Gijsen (de uit Nederweert afkomstige pastoor en deken van Echt) met zijn moeder Maria Guttiens. Zij verkregen in eigendom het woonhuis van de kanunnik met alle "tappijten" daarin aanwezig, alsmede de omliggende moeshof, boomgaarden, landerijen en weiden langs de Hoge Weg, bijna een en driekwart boender in oppervlakte. Deze bezittingen waren belast met 5980 gulden waarvan 1980 gulden op naam van doctor Caris meteen werden afgelost en de resterende last door Gijsen en Van den Eertwegh werd overgenomen. Daarboven ontvingen laatstgenoemden nog eens 1500 gulden contant.²⁰⁸⁾

Daarmee waren de erfenisperikelen opgelost. Vanaf nu mochten Maria Guttiens, haar zoon pastoor Gijsen en Theodorus van den Eertwegh zich eigenaar noemen van het huis en landerijen van de kanunnik zaliger. Lang duurde dat echter niet, want reeds op 10 mei 1782 verkochten zij het goed voor de som van 5850 gulden door aan Joannes Sillen en diens verloofde Anna Maria Meyers. Niet inbegrepen bij deze overdracht was een klein beemdje, dat voor 400 gulden werd verkocht aan Cornelis Trouwen, de wijnhandelaar.²⁰⁹⁾

Drie dagen na hun aankoop traden de nieuwe eigenaren in het huwelijksbootje, met dispensatie in de drie kerkelijk verboden graden (i.v.m. bloedverwantschap) door Bisschop Damianus van Roermond. De bruid, Joanna Maria Meyers, woonde tot aan haar huwelijk als dienstmeid bij haar moeder in de dorpskern. Joannes Sillen, de bruidegom, was afkomstig van de buurtschap Kraan onder Nederweert.²¹⁰⁾ Van beroep was hij koopman maar over het karakter van zijn handelswaar worden we niet ingelicht. In 1784 reikte de schepenbank aan hem en zijn broer Andries een paspoort uit voor een reis naar Lille (Frankrijk). Uit dat paspoort weten we dat Joannes Sillen was "middelmatig lanck van postuer, blanck van wesen met swarte bruyn haer, gekleet met eenen light blauwen rock en swarte onderkleder".²¹¹⁾

De koopsom van het huis van de kanunnik werd ter hand gesteld van schepen Peter Meewis, die ervoor

De oude dorpskern (of "kerckhoff") van Nederweert (naar een kadastrale tekening uit ca. 1830). In zwart zijn aangegeven de huizen die achtereenvolgens door het geslacht Mooren werden bezeten. De woning links werd bewoond door Jan Mooren de Oude (ca. 1540 - ca. 1620), die er een herberg dreef (tegenwoordig schoenenwinkel Hoeben). Kort voor 1672 bouwde Jacob Mooren (ca. 1595 - 1672) een nieuwe behuizing aan de overzijde van de Kerkstraat (tegenwoordige pand Konings). Die woning bleef bewoond door de Moorens tot in 1781, het jaar waarin kanunnik Leonardus Mooren overleed. Na enige malen van eigenaar te zijn verwisseld, kwam het huis omstreeks 1825 in het bezit van het burgemeestersgeslacht Vullers.

zorg moest dragen dat de rechthebbenden hun deel kregen. Dat die overdracht met de nodige strubbelingen gepaard ging, blijkt uit een aan de secretaris van de Roermondse bisschop gericht schrijven van 1 december 1782. Daarin beklagt zekere weduwe Van Linsingen uit Weert zich over het feit dat haar zoon (als nieuwe bezitter van het beneficie van het Heilig Kruis te Nederweert) door schepenen Meewis bij de neus zou zijn genomen. Meewis had aan de jonge Van Linsingen namelijk uit de koopsom een bedrag van 1900 gulden uitbetaald in gouden "Louis d'Or" en in "Croonen". Pas enige tijd na de betaling kwam de ontvanger er achter dat Meewis een verkeerde wisselkoers had gehanteerd. Toen hij daarover zijn beklag deed, antwoordde Meewis aan Van Linsingen dat dat best zo kon zijn, maar dat hij daar dan eerder mee op de proppen had moeten komen. Gedane zaken namen nu eenmaal geen keer, en Meewis weigerde het verschil te restitueren.²¹² De oplossing van dit geschil is niet bekend.

Hoe dan ook, Joannes Sillen en Anna Maria Meyers waren dus eigenaar geworden van de voormalige woning van kanunnik Mooren. Echter niet lang na zijn reis naar Frankrijk kwam Sillen te overlijden; op 23 maart

1785 werd hij op het Nederweertse parochiekerkhof begraven.²¹³ Zijn weduwe hertrouwde in augustus van het volgende jaar met de uit Hamont afkomstige Arnoldus van Buel, eveneens koopman van professie. Ook van Buel nam zijn intrek in het kanunnikshuis. Naast koopman was hij eveneens kerkmeester en (vermoedelijk sinds 1807) ook "receveur" of gemeente-ontvanger van Nederweert.²¹⁴

In het eerste kwart van de negentiende eeuw werd het huis in eigendom verworven door Adrianus Wilhelmus Vullers, schout (en later burgemeester) van Nederweert. Hij liet het pand gedeeltelijk verbouwen en opnieuw inrichten. Hij en zijn nakomelingen zouden -net zoals de Moorens- er generaties lang hun verblijf houden. Maar daarmee zijn we ongemerkt de vorige eeuw binnengeslopen zonder even stil te staan bij de perikelen rond de Franse bezetting door de legers van Napoleon: de laatste episode uit deze Mooren-biografie.

16. Epiloog. Mooren's standbeeld en de tweede beeldenstorm (1797)

- *Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap - Het planten van de Vrijheidsboom - Godsdiensttroebelen en deportaties - De vernieling van Mooren's beeld - Het Janushoofd - Een wrange, mislukte grap -*

Zoals we in het voorgaande reeds zagen liet kanunnik Leonardus Mooren in 1777 een natuurstenen standbeeld vervaardigen waarvan we gegronde redenen hebben om aan te nemen dat het stond opgesteld op

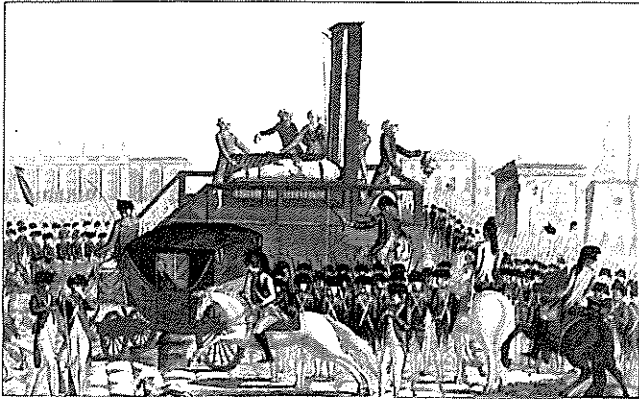
Het woonhuis van de familie Mooren in zijn huidige toestand (Kerkstraat 64). Bovenin de gezwenkte topgevel is het jaartal 1700 geschilderd, alhoewel uit archivalische bronnen blijkt dat de bouw reeds vóór 1672 plaatsvond. Wellicht vond in 1700 een verbouwing plaats.

In de 19e eeuw werd het huis bewoond door het burgemeestersgeslacht Vullers en vonden er - wegens gebrek aan ruimte in het eigenlijke raadhuis - de raadsvergaderingen plaats. Het interieur onderging in die tijd uitgebreide wijzigingen.

Bij een restauratie circa 1920 werd de voorgevel (met intactlating van de oorspronkelijke gevelvorm en raampartijen) voorzien van rode, geglazuurde steentjes en werden de zijgevels gecementeerd. Nog later werd de gevel verfraaid met sprookjesachtige beelden, die het huis een bijzonder cachet geven.

het pleintje vóór de Sint Lambertuskerk. Erg lang heeft het beeld daar niet gestaan, want vermoedelijk tijdens de Franse bezetting is het monument daar verwijderd.

Toen op de beroemde vijfde mei van het jaar 1789 in Parijs de Staten-Generaal bijeen werden geroepen, werd daarmee het startsein gegeven voor een politieke en sociale omwenteling die de geschiedenis in zou gaan

Vele gezagsdragers van het Ancien Régime vonden door toedoen van de Franse revolutionairen hun dood onder de guillotine.

als de Franse Revolutie. Er kwam een einde aan de oude feodale standenstaat waarin adel en geestelijkheid het voor het zeggen hadden. Boeren en burgers grepen de macht en bestormden de Bastille, de Franse staatsgevangenis en het symbool van het oude gevestigde gezag, het Ancien Régime.

In april 1792 verklaarden de Franse revolutionairen de oorlog aan de keizer van Oostenrijk onder wiens gezag de zuidelijke Nederlanden met Nederweert en Weert ressorteerden. In september van dat jaar kregen de Oostenrijkers een gevoelige nederlaag te verduren bij Jemappes waardoor de weg naar het noorden vrijkwam. De Franse generaal Dumouriez greep zijn kans en bezette achtereenvolgens de steden Brussel, Leuven en Antwerpen.²¹⁵⁾ Het was op 8 december 1792 dat de eerste Franse troepen in onze contreien verschenen. Zij werden als bevrijders ingehaald door de plaatselijke bevolking. Als symbool van de pas verworven vrijheid werd een vrijheidsboom geplant.²¹⁶⁾

Over de gebeurtenissen in Nederweert zijn we vrij goed ingelicht: Er werden vijf zeer oude inwoners uitgekozen die, gekleed in een lange rok en met een geschild boomtakje in de hand, naar het plein voor de kerk werden geleid, optochtsgewijze en met muziek en dans. Daar aangekomen werd een jonge lindeboom geplant. De toegestroomde menigte was door het dolle heen en met vreugdekreten probeerde men de muziek te overstemmen.

Omdat de overgave van Nederweert zonder geweld of bloedvergieten had plaatsgevonden en er dus geen plechtige wapenoverdracht kon worden uitgevoerd,

Charles François Dumouriez, bevelhebber van het Franse Leger in 1792.

moest men een beetje improviseren. Er werd een groot vuur ontstoken waarin men archieven en documenten van het oude gezag verbrandde. Vervolgens begaf men zich naar de herbergen alwaar het gemeentebestuur tracteerde op vrij drinken. Tot laat in de avond werd gedanst en gefeest, waarna men buiten de prachtige feestverlichting ging aanschouwen.²¹⁷⁾ Het was een en al vrijheid, gelijkheid en broederschap wat de klok sloeg, maar niet voor lang...

Amper drie maanden na hun glorieuze intocht keerden de krijgskansen en werden de Fransen weer verdreven door een groep keizerlijke huzaren. Maar die terugslag zou slechts van korte duur zijn want in september 1794 kwamen de Fransen weer terug, via Stramproy. Het was daar juist kermis, en met de vlaaien aan de bajonetten geregen en de mikken bungelend langs de paarden trokken zij voor de tweede maal Weert binnen. Deze keer voor langere tijd, en op 1 oktober 1795 werden Weert en Nederweert definitief ingelijfd bij de Franse Republiek.²¹⁸⁾

Nu het Land van Weert en omliggende gebieden onderdeel waren geworden van de Franse Republiek, brak een periode van godsdienstvervolgingen aan. Met in-

Dansen om de vrijheidsboom. Een en al "Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap" wat de klok sloeg, maar niet voor lang ...

gang van het voorjaar van 1797 werden de kerkelijke instellingen en kloosters opgeheven hetgeen met de nodige strubbelingen gepaard ging.

Reeds enkele malen viel zijn naam : Henricus Gijsen, pastoor en landdeken van Echt. In 1782 was hij mede-eigenaar geworden van het oude woonhuis van kanunnik Mooren. Gijsen was in 1737 in Nederweert geboren.²¹⁹⁾ Zijn moeder, Maria Guttiens, was een achternicht van kanunnik Mooren en als zodanig ook mede-erfgenaar. In 1762 was Gijsen tot pastoor van Echt benoemd. Omdat hij weigerde om de eed van trouw aan het Franse gezag af te leggen, werd hem het functioneren als zielzorger onmogelijk gemaakt. Dat dwong hem ertoe om de H. Missen in het geheim op te dragen in de kelders van kasteel Verduynen alwaar zijn nicht hem dan assisteerde als misdienaar. Toen Gijsen door de Franse regering tot deportatie werd veroordeeld vluchtte hij naar Sittard. Omdat het daar ook niet veilig meer was trachtte hij Nederweert te bereiken, hetgeen hem gelukte. Van daaruit trok hij verder naar Deurne dat toen nog niet door de Fransen bezet was. Daar overleed hij korte tijd nadien, in ballingschap.²²⁰⁾

Niet alleen de instellingen maar ook de uiterlijke tekenen van het Katholieke geloof moesten het ontgelden. Bij het Minderbroedersklooster op de Biest in Weert

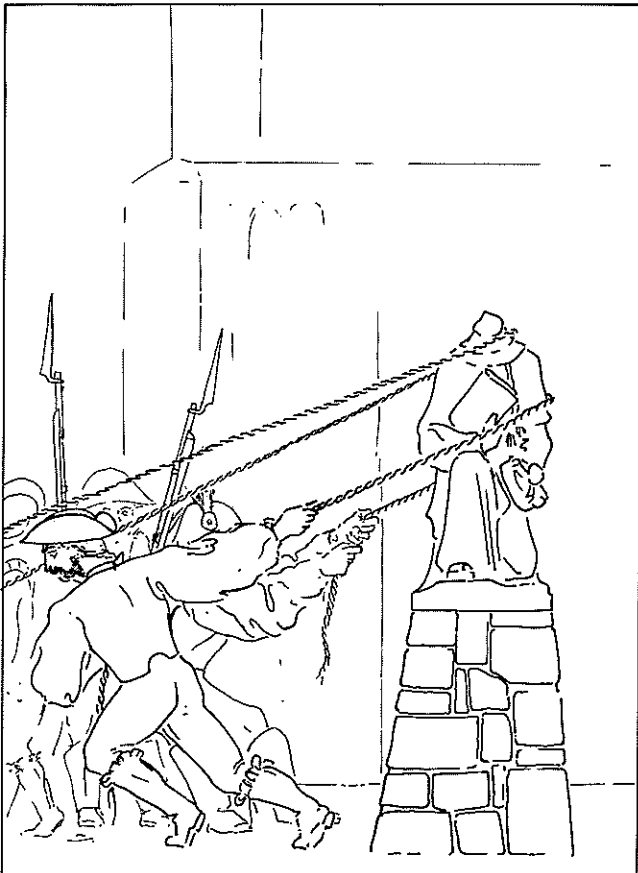
werd het beeldje van St. Franciscus in de nis boven de toegangspoort omvergeworpen; één beeld werd onthoofd en twee andere werden met stokken in de hand op het paterskerkhof gezet, zogenaamd om de wacht te houden. Een tweede beeldenstorm, net zoals die van 1566, raasde door het Land van Weert...

In de St. Martinuskerk van Weert wist de bevolking in allerijl de beelden en kunstschaten in veiligheid te brengen. Zelfs de torenklokken waren niet veilig, men verstopte deze door ze onder de kerkvloer te begraven. En in Leveroy wisten plaatselijke bewoners de vernieling van een kapel door het aanbieden van een kruik jenever op het nippertje te voorkomen.²²¹⁾ Langs de oude binnenweg van Weert naar Nederweert, daar waar zich nu de St. Antoniuskapel bevindt, stond in die tijd een wegkruis. De doortrekkende Fransen zouden volgens de overlevering het kruis met sabelslagen bewerkt hebben. Enkele jaren na de vernieling, toen het tij weer ten gunste gekeerd was, werd door omwonenden een nieuw kruis geplaatst, terwijl het oude nog jarenlang bewaard zou zijn geworden op de zolder van een nabijgelegen boerderij.²²²⁾

In het kader van deze tweede beeldenstorm moeten we wellicht ook de vernieling van het standbeeld van Leonardus Mooren bezien. Hoewel ons daarvan geen schriftelijke berichten zijn overgeleverd, komen we op goede gronden tot de volgende reconstructie van de gebeurtenissen : Het protserige beeld van Mooren in kanunniksgewaad op de sokkel vóór de St. Lambertuskerk zal zijn beschouwd als het symbool van het oude kerkelijke gezag bij uitstek. Het zal daarom de wrevel en vernielzucht van de Franse bezetters hebben opgewekt. Zij "stormden" het beeld; eerst werden (niet zonder gevoel voor symboliek) neus, oren en lippen van het beeld afgeslagen (een gebruikelijk verschijnsel bij dergelijke gebeurtenissen), ze onthoofden het vervolgens en stootten het van zijn voetstuk waarbij een van de armen afbrak.

De beeldenschenders lieten de brokstukken gewoon liggen maar die werden later door omwonenden ter plaatse in gewijde aarde begraven (ook dat begraven van kerkelijke beelden is een wijd verbreid gebruik geweest. Dergelijke zaken mochten niet verkocht of verkwanseld worden en als men er toch van af wilde geraken, begroef men ze in gewijde aarde²²³⁾).

Zo vond het beeld van Leonardus Mooren een laatste rustplaats onder het plaveisel van het kerkplein. Maar niet voor eeuwig, want toen in het begin van de jaren zestig van onze eeuw de Nederweertse Kerkstraat werd gereconstrueerd, kwamen de arbeiders bij hun graafwerk vlak voor de kerk uit bij een groot brok natuursteen. Met man en macht werd de zware kolos uit de grond getild. Pas toen bemerkte men dat het om een beeld ging. Los erbij vond men iets dat leek op een arm, en een stenen hoofd dat vreemd genoeg geen neus, lippen en oren meer had. Ook bespeurde men de resten van een ingehouwen inscriptie. De opzichter van de arbeiders wilde geen ruchtbaarheid geven aan de vondst en gaf orders om het beeld spoorslags weg te voeren

Het protserige beeld van Mooren op de sokkel vóór de St. Lambertuskerk werd "gestormd".

naar de stortplaats om daar gedumpt te worden, een wandaad die door een toevallige voorbijganger slechts op het allerlaatste nippertje nog voorkomen kon worden.²²⁴⁾

Zonder zijn betekenis te willen overschatten kunnen we stellen dat Leonardus Mooren in het Nederweert van het einde der achttiende eeuw de personificatie was van het kerkelijk gezag uit het Ancien Régime. De Franse bezetters vernielden zijn beeld en plantten de "boom van vrijheid", op een en hetzelfde pleintje voor de kerk. En zo is Mooren's beeld te zien als een Januskop op de scheiding van twee tijdperken : opgericht als uiterlijk teken van het oude regime maar tegelijkertijd ook de drager van de geboorteweën van het nieuwe gezag. Een nieuw gezag echter, dat reeds na korte tijd zijn ware gezicht zou laten zien. Want een bittere periode van armoede, honger, godsdienstvervolgingen en verplichte indiensttreding in het Franse leger brak aan. Eerst verdween het beeld van Mooren, korte tijd later hielden de optimistische idealen op te bestaan, en uiteindelijk legde ook de vrijheidsboom het loodje. De leuze "Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap" die aanvankelijk (ook in Nederweert) zoveel weerklank had gevonden, bleef in de herinnering van onze voorouders voortleven als een wrange, mislukte grap...

Dankwoord

Bij de totstandkoming van de Mooren-biografie verleenden de onderstaande personen hun medewerking :
 Ruud van den Berg, Weert;
 Jac. Biemans, Nijmegen;
 prof. dr. J.E. Bogaers, Nijmegen;
 ir. Ivo Brůžá en mevr. dr. Alena Brůžá - Padrtová, Eindhoven;
 drs. Emile Haanen, Weert;
 Mathieu Hermans, Horst;
 Ann Hasendonckx, Kessel-Lo (B);
 Truus Rok, Maastricht;
 Johan Slabbers, Hunsel;
 Jac. van de Warreburg, Nederweert;
 en verder de medewerkers van de gemeente-archieven van Nederweert, Weert en Roermond en het Rijksarchief in Maastricht.

Lijst van afkortingen

RAL ASN	Rijksarchief in Limburg te Maastricht, Archief van de Schepenbank Nederweert
RAL ASW	Rijksarchief in Limburg te Maastricht, Archief van de Schepenbank Weert
RAL ABR	Rijksarchief in Limburg te Maastricht, Archief van het Bisdom Roermond
RAL DHO	Rijksarchief in Limburg te Maastricht, Doop- huwelijks- en overlijdensregisters
GAN OA	Gemeente-archief Nederweert, Oud-Archief
GAW APN	Gemeente-archief Weert, Archief der R.K. St. Lambertusparochie Nederweert

Lijst van geraadpleegde literatuur

- Anonymus, "Diefstal in de kerk van Roermond in 1727 gepleegd en wonderlijk ontdekt", in : *De Maasgouw* 9 (1887) 35.
- Anonymus, *Inventaris van het kerkelijk kunstbezit van de parochie van de H. Lambertus te Nederweert* (z.j.) ca. 1970.
- Aubert, R., A. d'Haenens e.a. *De universiteit te Leuven 1425-1975*, Leuven (1975).
- Le Blanc, P., e.a. *Catalogus museum Jacob van Horne, Weert* (1986).
- Bruekers, A., "Teuten, schepers en blekers of : Nederweertse reislust op het einde der 18e eeuw," in : A. Bruekers (red.), *Nederweerts Verleden, het dorp en zijn heerschappen*, Nederweert (1985).
- Bruekers, A., "Bedreiging van Nederweertse regenten met brandstichting in 1749," afl. 17 van rubriek *Nederweerts Verleden*, in : *Weekblad voor Nederweert*, 14 aug 1986.
- Haanen, E., "Hoe dat Swartbroeck den rector bekoomen heeft, of : de stichting van een rectoraat en rectorij in de 18e eeuw," in : *Weert in woord en beeld, Jaarboek voor Weert* (1986) p. 103-128.
- Habets, J., en W. Goossens, *Geschiedenis van het tegenwoordig bisdom Roermond en van de bisdommen die het in deze gewesten zijn voorafgegaan*. Roermond (1875-1927) 4 dln.
- Hamans, P., *Geschiedenis van het Seminarie van het Eerste Bisdom Roermond (1570-1813)*, Brugge (1986).
- van Heel, D., "Eenige Theses Theologicae verdedigd aan het seminarie te Roermond," in : *De Maasgouw* 22 (1900) p. 24.
- Henkens, J., "De ontvoering van Roermondse naren door Weertenaren in 1789," in : *De Maasgouw* 101 (1982) p. 49-64.
- Hermans, M., "Een memoriekruis op Roeven," in : A. Bruekers (red.) *Nederweerts Verleden, het dorp en zijn heerschappen*, Nederweert (1985) p. 43-44.
- Heyer, M., *Catalogus van het streekmuseum "Aldenborgh" Weert*, Weert (z.j.) ca. 1949.
- van Houtte, J.A., *550 jaar universiteit te Leuven. De oude universiteit en de Rijksuniversiteit 1425-1835*, in : *Spiegel Historiae* 11 (1976) nr. 2 p. 78-85.
- Janssen, J.C.G.M., *Landbouw en economische golfbeweging in Zuid-Limburg 1250-1800*. Maaslandse Monografieën dl. 30, Maastricht (1979).
- Janssen de Limpens, K.J.Th., *Leen- en laathoven in de Maaslandse territorien voor 1795*, dl. 6 uit de serie *Werken uitgegeven door het L.G.O.G.*, Maastricht (1974).
- *Matricule de l'Université de Louvain*.
- Munier, W.A.J., "Geschiedenis van het bisdom Roermond van de Spaanse successie-oorlog tot de opheffing onder Napoleon", in : *Limburgs Verleden*, Maastricht (1967), dl. II p.551-582.
- Munsters, A.J., "Verkenning van de middeleeuwse kerk in Limburg," in : *Limburgs Verleden*, Maastricht (1967), dl. II p. 417-530.
- Oلمان, P., *Katholiek Nederland in de achttiende eeuw*, Hilversum (1968), 3 dln.
- Oلمان, P., *Romeinse bescheiden voor de geschiedenis der Rooms-Katholieke kerk in Nederland 1727-1853*, Den Haag (1959), Rijks Geschiedkundige Publicatiën, Grote Serie, dl. 103.

- Parker, G., *The army of Flanders and the Spanish Road 1567-1659*, Cambridge (1972).
- Prick, W.J., "Voornaamste bestuurders van het bisdom tijdens het leegstaan (*sedisvacatio*) van de bisschopszetel," in : *Limburgs Verleden*, Maastricht (1967), dl. II p. 647-650.
- Prick, W.J., "Levensbeschrijving van de veertien Roermondse bisschoppen," in : *Limburgs Verleden*, Maastricht (1967), dl. II p. 583-646.
- Rogier, L.J., "Limburg in de Franse Tijd," in : *Limburgs Verleden*, Maastricht (1967), dl. II p. 668-703.
- Sloots, C., *Haga Mariana, Bisschoppelijk College Weert 1648-1948, 300 jaren onderwijsgeschiedenis*, Roosendaal (1948).
- Smeets, St., *Weert in het begin der negentiende eeuw*, Weert (1949).
- Sprunken, H., *Nederweert in perspectief*, afstudeerscriptie Technische Hogeschool Eindhoven afd. Bouwkunde, Eindhoven (1976).
- Thewissen, Ch., "Limburg van 1648 tot 1795," in : *Limburgs Verleden*, Maastricht (1967), dl. II p. 302-355.
- Thieme, U., & F. Becker, *Algemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zu Gegenwart*, Leipzig (1907).
- Venner, J.G.C., "De beeldenstorm in Weert en Wessem," in : *Publications de la Société Historique et Archéologique dans le Limbourg CXVII* (1982) p. 249-283.
- Verdam, J., *Middelnederlandsch handwoordenboek*, Den Haag (1911).
- Ververs, L., *Van de Mildert naar Venloeroy*, bew. door J. Slabbers, Heythuysen (z.j.).
- Verzijl, J., *Genealogieën van Venlose schepenfamilies*, afl. XXX : *Mooren*, in : *De Limburgse Leeuw* 9 (1961) p. 40-42.
- van de Watering, K., "Bergen op Zoomse pottenbakkersfamilies tussen 1600 en 1700", in : *De Brabantse Leeuw* 5 (1956), p. 33, 51, 68, 91, 97, 116, 140, 155, 170, 188.
- Welters, A., *Bijdragen tot de geschiedenis van de parochie Echt*, Maastricht (1924).
- Winkler-Prins *encyclopedie van Vlaanderen* (Elsevier).
- van Zuiden, D.S., "De Hoogduitse Joden te 's-Gravenhage van hunnen komst tot op heden", gec. in : *Nieuw Biografisch Woordenboek onder trefwoord Boas, Tobias*.

Noten

- 1) Sprunken, "Nederweert in perspectief", p. 48-49.
- 2) De heden ten dage nog steeds in Nederweert en omstreken bestaande families Mooren zijn niet rechtstreeks verwant aan het in dit artikel beschreven geslacht.
- 3) Zoals bijvoorbeeld in het uit het midden van de 16e eeuw daterende anniverarium van de St. Lambertusparochie van het Nederweert, dat zich bevindt in het oudste doopregister van deze parochie.
- 4) Verzijl, "Genealogieën", p. 40-42.
- 5) Van de Watering, "Bergen op Zoomse pottenbakkersfamilies", passim.
- 6) Het onderzoek in de oudste doop- en huwelijksregisters van de St. Lambertusparochie wordt in hoge mate bemoeilijkt door twee factoren :
 - a) de bijzonder slechte kwaliteit van de getypte alfabetische klappers, vooral wat betreft de periode 1562-1632. Naar schatting 5% van de daarin vermelde gegevens is foutief. Enkele voorbeelden van de meest voorkomende vergissingen : foutieve interpretaties van locale roepnamen (Giel = Wilhelmus i.p.v. Egidius); het verwisselen van de doopnaam met die van de vader; het foutief interpreteren van data; het verwisselen van mannelijke en vrouwelijke voornamen (Peet = Peter i.p.v. Petronella); het verkeerd lezen van familienamen; vergissingen bij het noteren van jaartallen (1578 i.p.v. 1587 of zelfs 1681 i.p.v. 1581); omissies bij het klappen van de originele registers, om nog maar te zwijgen over minder ernstige spellingsfouten. Bovendien is het jammer dat in de beschrijving van de kerkelijke registers geen melding wordt gemaakt van het voorkomen van enkele 16e-eeuwse testamenten in de originele versies. Het verdient m.i. aanbeveling om de klappering van bedoelde registers opnieuw ter hand te laten nemen door terzake kundigen. Het genealogisch onderzoek zou daarmee zeer gebaat zijn. Overigens zijn de laat 17e- en 18e-eeuwse registers op voortreffelijke wijze geklapperd.
 - b) De tweede handicap is dat zowel het doopregister van 1584-1598 als het huwelijksregister van 1608-1632 verloren zijn gegaan. Deze perioden vallen bijzonder ongelukkig uit omdat de gedoopten uit het eerste hiaat uitgerekend de huwbare leeftijd bereikten in het tweede hiaat. Daardoor kan een complete generatie aan de aandacht van de onderzoeker ontsnappen !
- 7) Venner, "De beeldenstorm", passim.
- 8) RAL ASN inv.nr. V304, overdracht van 10 nov. 1566.
- 9) In een verloren hoekje van het oudste huwelijksregister van de St. Lambertusparochie staat onder het kopje "pro anno sexagesimo Quarto" (1564) een lijstje met de namen van vier vrouwen en vijf mannen, waaronder een zekere Jacob Muren. Deze wijze van registratie verschilt volledig van die van de huwelijken en dopen elders in het register. Wellicht hebben we hier te maken met een lijst van overledenen uit het jaar 1564. Geheel onmogelijk is dat niet, want uit andere bronnen blijkt dat het overlijden van Jacob Mooren plaatsvond in of kort voor 1566.

- 10) RAL ASN inv.nr. 29/3, gemeenterekening 1581/82.
- 11) RAL ASN inv.nr. 29/5, gemeenterekening 1597/98.
- 12) RAL ASN inv.nr. 29/6, gemeenterekening 1599/1600.
- 13) RAL ASN inv.nr. 29/7, gemeenterekening 1600/01, fol. 29v.
- 14) GAW APN inv.nr. 2, vermelding als eigenaar op 2 jan. 1613.
- 15) GAW APN inv.nr. 2, overdrachten van 10 feb. 1612, 3 jul. 1613, 5 mrt. 1615, 3 okt. 1615, 13 jul. 1616 en 11 jul. 1622.
- 16) GAW APN inv.nr. 2, overdracht van 2 nov. 1638.
- 17) RAL ASN inv.nr. 28, overdracht van 6 mrt. 1608, fol. 106v.
- 18) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 1v en 2r.
- 19) RAL ASN inv.nr. 29/5, gemeenterekening 1597/98.
- 20) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 23v, 9 nov. 1598.
- 21) RAL ASN inv.nr. 29/6, gemeenterekening 1599/1600, fol. 44v.
- 22) RAL ASN inv.nr. 29/8, gemeenterekening 1601/02, fol. 34r.
- 23) RAL ASN inv.nr. 29/8, gemeenterekening 1601/02, fol. 34v.
- 24) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 58r, overdracht van 16 nov. 1603.
- 25) RAL ASN inv.nr. 29/9, gemeenterekening 1602/03, fol. 43v.
- 26) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 115r, 12 nov. 1608.
- 27) RAL ASN inv.nr. 28, fol. (onleesbaar), 26 feb. 1604.
- 28) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 99r, 5 apr. 1607.
- 29) Als zodanig vermeld in de gemeenterekeningen RAL ASN inv.nr. 29/3 (1581/82), 29/4 (1590/91) en 29/5 (1597/98). De rekeningen uit de tussenliggende jaren zijn niet bewaard gebleven.
- 30) RAL ASN inv.nr. 29/1, gemeenterekening 1578/79. Gedurende dit jaar kreeg Horick nog het volledige tractement van 36 gulden betaald.
- 31) RAL ASN inv.nr. 29/2, gemeenterekening 1579/80. Uit het geringe tractement van beide invallers mogen we wellicht concluderen dat het onderwijzerloze tijdperk slechts van beperkte duur was, hooguit enkele maanden.
- 32) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 37v, 27 jun. 1601.
- 33) Met name in het register van overdrachten van onroerend goed (RAL ASN inv.nr. 28) over de periode 1596-1625.
- 34) RAL ASN inv.nr. 29/9, gemeenterekening 1602/03, fol. 30r.
- 35) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 58r, 9 oct. 1603.
- 36) Slechts twee kinderen zijn met zekerheid bekend. Reeds eerder werd gememoreerd dat de reconstructie van de gezinssamenstelling in hoge mate wordt gehinderd door enkele hiaten in de kerkelijke registers.
- 37) RAL ASN inv.nr. 94, overdrachten van de Laathof van het St. Servaaskapittel, 5 mrt. 1585 (p.12), 30 dec. 1596 (p.50), 30 jun. 1601 (p.76), 14 mei 1604 (p.87), 11 aug. 1605 (p.91), 3 okt. 1611 (p.122) en 23 dec. 1615 (p.143).
RAL ASN inv.nr. 28, overdrachten schepensbank, 27 aug. 1626 (fol. 1r) en 9 mrt. 1628 (fol. 26v).
- 38) RAL ASN inv.nr. 29/8, gemeenterekening 1601/02, fol. 51v.
- 39) RAL ASN inv.nr. 60, overdrachten van 1 mrt. 1603 (p.6), 17 mrt. 1611 (p.15) en 17 jan. 1613 (p.8).
- 40) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 161v, 10 nov. 1610.
- 41) RAL ASN inv.nr. 79, fol. 51r, 27 feb. 1630.
- 42) Namelijk Elisabeth (1626), Antonius (1636), Leonardus (1637), Maria (1640) en Catharina (1647). De hiaten in de reeks in de reeks jaartallen doen ons veronderstellen dat er meer kinderen waren. Zo wordt bijvoorbeeld de uit verscheidene andere bronnen bekende Peter niet vermeld. Bij de doop in 1637 traden als peter en meter resp. op Meester Guilielmus van Heuchten (onderwijzer) en Margarita van den Broeck (de echtgenote van Michiel Beys, schout van Nederweert).
- 43) RAL ASN inv.nr. 94, p.209, 16 dec. 1637.
- 44) GAW APN inv.nr. 2, p.84, 12 jan. 1673.
- 45) RAL ASN 94, p.321, 20 nov. 1669.
- 46) "Matricule", tome VI (1651-1683) p. 193. Peter Mooren werd in 1663 als student te Leuven ingeschreven. Verdere details over zijn studie zijn ons niet bekend. In 1691 wordt echter een "procureur Petrus Mooren" genoemd (RAL ASN 80, fol. 78v), dus waarschijnlijk studeerde Mooren Rechten.
- 47) zie 43).
- 48) RAL ASN inv.nr. 94, 5 jul. 1673 (p.331) en 13 jul. 1677 (p.345). RAL ASN inv.nr. 60, 8 mei 1677 (p.51) en 11 jun. 1677 (p.53).
- 49) Sloots, "Haga Mariana", pp. 223, 405.
- 50) Het oudste doopregister van de St. Lambertusparochie vangt aan in 1569 en het huwelijksregister in 1562. Zijn eerst bekende kind werd gedoopt in 1569 doch zijn huwelijk vinden we in de periode 1562-1569 niet vermeld. Er van uit gaande dat de eerste huwelijksregistraties volledig en correct geïnterpreteerd zijn, zouden we het huwelijk voor 1562 mogen plaatsen.
- 51) In de jaren 1570-1581 verliep de datering van de doopsels uiterst gebrekkig, vandaar dat we met deze benadering van het jaartal moeten volstaan.
- 52) RAL ASN inv.nr. 79, fol. 163r, 15 oct. 1640. Beide echtlieden deden op die dag afstand van de erfgoederen van Jan Mooren (de Oude), na een gevoerd proces.
- 53) De dopen van Jacobus en Elisabeth worden in de klappers op de doopregisters onder het jaar 1581 vermeld. Herhaaldelijke pogingen om deze vermeldingen in de originele registers te verifiëren leden schipbreuk. In-

- dien de informatie uit de klappers correct zou zijn dan betekent dat in hetzelfde gezin in één jaar drie kinderen werden geboren, hetgeen tot de biologische zeldzaamheden mag worden gerekend.
- 54) ibidem.
- 55) In dat jaar baarde zij een dochter Elisabeth (21 mei 1624 gedoopt).
- 56) Op 16 jan 1611 is er sprake van "Lisken en haar aanstaande echtgenoot" (RAL ASN inv. nr. 28, fol. 163v) en een jaar later op 24 jan 1612 is ze reeds gehuwd (RAL ASN inv. nr. 28, los bijvoegsel). Een nadere precisering van de huwelijksdatum is t.g.v. het ontbreken van het huwelijksregister over de jaren 1608-1632 niet mogelijk. De begrenzing van de overlijdensdatum van Joest Shasen volgt uit RAL ASN inv. nr. 79, fol. 107v, 21 mei 1636.
- 57) Bestudeerd werden de gemeenterekeningen RAL ASN inv. nr. 29/1 (1578/79) 29/2 (1579/80), 29/3 (1581/82), 29/4 (1590/91), 29/5 (1597/98), 29/6 (1599/1600), 29/7 (1600/01), 29/8 (1601/02) en 29/9 (1602/03). De vrij regelmatige reeks rekeningen vanaf 1603 zal ongetwijfeld nog een schat aan informatie over Jan Mooren herbergen.
- 58) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 20v, 9 mrt. 1599.
- 59) Parker, "The army of Flanders", p.291 e.v.
- 60) RAL ASN inv.nr. 29/6, gemeenterekening 1599/1600.
- 61) Deze en volgende gegevens over de raid van de muiters uit Hamont in : RAL ASN inv.nr. 14: "Ghenecht gedinge" van 9 sep. 1604 en "Ghebannen Jaergedinghe" van 20 jan 1605.
- 62) RAL ASN inv.nr. 19/6, gemeenterekening 1599/1600, fol. 52r.
- 63) ibidem, fol. 43r.
- 64) In het betreffende zittingsverslag ontbreekt de passage met de uitspraak van het geding. Men krijgt de indruk dat alle rechtzaken die op overeenkomstige manier werden geregistreerd, eindigden in een minnelijke schikking.
- 65) RAL ASN inv.nr. 29/6, gemeenterekening 1599/1600, fol. 22r.
- 66) ibidem, fol. 52v.
- 67) ibidem, fol. 61r en 63v.
- 68) ibidem, fol. 58v.
- 69) Vriendelijke mededeling van drs. E. Haanen te Weert. Een uitvoerige biografie van Jan van der Croon is door Haanen in voorbereiding.
- 70) RAL ASN inv.nr. 29/7, gemeenterekening 1600/01, fol. 23r en 32v.
- 71) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 163v, 16 jan. 1611.
- 72) De juiste huwelijksdatum kon niet worden vastgesteld wegens het reeds meermalen genoemde hiaat in de huwelijksregisters over de jaren 1608-1632.
- 73) RAL ASN, inv.nr. 28, los papiertje gedateerd 24 jan. 1612. Merkwaardig genoeg is deze overdracht niet in het register zelf vastgelegd. Desalniettemin lijkt het ons hierbij niet te handelen om een concept maar veeleer om een uiteindelijk in de vergetelheid geraakte kladaantekening van de secretaris.
- 74) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 178r, 8 feb. 1612.
- 75) RAL ASW inv.nr. V323, los stuk ca. 1610.
- 76) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 205r en 205v.
- 77) Verdam, "Handwoordenboek". Het Middelnederlandse woord "Vintman" betekent scheidsrechter.
- 78) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 156r (27 jul. 1610), 177r (12 jan. 1612), 184v (14 aug. 1612).
- 79) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 201r en 201v (17 oct. 1613), 214r (16 jun. 1614).
- 80) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 217v, 15 sep. 1614.
- 81) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 307r, 28 aug. 1623.
- 82) RAL ASN inv.nr. 79, fol. 51r, 27 feb. 1630.
- 83) RAL ASN inv.nr. 79, fol. 124r, 1 dec. 1637 en fol. 124v, 14 dec. 1637. RAL ASN inv.nr. 94, 15 nov. 1657.
- 84) GAW APN inv.nr. 2, p.62 (1616) "hoefstadt", p.28 (1621) "hofstat", p.99 (1656) "hoffstaet".
- 85) ibidem p.99.
- 86) GAW APN inv.nr. 2, p.74, 15 nov. 1675.
- 87) GAW APN inv.nr. 1, aantekening van pastoor Van der Borch, na 1659.
- 88) RAL ASN inv.nr. 94. Eerste vermelding p.223, 8 feb. 1640. Laatste vermelding p.329, 26 apr. 1672. De eerstvolgende post (waarin hij dus niet meer optreedt) is p.330, 15 feb. 1673. Janssen de Limpens, "Leen- en laathoven" p.215 vermeldt Jacob Fyen zelfs als meier van de laathof in de periode 1650-1652. Het overlijdensregister van de St. Lambertusparochie vermeldt op 25 juni 1672 het overlijden van zekere Jacobus Fyen (zonder verder commentaar). Gezien de in het voorgaande genoemde data gaat het ongetwijfeld om één en dezelfde persoon.
- 89) Overlijdensregister St. Lambertusparochie.
- 90) GAN OA, "oud boek Kreyelmans", niet geïnventariseerd. Aantekeningen d.d. februari 1676 door Simon van Roy.
- 91) RAL ASN inv.nr. 24. Als zodanig vermeld in retroacta van een civiel geding uit de jaren 1704-1711.
- 92) RAL ASN inv.nr. 80, fol. 114v, 13 jan. 1696.
- 93) RAL ASN inv.nr. 27 "Staet ende inventaris der goederen bevonden int sterfhuys van Reiner Thyssen zal' genoemen op den 11 aprilis 1709 ten overstaan van Giel Didden ende Jan Coninx". Het overlijdensregister der St. Lambertusparochie vermeldt de teraardebestelling van Thyssen op 15 april 1719. De inventarislijst somt diverse documenten op die eigenlijk in het schepenbanks- of gemeente-archief hadden moeten berusten, zoals boekhoudingen van burgemeesters en afschriften van privileges. Het is een bekend verschijnsel uit het Ancien Régime dat veel archiefstukken verloren gingen doordat burgemeesters op het einde van hun ambtstermijn weigerden om (delen van) hun archief over te dragen aan de gemeente.
- 94) GAW APN inv.nr. 2, z.p., 16 jan. 1622.
- 95) ibidem, 3 jul. 1624.
- 96) RAL ASN 28, fol. 307r, 28 aug. 1623.
- 97) RAL ASN 79, fol. 67v, 18 feb. 1631.
- 98) ibidem, fol. 107v, 21 mei 1636.
- 99) ibidem, fol. 112v, 9 oct. 1637.
- 100) RAL ASN inv.nr. 91, p.209, 16 dec. 1637.
- 101) RAL ASN 79, fol. 138r, 21 jun. 1638 (vernaardering t.b.v. zijn stiefkinderen).
- 102) RAL ASN inv.nr. 79, fol. 198v, 31 mei 1641 en fol. 167v, 6 mei 1644.
- 103) Iets wat ook al gesuggereerd wordt door het hiaat tussen de geboortejaren 1626 en 1635.
- 104) Om de naamsverwarring niet nóg groter te maken, zullen we consequent de versie "Mooren" hanteren, ook wanneer de bronnen melding maken van "Fyen".
- 105) Naar alle waarschijnlijkheid is Leonardus niet hertrouwd. De onwettige tweeling overigens werd verwekt bij Catharina Tilmans.
- 106) RAL ASN inv.nr. 94, eerste vermelding p.361, 29 mei 1683. Laatste vermelding p. 380, 9 sep. of nov. 1688. Bij de eerstvolgende post (p.380, 6 okt. 1689) wordt hij niet meer genoemd.
- 107) RAL ASN inv.nr. 24. Als zodanig genoemd in de retroacta van een civiel geding uit de periode 1704-1711.
- 108) RAL ASN inv.nr. 80, fol. 44v, 21 feb. 1688.
- 109) zie 106).
- 110) RAL ASN inv.nr. 80, fol. 114v, 13 jan. 1696.
- 111) RAL ASN inv.nr. 80, fol. 118r en 118v, 8 mrt. 1696.
- 112) RAL ASN inv.nr. 80, fol. 154v, 155r en 155v, 12 nov. 1699.
- 113) RAL ASN inv.nr. 24, civiel geding van 3 nov. 1701.
- 114) RAL ASN inv.nr. 60, p.61, 16 feb. 1699. De domkoster van de St. Lambertus te Luik was eigenaar van deze laathof. Zie ook Janssen de Limpens, "Leen- en laathoven", p.215.
- 115) Joannes Franciscus Dispa (of De Spaa) was van 1708 tot 1720 secretaris van de Roermondse bisschoppen d'Ongnies en Sanguessa. Vanaf 1720 was hij kanunnik van het kathedraal kapittel en in de periode 1741-1743 fungeerde hij als waarnemend bisschop. Prick, "Limburgs Verleden", II p.649.
- 116) RAL ABR inv.nr 127/21. Brief van Mooren aan Dispa d.d. 12 nov. 1715, met het klad van Dispa's antwoord.
- 117) De herkomst van deze gegevens is onbekend. Er wordt melding van gemaakt in de "Aantekeningen Kessels" (particulier archief, Nederweert). Omdat in het stuk de naam van pastoor Michael Gabriëls wordt genoemd, moet deze affaire betrekking hebben op de periode 1715-1725.
- 118) RAL ASN inv.nr. 94, p.58, 22 apr. 1721.
- 119) Petrus Darius, dezelfde als waarmee Mooren in 1701 in conflict was, overleed op of kort voor 10 feb. 1721.
- 120) GAW APN inv.nr. 2, p.162, 24 apr. 1727 (eerste vermelding). In de hoedanigheid van laatschepen trad Mooren veelal samen op met notaris Mathys Borghs.
- 121) RAL ASN inv.nr. 60, p.89, 15 jul. 1734.
- 122) Doop- huwelijks en overlijdensregisters St. Lambertusparochie.
- 123) ibidem.
- 124) ibidem, doop op 4 jan. 1753 van Henricus Syben alias Wetemans, een verwant van Jacob Mooren's moeder.
- 125) Habets, III p.80.
- 126) RAL DHO St. Lambertusparochie. Op 3 jan. 1709 overleed Cornelius Cornely, "Ludimagister et munitatis huius" aldus de aantekening in het begraafboek.
- 127) Janssen, "Landbouw", p.190-191.
- 128) GAN OA niet geïnventariseerd gedeelte, "Oud boek Kreyelmans".
- 129) Sloots, "Haga Mariana"; Met dank aan M. Hermans, Horst.
- 130) Prick, "Levensbeschrijving", II, p.623-624.
- 131) Hamans, "Geschiedenis van het seminarie", p.198-214.
- 132) Olman, "Katholiek Nederland", III, p.264.
- 133) Van Heel, "Eenige Theses".
- 134) Habets, II p.554.
- 135) Prick, "Levensbeschrijving", II, p.629.
- 136) ibidem.
- 137) Le Blanc, "Catalogus", p.82.
- 138) Habets, II, p.546.
- 139) Habets, II, p.548-550.
- 140) De correspondentie tussen Mooren en de bisschop bevindt zich in Romein-

- se archieven. Olman, *"Romeinse bescheiden"*, p.57 e.v.
- 141) Anonymus, *"Diefstal in de kerk"*.
- 142) Habets, II, p.551 en Prick, *"Levensbeschrijving"*, p.631.
- 143) GAW APN inv.nr. 115.
- 144) Munsters, *"Verkenning"*, II, p.503.
- 145) Anoniem handschrift, particuliere collectie Nederweert.
- 146) GAW APN inv.nr. 3.
- 147) RAL ASN inv.nr. 28, fol. 29v, 24 mei 1600.
- 148) Indien we er van uit mogen gaan dat de *"lijst van gevormden"* in de DHO-boeken der St. Lambertusparochie correspondeert met het voorlaatste bezoek van de bisschop, en dat het laatste bezoek plaatsvond in 1725 (Habets, II, p.546).
- 149) Habets, II, p.552.
- 150) Anonymus, *"Inventaris"*, inv.nr. 43.
- 151) GAW APN inv.nr. 239, Kerkmeestersrekening 1728-1741, post van 1 jun. 1731.
- 152) ibidem, post van 10 nov. 1731.
- 153) RAL ASN inv.nr. 46, *"Visitatie van den hagelslag"* 7 jun. 1731.
- 154) Voor die periode worden geen sterfgevallen vermeld in de DHO-registers, dus tot slachtoffers heeft de natuurramp niet geleid. Overigens was dit niet de enige ramp, want nog diezelfde zomer verongelukte Leo Martinus Sterman uit Eupen op Nederweertse grondgebied door het omslaan van zijn kar. Zie Hermans, *"Een memoriekruis"*, p.43.
- 155) GAW APN inv.nr. 239, Kerkmeestersrekening 1728-1741, post van 10 nov. 1731 en passim.
- 156) GAW APN inv.nr. onbekend (genoteerd toen archief nog niet geïnventariseerd was).
- 157) GAW APN inv.nr. 289.
- 158) Habets, II.
- 159) Winkler-Prins, trefwoorden kanunnik en kapittel.
- 160) Munsters, *"Verkenning"*.
- 161) Habets, III, p.119. Habets vermeldt abusievelijk dat Mooren tot in 1838 deel uitmaakte van het Roermondse kapittel. Dat moet uiteraard 1738 zijn. In dit geval zal het zetduiveltje wel hebben toegeslagen, maar in de daarop volgende regels verhaalt Habets nog eens drie bijzonderheden over Mooren die maar liefst vier onjuistheden bevatten: Mooren was geen kanunnik te Lier, stierf evenmin in Lier, stichtte geen vier maar drie zielemissen en deed dat niet in 1773 maar in 1771.
- 162) Winkler-Prins, III.
- 163) Van Houtte, *"550 jaar"*, p.85.
- 164) *"Matricule"*, III (1485-1527), p.432 en 488.
- 165) *"Matricule"*, VI (1651-1683), p.400.
- 166) *"Matricule"*, VII (1683-1734), p.235.
- 167) Aubert, *"De universiteit"*, passim.
- 168) ibidem.
- 169) *"Matricule"*, VIII (1734-1776), p.14.
- 170) Aubert, *"De universiteit"*, p.153.
- 171) Prick, *"Levensbeschrijving"*, p.631.
- 172) Habets, II, p.552.
- 173) Habets, II, p.552-553.
- 174) Thewissen, *"Limburg"*, p.338 e.v.
- 175) Bruekers, *"Bedreiging"*.
- 176) RAL ABR inv.nr. 129/21, verklaring d.d. 30 aug. 1746. De verklaring is genummerd "F" en heeft dus blijkbaar ooit deel uitgemaakt van een uitgebreid dossier.
- 177) RAL ASN inv.nr. 94, 14 nov. 1748, p.224.
- 178) ibidem, p.229, 20 jan. 1749.
- 179) RAL DHO St. Lambertusparochie.
- 180) GAN OA, aantekeningen P. Linssen. Een deel van deze functies verkreeg Tackoen pas na zijn huwelijk in 1761. Zie over Tackoen ook: Heyer, *"Catalogus"*, nr. 281 (benoemingsbrief tot Grootmeester van de teutonische Orde, 6 jun. 1775).
- 181) RAL DHO St. Lambertusparochie, huwelijk van 12 mei 1761.
- 182) GAN OA, aantekeningen P. Linssen d.d. 23 aug. 1937.
- 183) Zie over Van der Renne en diens gijzeling door Weertenaren: Henkens, *"De ontvoering"*.
- 184) Haanen, *"Hoe dat Swartbroeck"*.
- 185) GAN OA, aantekeningen M. Vossen. Habets, III, p.119 noemt abusievelijk als stichtingsjaar 1773, maar dat was het jaar van bevestiging door de bisschop.
- 186) GAN OA, aantekeningen M. Vossen (betr. magistraatsvergaderingen van 21 april en 30 april 1778).
- 187) Dat het om een afbeelding van de schenker zelf gaat wordt door de auteur verondersteld, laat staan dat er zekerheid bestaat over de natuurgetrouwheid van de weergave.
- 188) De aanwezigheid van grote ijzeren pennen in lood aan de onderzijde van het beeld wijst op een stenen sokkel.
- 189) Wegens beschadiging van de inscriptie is niet meer vast te stellen of de laatste "s" (van *"sculpsit"*) nog gevolgd werd door andere karakters.
- 190) Met dank aan prof. dr. J.E. Bogaers te Nijmegen met wie ik de interpretatiemogelijkheden van de inscriptie uitgebreid mocht bediscussieren.
- 191) Thieme & Becker, *"Algemeines Lexikon"*.
- 192) GAN OA inv.nr. V, ordonnantie van 7 jan. 1757.
- 193) RAL ASN, medegedeeld door M. Hermans te Horst.
- 194) RAL ASN inv.nr. 87, los bijvoegsel in register van testamenten (1763-1785), aangepast aan moderne spelling t.b.v. de leesbaarheid.
- 195) ibidem, testament van 2 mrt. 1780.
- 196) ibidem.
- 197) Prick, *"Levensbeschrijving"*, p.640-642.
- 198) RAL ABR inv.nr. 129/19.
- 199) GAN OA, niet geïnventariseerd.
- 200) RAL ASN inv.nr. 87, *"Acte van openinge"* 26 nov. 1781. Habets, III, p.119 vermeldt abusievelijk dat Mooren te Lier zou zijn overleden.
- 201) Zijn grafzerk is niet meer aanwijsbaar. Deze ging hoogstwaarschijnlijk verloren bij de vergroting van het priesterkoor in 1841.
- 202) RAL DHO St. Lambertusparochie, begraafboek.
- 203) Op 6 jan. 1782 berichtte minderbroeder J.B. Gysels het overlijden van Mooren aan de bisschop van Roermond. RAL ABR inv.nr. 129/21.
- 204) Van deze volmacht d.d. 3 dec. 1781 is sprake in de overeenkomst d.d. 19 apr. 1782 (RAL ASN inv.nr. 87). Blijkens de vermelding aldaar zou de volmacht geregistreerd zijn ten overstaan van notaris Havens te Nederweert. Ik heb dit niet meer kunnen verifiëren in het Notarieel Archief (RAL, inv.nr. 3413-3415).
- 205) RAL ASN inv.nr. 87, volmacht d.d. 6 dec. 1781 verleden ten overstaan van Jean Jacques Glorie, notaris van de Raad van Vlaanderen, residenten de binnen Neuve-Eglise (Nieuwkerk).
- 206) RAL ASN inv.nr. 87, overeenkomst d.d. 19 dec. 1781. Voor de Boas-familie zie: Van Zuiden, *"De Hoogduitsche Joden"*.
- 207) RAL ASN inv.nr. 87, 19 apr. 1782.
- 208) ibidem.
- 209) RAL ASN inv.nr. 87, 10 mei 1782.
- 210) RAL DHO St. Lambertusparochie, huwelijk van 13 mei 1782.
- 211) RAL ASN inv.nr. 90, paspoort d.d. 27 jul. 1784. Zie ook: Bruekers, *"Teuten, schepers en blekers"*, p.60-62.
- 212) RAL ABR inv.nr. 129/21, brief van 1 dec. 1782.
- 213) RAL DHO St. Lambertusparochie, overlijden van 21 mrt. 1785.
- 214) Mededeling M. Hermans, Horst.
- 215) Rogier, *"Limburg"*, p.674 e.v.
- 216) De gebeurtenissen in Weert werden door tijdgenoot Lambertus Goofers, bewoner van de Biest, in zijn dagboek beschreven: Smeets, *"Weert in het begin"*, passim.
- 217) GAN OA, Aantekeningen M. Vossen.
- 218) Smeets, *"Weert in het begin"*, p.14.
- 219) RAL DHO St. Lambertusparochie, doop van 27 mrt. 1737.
- 220) Welters, *"Bijdragen"*, p.111-112.
- 221) Habets, IV, p.54-63; Ververs, *"Van de Mildert"*, p.76.
- 222) GAN OA, Aantekeningen J. Kessels d.d. 5 dec. 1937.
- 223) Hiervoor zijn diverse parallellen aanwijsbaar in de literatuur.
- 224) Het beeld bevindt zich momenteel in een particuliere verzameling in Nederweert.